

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

МАТЕРІАЛИ
студентської наукової конференції
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
16-18 квітня 2024 року

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2024

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (16–18 квітня 2024 року). Факультет історії, політології та міжнародних відносин. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. – 135 с.

До збірника увійшли матеріали студентів факультету історії, політології та міжнародних відносин, підготовлені до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення й обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2024

Лівіу Алекса
Науковий керівник – доц. Кожолянко О.В.

Музична культура Шумеру

Шумерську культуру традиційно прийнято вважати однією із найдавніших на землі. Архетип стародавніх шумерів не має аналогів. Незважаючи на те, що не так далеко від півдня Месопотамії був розташований Стародавній Єгипет, все ж ці два народи, так само як і їхнє мистецтво, розвивалися різними шляхами. Розквіт шумерського мистецтва – літератури, музики, малюнка, скульптури – припадає приблизно на XXV ст. до н.е. Музиці у Шумері належала найпочесніша у історії культури Стародавнього Сходу роль. Чоловіки та жінки - музиканти, були водночас жерцями та жрицями. Вони посідали у ієрархії суспільства високе місце – після богів та царів. Тільки їм було дозволено не вставати, а продовжувати сидіти в присутності царя [1, с. 25]. Якщо провести деяку аналогію зі відношенням до музикантів у Стародавній Греції, які готувалися виключно з рабів, тоді будь-які коментарі будуть зайвими.

Музичному звукові у Месопотамії приписували надзвичайну чудодійну силу. Про це свідчить відомий міф «Про сходження Іштар», який за своїм змістом перегукується з єгипетським міфом «Про Ізиду і Озіріса». Зміст міфу такий: бог води Даммузі (у вавилонян Таммуз) помер та потрапив до підземного світу Смерті, де правила жорстока правителька Ерешкігаль. Дружина Даммузі – богиня врожаю Іштар, не змогла жити без свого чоловіка і спустилася до підземного світу, ризикуючи залишитися там назавжди. Вона повинна була пройти повз варти стражів сімох воріт, при цьому нічого не тримаючи у руках. Проте вона повинна була кожному з них щось віддати. До її спини була прив'язана арфа, а до рота богиня поклала сім дорогоцінних прикрас. Зупиняючись біля кожного стража, богиня Іштар дарувала йому одну прикрасу. На честь свята врожаю цей міф виконувався у зіккуратах (храмах) цю виставу могли спостерігати всі вільні мешканці Шумеру: кожен громадянин міг прийти на площу та стати перед зіккуратом. Роль богині Іштар зазвичай виконувала наймолодша дружина

лугаля (царя) чи дочка, а роль Даммузі виконував сам правитель чи його син. У таких релігійних церемоніях зазвичай брали участь музичні оркестри (ансамблі), хори і окремі солісти. Монологи головних героїв не декламувалися, а були покладені на музику та проспівувалися [2, с. 43].

Найдавнішим письмовим джерелом із записаним на ньому музичним твором є нотний текст клинописної таблички, який був знайдений при розкопках шумерського міста Ніппур (сучасний Ірак). Вчені датують його написання XVIII ст. до н.е. Розшифрувавши запис, проф. Анна Драффкорн Кілмер із Каліфорнійського університету змогла зрозуміти, що на табличці була записана не тільки музика, але і слова ліричної любовної пісні [3, с. 28]. Написана табличка була терціями піфагорійського ладу у діатонічній гамі. Призначалася ця пісня найшвидше для одинадцятисунної ліри.

Отже, музичне мистецтво стародавніх шумерів у поєднанні з їх епічними та релігійними текстами, як відображення їхніх архаїчних культурних традицій показує, що інтелектуальний рівень шумерської культури був достатньо високим. Шумери усвідомлювали призначення людини на землі, ставили собі на службу мистецтво, щоб виразніше це показати. Музичне інтонування складів завжди було узгоджене з мистецтвом декламації.

Список літератури

1. Кожоляно О.В. Музична культура Стародавнього Єгипту // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Збірник наукових праць / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра історії Стародавнього світу, Середніх віків та музеєзнавства. Вижниця: Видавництво «Черемош», 2017. Том 1 (43). С. 22-51.
2. Цебрій І.В. Значення музичного мистецтва й музичної освіти в житті суспільства Стародавнього Єгипту. Естетика і етика педагогічної взаємодії: збірник наукових праць Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України. 2014. Вип. 7. С. 45-52.
3. Цебрій І.В. Історія музики традиційного суспільства від неоліту до середини XVIII століття (нарис): в 2 кн.; Книга 1. Історія стародавньої та середньовічної музики. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. 188 с.

Евеліна Банар

Науковий керівник – доц. Богатирець В.В

Актуальність професії перекладача в епоху високих технологій

У сучасному світі, незважаючи на високотехнологічний прорив нейронного машинного перекладу, професія перекладача не втрачає своєї актуальності. Розвиток сучасних технологій не применшує значення цієї професії, а навпаки, створює нагальну потребу ретельного аналізу текстів, які можуть зазнати викривлення змісту програмами машинного перекладу (Google Translate, DeepL, Reverso Context тощо) [4].

Система автоматизації (Computer-Assisted Translation tools, CAT tools) - повністю інтегрований інструмент професійного перекладу, тому доцільним, з огляду на сучасні тенденції, є ознайомлення майбутніх перекладачів з CAT-інструментами та їх вивчення для використання у роботі. SDL Trados, Wordfast, OmegaT, Memsource, SmartCAT, Virtaal, Anaphraseus, – це одні з найвживаніших CAT-інструментів, які передбачають такі головні функції: розподіл тексту на сегменти для точнішої передачі смислового наповнення; збереження даних перекладу для прискорення робочого процесу завдяки функції ШІ-автоматичній пам'яті глосарію [3].

Для репрезентації ефективності перекладу нами було обрано програму SmartCat. Після завантаження файлу в хмарний простір спостерігаємо розбиття тексту на фрагменти та аналізуємо процес автоматизованого перекладу. «Міжнародний форум культурної дипломатії – це щорічна фахова конференція, яка об'єднує провідних експертів з України та інших країн для обговорення ідей, практик, викликів і майбутнього міжнародної культурної дипломатії та культурних відносин» [2]. “The International Cultural Diplomacy Forum (ICDF) is an annual conference that brings together leading experts from Ukraine and other countries to discuss insights, best practices, challenges, and the future of international cultural diplomacy and cultural relations.” Під час редагування перекладеного тексту використовувалися такі засоби перекладу, як зміна порядку слів (пермутація), додавання, граматичні та лексичні трансформації, пунктуація.

Цей підхід передбачає, що перекладач вміло використовуватиме всі можливості технічних засобів для поліпшення якості та швидкості перекладу. Проте людський інтелект і креативність залишаються невід’ємними складовими у перекладацькому процесі, що забезпечує адаптацію до контексту, розуміння мовних відтінків та міжкультурного спілкування. З урахуванням зазначених тенденцій розвитку ринку перекладацьких послуг, професійна підготовка майбутніх перекладачів на сучасному етапі має бути спрямована на формування у них відповідних компетенцій. Це передбачає розвиток навичок використання сучасних технологій перекладу, вміння працювати з автоматизованими системами перекладу, а також здатність адаптуватися до змін у вимогах клієнтів та ринкових умов [1].

З огляду на сучасні виклики, якщо машинний та людський переклади зможуть дійсно доповнювати один одного, ефективність і якість перекладацьких послуг значно підвищиться. Опанування САТ-компетенціями ще на етапі підготовки перекладача значно збільшить його шанси на успішне працевлаштування та здатність конкурувати у перекладацькій галузі.

Список літератури

- 1.Требик О., Полторацька А., Капітон А.(2023) «Сат-інструменти та їх місце у структурі підготовки майбутніх перекладачів», *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*, (1 (6). 2023. 57-63 с. doi: 10.32689/maup.philol
- 2.Український інститут. Програми та проекти. Режим доступу <https://ui.org.ua/main/projects/>
- 3.Tarasenko R. O. Improving the content of training future translators in the aspect of studying modern CAT tools / Rostyslav O. Tarasenko, Svitlana M. Amelina, Albert A. Azaryan // Proceedings of the 7th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2019). Kryvyi Rih, 2019. 360–375 с. Режим доступу: <http://ceur-ws.org/Vol-2643/paper21.pdf>
- 4.Valentyna Bohatyrets. AI and Machine Translation Post-editing: Advancements and Challenges (Insights for Students of International Studies)// Mediaforum: Analytics, Forecasts, Information Management 2023-12-22 | Journal article DOI: [10.31861/mediaforum.2023.13.198-209](https://doi.org/10.31861/mediaforum.2023.13.198-209)

Особливості та діалект англійської мови в Ірландії

В Республіці Ірландія англійська є однією з двох офіційних мов, поряд з ірландською і фактично є робочою мовою країни.

Історія англійської мови в Ірландії сягає XII століття, коли англо-нормандські лицарі вторглися на острів. Ця подія знаменувала початок англійського панування в Ірландії, яке тривало протягом століть. Перші англійські поселенці зосередилися в основному в східних прибережних містах, де вони заснували англійські закони, звичаї та мову.

З часом англійська мова почала поширюватися у глиб країни, витісняючи ірландську (гельську) мову, яка була мовою більшості населення. Проте процес англізації не був безперешкодним. Багато ірландців чинили опір англійському пануванню та намагалися зберегти свою мову та культуру. У XX столітті Ірландія здобула незалежність від Великої Британії, одним із наслідків чого стало відродження ірландської мови. Ірландська мова стала офіційною мовою Ірландії і її вивчають у школах. Більшість людей в Ірландії вільно володіють англійською мовою, але ірландська мова також має значне число носіїв.

Англійська мова сучасної Ірландії має свої характерні риси, що дає змогу виділити її як варіант англійської мови (Irish English). Ірландський англійський діалект протягом століть розвивався під впливом як англійської, так і ірландської (гельської) мов. Це призвело до виникнення унікального діалекту, який має багато спільного з британською англійською, але також має багато відмінностей.

До ключових особливостей ірландського діалекту входять фонетичні, лексичні, граматичні відмінності. Перше, що привертає увагу, це те, що, на відміну від інших англофобів, ірландці не дуже турбуються про те, щоб класти свого язика поміж зубів, вимовляючи звук, який позначається буквосполученням «th». В Ірландії цей звук просто замінюється на «t» (глухий) або «d» (дзвінкий).

Також ірландці мають тенденцію до розділення приголосних, зокрема, сонантів, в кінці слів голосним звуком. Тому слово «film» вони вимовляють як «fill-um», а традиційне ірландське ім'я «Colm» має два склади: «Coll-um».

Взагалі, на острові не дуже полюбляють тверді приголосні, тому, наприклад, звук «t» в кінці слова «right» зм'якшується майже до «sh». Також у деяких словах «t» перетворюється на «ch», а «d» на «j». Таким чином, другий день тижня в Ірландії зветься chooseday, а труба – choob. Звук «h» найчастіше не вимовляється в ірландській англійській мові. Наприклад, слово «house» може звучати як «ouse».

Лексика ірландської англійської мови має достатньо запозичень, наприклад, з ірландської (гельської) мови, включаючи, «craic» (веселощі), «slan» (прощай). До британських запозичень, яких більшість, відносять «petrol» (бензин), «lift» (поїздка, ліфт), «chemist» (аптека).

Прикладом граматичної відмінності від класичної англійської мови є подвійне заперечення, наприклад, «I didn't see nobody».

Отже, історія англійської мови в Ірландії є складною та багатогранною. Вона відображає століття англійського панування, боротьбу за незалежність та відродження ірландської культури. Нині англійська мова є невід'ємною частиною ірландської ідентичності, але ірландська мова також продовжує відігравати важливу роль у житті країни.

Список літератури

1.Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації : матеріали V Всеукр. студ.наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Умань, 17 берез. 2023 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т іноземних мов [та ін.] ; [редкол. :О. І. Безлюдний (голов. ред.), Т. Л. Годованюк, І. С. Постоленко [та ін.] ; відп. за вип. І. Ю. Гурський]. Умань : Візаві, 2023. 497 с.

2.Збірник наукових праць студентів та молодих учених (За матеріалами Всеукраїнської студентської науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації», 28 березня 2019 р.). Умань: Візаві, 2019. 353 с.

3.Gaeilge.ie - geata chun na gaeilge. *Gaeilge Portal*. URL: <https://www.gaeilge.ie/> (дата звернення: 05.03.2024).

Питання мультикультурності країн сучасної Європи

Упродовж історії Європи, культурні та політичні зміни відігравали ключову роль у формуванні ідеї спільних європейських цінностей та ідентичності. Зокрема, Ренесанс став періодом відродження інтересу до грецької та римської спадщини, просвітництво, з його акцентом на розумінні, раціональності та ідеях громадянського суспільства, також мало значний вплив на формування європейської ідентичності. Французька революція, що виникла на хвилі просвітницьких ідеалів, дала згаданим вище ідеям ще більший поштовх.

У другій половині 20 століття Європа почала розвиватися як спільний суспільно-політичний орган завдяки зростанню інтеграції між країнами-членами Європейського Союзу. Цьому сприяли такі чинники, як післявоєнна співпраця для забезпечення миру та стабільності, створення єдиного ринку та зняття торгових бар'єрів між країнами-членами, а також посилення діалогу та обміну ідеями через міжнародні організації та форуми. Ці процеси сприяли зближенню культурних та політичних поглядів між країнами і стимулювали формування спільної європейської ідентичності [1].

Аналіз впливу мовної та культурної різноманітності на процеси інтеграції та формування єдиного європейського співтовариства є ключовим у розумінні складних викликів, які стоять перед сучасною Європою. Мови визначають самобутність, але вони також є частиною спільної спадщини. Вони можуть служити мостом до інших народів і культур, сприяючи взаєморозумінню та спільному почуттю європейської ідентичності. Ефективні стратегії та ініціативи багатомовності можуть підкріпити перспективи громадян. Володіння мовами також може покращити працездатність, сприяти доступу до послуг та прав, і сприяти солідарності шляхом підвищення міжкультурного діалогу та соціальної єдності.

Сучасні глобалізаційні тенденції, технологічний прогрес, поширення постмодерної культури, а також політичні дії

провідних держав Європи, сприяють утворенню середовища для міжкультурності та створенню середовища для міжкультурної комунікації. Інформаційне суспільство, відкрите для обміну ідеями та знаннями, розширює можливості для міжкультурного спілкування, але може створити ситуації конфліктів, які загрожують якісному міжнаціональному взаєморозумінню [2].

У сучасних європейських країнах експертне співтовариство активно працює над створенням нових моделей інтеграції для іммігрантів, спрямованих на їх більш успішне включення до місцевого суспільства. Проте негативне ставлення місцевого населення до великої кількості іммігрантів та наслідків, які з цього випливають, призводить до зростання популярності ультраправих політичних сил. Що демонструють результати останніх виборів у багатьох європейських країнах [3].

Отже, проблема мультикультурних процесів стає актуальною та важливою сьогодні. Постає питання, як політика мультикультурності впроваджується в різних країнах Європи та які настрої це викликає у корінного населення. Чи сприяє ця політика налагодженню комунікації між культурами? Дослідження явища мультикультурності є важливим не лише для країн Європи, але й для українського суспільства.

Список літератури

1. Киридон, Алла *Європейська ідентичність: оприявлення в умовах глобалізації*. Глобалізований світ : випробування людського буття. Житомир : Вид-во Євенок О.О. С. 35 – 41.

2. Чабанова, Ольга *Європейський мультикультуралізм та специфіка сучасних міжнаціональних комунікацій (на прикладі есеїв Карла-Маркуса Гаусса «Європейська абетка»)*. Діалог: медіа-студії : зб. наук. праць. Вип. 27. 2021. С. 212 – 226.

3. Мультикультуралізм як феномен постсучасного світу / О. Підскальна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 3 – 4. С. 108 – 120. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2016_3-4_13

Європейська політика SMART-підходів: передовий досвід Естонії у молодіжному секторі

З урахуванням міждисциплінарного характеру міжнародних викликів, які розмивають державні кордони в умовах глобалізованого світу, утворюється новий контекст розуміння і функціонування молодіжної політики та роботи. Відзначається необхідність перегляду методів, принципів роботи з молоддю та загалом питання її участі в громадських процесах. Спільність проблематики відкриває можливість запозичення успішних кейсів реалізації нововведень у молодіжному секторі інших країн та циркуляцію досвіду у цій сфері. Естонія виділяється на європейському рівні як країна, котра успішно застосовує передові практики у формуванні прогресивної методології для реалізації молодіжної політики. Зокрема, варто звернути увагу на використання SMART-підходу.

Естонія стала глобальним ініціатором змін, розробивши першу у світі національну концепцію інновацій молодіжного сектору, основним фокусом якої є використання цифрових технологій. Під час головування країни в Раді Європейського Союзу у 2017 році держави-члени погодилися із затвердженням на європейському рівні вищезгаданої концепції, відомої як SMART-молодіжна робота [1]. Згідно з нею, задля досягнення прогресу держави в молодіжній сфері рекомендується проведення всебічної діджиталізації інструментів роботи з молоддю і впровадження технологічних інновацій до всіх можливих інституцій. Насамперед, Естонія, використовуючи SMART-підхід, поєднає поглиблення співпраці між державними та громадськими акторами разом із процесом цифровізації. Так, у 2018 році запущено першу версію сайту Statistics Estonia, який зробив доступною для молодих громадських активістів базу статистичних даних від естонського уряду. Викладена інформація охоплює всі муніципалітети Естонії і надає аналітику по сферах які безпосередньо пов'язані з молоддю, такі як кількість молодих підприємців, кандидатів на вибори до

міської ради, молоді з інвалідністю, кількості молодих людей серед мігрантів тощо. SMART-підхід також був покликаний розв'язувати проблему залученості молоді до суспільних процесів і сприяти активізації бажання бути залученим до громадської діяльності. Для досягнення цієї мети у 2015 році Парламент Естонії зробив прорив у сфері прямої електронної участі, давши право молоді віком від 16 років голосувати на регіональних виборах муніципалітету. Доступність такої системи мала підвищити присутність молоді цієї вікової категорії на виборчих дільницях, однак в реальності лише 8 % всіх виборців віком 16 – 17 років проголосували онлайн. Основною причиною цього можна вважати бажання молодих людей брати участь у виборах, використовуючи голосування за кандидата на бланку. Водночас, бажанням молодих людей була інтеграція технологій у вже існуючі процеси прийняття рішень. Естонський уряд відповів на це створенням у 2020 році сайту *My local government*, який надає відкриту інформацію стосовно ключових показників ефективності кожного муніципалітету, наприклад, дані бюджету участі, державних закупівель тощо [2]. Важливим аспектом є можливість прямої комунікації з представниками влади, якою молодь користується задля висловлення своєї думки щодо рішень та ініціатив, затверджених та реалізованих на місцевому рівні.

Отже, принцип SMART-підходу можна вважати успішним інструментом задоволення потреб молодих людей діджитал-покоління. Його використання сприяє посиленню прозорості функціонування владних структур та надає можливість переформатування інструментів роботи з молоддю у зрозуміліший та доступніший для них цифровий формат.

Список літератури

1. Anne Kivimae, Maria Zuravljova. Discussing the digital age and youth work. Narva, 2019. 31 p. URL: <http://surl.li/rdmzf> (Last accessed 25.02.2024)
2. My local government: web-site. URL: <http://surl.li/rdmzy> (Last accessed 28.02.2024)

Оксана Богуцька
Науковий керівник – асист. Христан Н.М.

Пережити смерть: Кенгірське повстання – початок розпаду системи концентраційних таборів

16 травня 1954 р. розпочалося Кенгірське повстання, одне з найбільших табірних повстань, яке відчутно сколихнуло систему ГУЛАГу. Повстання тривало 42 дні. Це був час свободи, коли втомлені знущаннями табірної адміністрації в'язні, самі диктували свої умови чинній владі. Люди практично голіруч пішли проти танків.

Перші прояви опору в'язнів у Кенгірі спостерігалися наприкінці 1953 р. – на початку 1954 р., [1, с. 325]. Степлаг зажив сумної слави як один із найжорстокіших таборів, у зонах якого було встановлено режим терору, що супроводжувався знущанням над в'язнями, побоями, вбивствами, невмотивованими розправами.

Перші серйозні сутички відбулися 16 травня 1954 р. У бунтівну зону були введені війська, унаслідок чого 13 осіб було вбито, 43 поранено (із табірному персоналу поранень зазнали 10 осіб [1, с. 327].

Факт розстрілів сильно збурило в'язнів, які відмовилися виходити на роботу. Під градом куль охорони вони знову пробили стіну між чоловічою та жіночою зонами, розгромили слідчий ізолятор і штрафний барак, з якого звільнили 252 осіб. Погрожуючи розправою, вони змусили табірну адміністрацію та охорону покинути зону [3, с. 49].

Поступово табірна зона перетворилася на обложеною фортецю, де періодично проводилися мітинги та організовувалося власне життя.

26 червня з 3-ї години 25 хвилин до 4-ї години ранку комісія МВС по радіо звернулася до повсталих політв'язнів із вимогою здатися, та повідомила про введення військ. Після цього у зону ввійшло 1600 солдатів із 98 собаками, 3 пожежні машини, 5 танків Т-34 [2, с. 685]. Це був єдиний випадок використання танків для придушення повстань у радянських таборах.

В'язні організували самооборону, забарикадувавшись у шести бараках. Увійшовши у 3-у зону, танки зруйнували барикади та інші загородження перед входними воротами та проходами.

Попри відчайдушність зусиль повстанців, їхні сили були нерівними. При допомозі танків, газових гранат та вибухових пакетів радянським солдатам вдалося за кілька годин ліквідувати основні вогнища спротиву.

Аналіз свідчень учасників подій дає підстави вважати, що у середньому убитих і покалічених повстанців було понад 700 [2, с. 687].

Кенгірське повстання тривало 42 дні – від 16 травня до 26 червня 1954 р. Воно розкололо моноліт імперії страху. Тисячі беззбройних в'язнів повстали проти беззаконня і нелюдського існування. Понад 40 днів вони диктували Москві свої вимоги. Їм цього не пробачили й вчинили жорстоку розправу.

Попри те, що повстання було придушене, повстанці Кенгіра здобули перемогу, яка своїм значенням перевищувала жертви. Після повстань була здійснена повна реорганізація системи: протягом кількох років звільнили дві третини ув'язнених, виправно-трудова табори скасували, а в'язнів із них перемістили до колоній або до тюрем.

Список літератури

1. Пряmostoяння. Українці в особливих таборах ГУЛАГу. Харків: Фоліо, 2023. 683 с.
2. Патриляк І. Визвольна боротьба ОУН й УПА (1939-1960 рр.). Київ: ВД АДЕФ-Україна, 2020. 712 с.
3. Ференчук Ю. Кров Кенгіра. Чернівці: Букрек, 2004. 125 с.

Анастасія Власова

Науковий керівник – доц. Цікул І. В.

**Гендерний вимір політичних ідей
епохи Просвітництва**

У сучасному світі політика відіграє вирішальну роль у формуванні суспільства, проте вплив гендерних ідей та стереотипів на політичний процес дещо недооцінюється. Епоха Просвітництва, що охоплює період XVII-XVIII століття, характеризується значними трансформаціями суспільних уявлень про гендерні ролі та статуси. Період інтелектуальної та культурної революції, не лише ознаменувався відкриттям нових ідей про свободу, рівність та права людини, але й відіграв важливу роль у формуванні гендерних стереотипів і закріпленні гендерних ролей. Аналіз гендерного виміру політичних ідей епохи Просвітництва сприяє формуванню розуміння впливу гендерних стереотипів і ролей на систему політичних/владних відносин, можливості доступу до освіти та інших сфер життєдіяльності суспільства. Означене, в свою чергу, допомагає підвищити гендерну компетентність сучасного суспільства.

Мислителі епохи Просвітництва акцентували на необхідності освіти для всіх членів суспільства, в тому числі й жінок, підтримуючи ідею про те, що жінки так само, як і чоловіки, мають право на освіту, саморозвиток і самореалізацію. Таким чином, для мислителів епохи Просвітництва характерним було прагнення до переосмислення феномену розподілу людей за ознаками статі, характеру взаємовідносин між ними та їх впливу на систему влади [4].

Видатним представником нової парадигми рівності статей був мислитель Жан-Жак Руссо. У своїх працях «Міркування про походження нерівності» [6] та «Еміль, або Про виховання» [5], він висловлював думку про те, що «чоловік повинен бути сильним та активним; жінка повинна бути слабкою та пасивною» [2]. Відповідно до поглядів Руссо, тендітність та слабкість жінок мають природне походження, а атрибутом жіночого начала, його особливістю є позитивні якості, які відсутні у чоловіків [3]. В означеному контексті, він був одним із перших філософів, які поставили питання про права жінок та

їхнє місце в суспільстві. Руссо наголошував на важливості виховання та освіти для формування компетентних громадян здатних брати участь у політичному житті [1]. Не зважаючи на визнання позитивної ролі жінки в суспільстві, мислитель виступає проти жіночої емансипації, тобто, можна стверджувати, що гендерний дискурс Руссо характеризується яскраво вираженою патріархальністю.

Здійснений аналіз гендерного виміру політичних ідей Жан-Жака Руссо дозволяє розглядати епоху Просвітництва як період формування підґрунтя для розуміння та обговорення гендерних проблем у суспільстві. Також варто відзначити, що багато з цих ідей залишалися лише на рівні теоретичних концепцій, а реальному забезпеченню гендерної рівності в суспільстві почасти перешкоджають традиційні стереотипи та обмеження.

Таким чином, політичні ідеї епохи Просвітництва відображали конфлікт між прогресивними поглядами на рівність статей та збереженням соціокультурних норм, які обмежували роль жінок у суспільстві. Аналіз гендерного виміру політичних ідей епохи Просвітництва дозволяє сформуванню уявлення про вплив гендерних ідей на політичний процес у минулому, і його можливі наслідки для сучасних практик політичної участі та представництва.

Список літератури

1. Драч О. Освітній простір Європи доби Просвітництва: дискусії щодо гендерних параметрів навчання. *Київські історичні студії. Науковий журнал*. № 2 (5). 2017. С. 3-9.
2. Курченко Л. Гендерна проблематика у західній філософській традиції: від Аристотеля до сьогодення. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a4e995d5-cc96-4f30-b601-4baa9b97893e/content>
3. Левченко Л. Поняття «гендер» та гендерні теорії в світлі філософського дискурсу. *Гуманітарний вісник*. 2016. № 38. С. 67-75.
4. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. К.: “К.І.С.”, 2004. 536 с.
5. Rousseau J.-J. *Emile: or On Education*. Translated by Barbara Foxley. E-artnow, 2019. 316 p.
6. Rousseau, J.-J. *Discourse on the Origin of Inequality*. Translated by Franklin Philip. Oxford University Press; 1st edition, 2009. 127 p.

Аліна Войцихова
Науковий керівник – доц. Струтинський В.Є.

Позиція Латвії, Литви та Естонії, як членів НАТО, щодо російсько-української війни

24 лютого 2022 року Росія, грубо порушуючи міжнародне право та суверенітет України, розпочала повномасштабне вторгнення, що стало черговим актом агресії після анексії Криму у 2014 році. Країни Балтії, як члени НАТО, активно протидіють російській агресії.

Ще з 2014 року, після анексії Криму Росією, Литва, Естонія та Латвія рішуче засудили Росію, визнавши її країною-агресором, та закликали міжнародне співтовариство до об'єднання сил з метою протидії дестабілізуючим діям офіційної Москви. З початком повномасштабного вторгнення 2022 року уряди Естонії та Литви визнали Росію країною-спонсором тероризму, закрили повітряний простір, вислали послів, а Латвія, розірвала дипломатичні відносини [1].

Як бачимо, з початком повномасштабного вторгнення, позиція Естонії, Литви та Латвії щодо агресора виявилась швидкою та рішучою. Вона ґрунтувалася на засадах принципу суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, базових складових міжнародного права.

Латвія, Литва та Естонія, як члени міжнародної коаліції, приєднались і запровадили санкції проти Росії. Ці санкції охоплюють різні сфери та спрямовані на те, щоб економічно, політично та військово ізолювати Росію.

Країни Балтії одними з перших, як члени НАТО, почали надавати військову допомогу Україні. Латвія передала зенітно-ракетні комплекси Stinger [2], Литва – бронетранспортери M113 [3], а Естонія – гаубиці FH-70 [4]. Прибалтійські держави також надають гуманітарну допомогу, а на додачу до цього, країни активно приймають на лікування громадян України, які постраждали внаслідок війни.

Після повномасштабного вторгнення в Україну 2022 року, Альянс, зі свого боку, посилив східний фланг, щоб продемонструвати єдність і готовність захищати всіх членів

організації та щоб заспокоїти країни Балтії. Росія розкритикувала дії НАТО, назвавши їх провокацією.

Проведене дослідження дає підстави констатувати, що Латвія, Литва та Естонія, ще від самого початку російсько-української війни 2014 року, засудили агресію Росії та закликали міжнародне співтовариство протидіяти їй. Після повномасштабного вторгнення, вони одними з перших почали надавати Україні політичну, економічну та військову допомогу. Країни Балтії активно лобіюють посилення східного флангу НАТО та збільшення допомоги Україні. Таке чітке визначення своєї позиції свідчить про їхню непохитну вірність положенням міжнародного права та принципам колективної оборони.

Список літератури

1. Латвія розриває дипломатичні відносини з Росією. *Главком*. URL:<https://glavcom.ua/world/observe/latviya-rozrivaje-diplomaticzni-vidnosini-z-rosijeyu-835783.html> (дата звернення: 04.03.2024)
2. Латвія передала Україні ПЗПК Stinger. *Мілітарний*. URL:<https://mil.in.ua/uk/news/latviya-peredala-ukrayini-pzrk-stinger/> (дата звернення: 06.03.2024)
3. Литва надасть Україні додаткові бронетранспортери M113. *Polskie Radio*. URL:https://www.polskieradio.pl/398/7856/artukul/3011482_литва-надасть-україні-додаткові-бронетранспортери-м113 (дата звернення: 06.03.2024)
4. Естонія передала Україні всі свої 155 мм гаубиці — посол. *Суспільне. Медіа*. URL:<https://suspilne.media/364414-estonia-peredala-ukraini-vsi-svoi-155-mm-gaubici-posol/> (дата звернення: 06.03.2024)

Реферативний переклад: використання в сучасних реаліях

Сучасні реалії відзначаються безперервним наростанням обсягів інформації. Кожен день насичений величезною кількістю наукових статей, сотнями новинних повідомлень, а також десятками книг та інших текстів. Вивчення всього цього обсягу інформації стає майже неможливим завданням, навіть для осіб, які володіють кількома мовами.

У такій ситуації реферативний переклад (РП) стає необхідним інструментом. Цей вид перекладу допомагає швидко та ефективно ознайомитися з головними ідеями та суттю тексту, економлячи час та зусилля.

РП — це підхід до перекладу, який зосереджується на передачі основних ідей та суті вихідного тексту, зменшуючи його обсяг. Основна мета цього підходу полягає в збереженні максимальної інформаційної відповідності оригіналу, уникаючи відхилень у формі та стилістичних особливостях, а також забезпеченні чіткості та зрозумілості для читача.

Порівняно з літературним перекладом, який акцентується на виразності та художній цінності тексту, РП наголошує насамперед на передачі конкретної інформації. Він також відрізняється від технічного перекладу, де основний акцент зазвичай робиться на точності передачі термінів та технічної термінології, водночас як РП забезпечує комплексну передачу суті тексту, а не лише технічні деталі. Дослівний переклад спрямовано на максимально точне відтворення кожного слова та граматичної структури оригіналу. Цей підхід добре слугує для юридичних документів та наукових текстів з чітко визначеною термінологією. Однак дослівний переклад може виявитися важким для сприйняття та не завжди передає суть оригіналу. Адаптований переклад натомість акцентується на збереженні змісту оригіналу, проте його адаптують до культурних особливостей мови перекладу. Це робить його оптимальним вибором для художніх текстів та маркетингових матеріалів.

Варто зазначити, що адаптований переклад може змінювати стиль та емоційне забарвлення оригіналу.

РП часто передбачає використання великої кількості кліше, таких як «В даній статті йдеться про...», «Головною ідеєю статті є...» та ін. Для зручності розуміння тексту при РП часто вводять назви до кожного абзацу, щоб читач міг зразу зрозуміти, про що йтиметься в тому чи іншому розділі.

Приклад використання:

That personnel change appears to have produced more coherent propaganda campaigns. In Moldova, for instance, a once-scattershot disinformation effort against the country's bid for European Union membership grew more consistent and focused last year. It tied the accession bid to the president personally, all the while blaming her for Moldova's economic woes. Campaigns aimed at undermining European support for Ukraine have also picked up. In January German experts published details of bots spreading hundreds of thousands of German-language posts a day from a network of 50,000 accounts over a single month on x (Twitter as was). On February 12th France exposed a large network of Russian sites spreading disinformation in France, Germany and Poland.

Збільшення пропагандистських зусиль

Зміни, які призвели до інтенсифікації пропаганди, зокрема в Молдові, та спроб підризу європейської підтримки України, свідчать про те, що російські спецслужби успішно пристосовуються до змін в геополітичному ландшафті.

Використання РП має велике значення в сучасних умовах, особливо в контексті зростання потреби в обміні інформацією між країнами та культурами. Політичні та економічні зміни спонукають до збільшення потреби в міжнародних відносинах та співпраці. У зв'язку зі збільшенням обсягу інформації сучасне суспільство дедалі менше приділяє уваги великим статтям у ЗМІ, особливо, якщо вони стосуються загальних подій у світі, а не конкретних подій у країні читача.

Список літератури

1. Sager, J. C. (1997). Text types and translation. Benjamins Translation Library, 26, 25-42.
2. Russian spies are back — and more dangerous than ever. URL: <https://cutt.ly/sw13grmL> (дата звернення: 10.03.2024)

Театр в гуманістичній педагогіці XV-XVI ст.

Загальновідомо, що гуманісти з-поміж різноманітних літературних жанрів виділяли драматургію. Вони високо цінували античних драматургів (Менандра, Афрістофана, Публія Теренція, Тита Макція Плавта). Твори літературних класиків перекладали різними мовами (з грецької на латину, з латини на національні мови), їх довільно переказували, їх наслідували, створюючи «нові п'єси», наближені до античних зразків.

Під виставою гуманісти досить часто мали на увазі лише декламацію, а до числа драматургічних жанрів відносили діалог. Так, наприклад, Еразм Роттердамський включив до збірки «Colloquies» 1518 р. уривки як з драматургічних текстів, так і діалогів. Перші оригінальні п'єси гуманістів були недосконалі й тяжіли до довгих оповідних монологів. Водночас, безумовно, увага до драматургічного тексту була зумовлена і впливом аристотелівської традиції. Гуманісти добре знали Аристотеля, оскільки Лоренцо Валла переклав «Поетику» латиною і видав її в 1493 р. Давньогрецький філософ стверджував, що «трагедія і без рухів досягає свого, так само, як і епопея, бо й через читання виявляється її цінність» [1, с. 91]. Таким чином, доводячи корисність і необхідність театру, гуманісти говорили насамперед про користь від читання драм, і лише в другу – про користь декламацій і постановок.

Принципово значущою для гуманістів була теза про дидактичну природу літератури. Слідуючи за Цицероном, вони визначали драматургічні тексти, як «імітацію життя, дзеркало звичаю і образ правди» [цит. за: 3, с. 55]. Так, наприклад, у «Мистецтві віршування» (1486) Кондрад Цельтіс писав, що драматургія покликана запалювати до гідного і вселяти страх перед пороком» [3, с. 55].

Гуманісти особливо цінували Теренція, чії комедії характерів були унікальними за своїм змістом і мовою. На

другому місці за значимістю стояв римський комедіограф Плавт, з грецьких авторів найбільше цінувалися Арістофан і Менандр. Еразм Роттердамський з цього приводу зауважив, що якби до нього і його сучасників дійшли комедії Менандра то він, безумовно, посідав би перше місце з греків – як творець середньоаттичної комедії звичайв [2]. Гуманісти відкрили для себе і зробили загальнодоступними у виданнях і перекладах стародавніх драматургів саме як літераторів і носіїв «живої латини».

Найважливішим аргументом, що доводив доречність вивчення грецьких і римських драматичних творів для гуманістів, було значення драматургії як мовного посібника. Філологічний аргумент був одним з найважливіших у гуманістів і, загалом, зводився до формули Еразма Роттердамського «Без Теренція не стати латиністом» [цит. за: 3, с. 54]. Останній детально обґрунтував необхідність включення п'єс в освітню програму, і ці принципи знайшли відображення в статутах ранніх гуманістичних шкіл (у Базелі, Цвікау, Відні тощо) і навчальних закладах періоду Реформації.

Окреслені аргументи на захист театру виходили з уявлення гуманістів про значення текстової іпостасі та вказують на можливість його використання в освітніх практиках. Ця обставина пояснює, чому в полеміці з опонентами гуманісти насамперед зверталися до цієї аргументації, відображеної у більшості педагогічних документів XVI-XVII ст. – шкільних і університетських статутах.

Список літератури

1. Арістотель. Поетика. К.: Мистецтво, 1967. 130 с.
2. «De ratione studii»: Э. Роттердамский о методике обучения классической словесности // Вест. Мининского ун-та. 2018. Т 6. № 2. <https://cyberleninka.ru/article/n/de-ratione-studii-erazm-rotterdamskiy-o-metodike-obucheniya-klassicheskoy-slovesnosti>
3. Лурье З. Театр как образовательный инструмент в гуманистической педагогике XV–XVI вв. // Историческая и социально-образовательная мысль. 2016. Том 8 №3/2. С. 53-58.

Макіавеллізм та його роль у формуванні сучасного лідерства

В Україні і в світі останніми десятиліттями відчувається нагальна потреба в ефективних лідерах, менеджерах, котрі завдяки своїм професійним якостям можуть швидко та ефективно реагувати на виклики, протидіяти загрозам, що несуть небезпеку суспільству та державі світові в цілому. Вважаємо, що через дефіцит таких лідерів сьогодні світ поринув у хаос, кризи, війни. Політичні лідери, які мали ці небезпеки передбачити й протидіяти їм, виявилися неготовими до цього, підтвердженням чого є надзвичайно пасивна реакція голів держав на порушення росією міжнародного права, що у свою чергу призвело до небажаної від Другої світової великої війни. Тому, на нашу думку, є величезна потреба у пошуку шляхів виховання у суспільстві справжніх лідерів; і у цій місії вагомую роль відіграють дослідження ідей макіавеллізму як знання, що можуть бути корисними під час навчання ефективному лідерству у турбулентні часи.

Проблема макіавеллізму і лідерства є предметом наукових досліджень як в Україні, та і за її межами. Серед науковців, чий доробок присвячений даній темі, - Р. Грін, Р. Келлерт, Дж. Антонакіс, О.М. Чижова, Л.В. Годій, Р.І. Сірко та ін.

Метою нашої наукової розвідки є виокремлення тих аспектів макіавеллізму, які можуть бути корисними для здійснення ефективного управління та лідерства.

Серед найважливіших аспектів ефективного лідерства в ідеях макіавеллізму - прагматизм як необхідність діяти, не покладаючись на авторитет та апріорні ідеї; шукати кращі способи та варіанти дій, випробовувати та перевіряти їх, відбирати найефективніші, приймати обґрунтовані рішення, тобто керуватись розумом та логікою [2].

Визначальним для лідера у будь-які часи є правильне цілепокладання, на чому наголошує Н.Макіавеллі і з чим

складно не погодитися, адже відштовхуючись від своєї мети можна зрозуміти які ресурси ти готовий використати, на які жертви піти за для її досягнення. Найвищою ціллю будь-якої політичної боротьби є побудова сильної держави з єдиним суспільством та справедливим розподілом прав. Саме ця політична ціль виправдовує будь-які політичні засоби та методи [2].

І звісно вміння знаходити оптимальний підхід до вирішення проблем, розуміння складних ситуацій, які виникають, адже не всі тактики та стратегії дій будуть ефективними у різних випадках. Як зазначає сам Н. Макіавеллі, “треба бути лисом, щоб розпізнати сильце, і левом, щоб лякати вовків. Покладатися лише на одну лев'ячу силу, значить, нічого не розуміти”[1].

Отже, серед важливих для політичного лідера якостей, на думку відомого мислителя, прагматизм, правильне цілепокладання й адаптивність, які залишаються актуальними й до сьогодні. Подальший розвиток ідей макіавеллізму буде корисним для розвитку ефективного лідерства, менеджменту та допоможе у вирішенні криз сучасності і запобіганні криз у майбутньому.

Список літератури

1. Мак'авеллі Ніколо. флорентійські хроніки. Державець / пер. з італ. А. Перепаді. Харків: Фоліо, 2007. 511 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets.pdf? (дата звернення: 10.03.2024).
2. Чижова О.М.. Творчо-прагматичні тенденції та особливості прояву макіавеллізму і прагматизму в політичній ситуації України періоду здобуття незалежності. Репозитарій КІП ім. Ігоря Сікорського. 2007р. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/8645/1/19.Pdf> (дата звернення: 10.03.2024).

Юрій Гордей

Науковий керівник – доц. Макух-Федоркова І.І.

Сучасна стратегія кібербезпеки Естонії як інструмент протидії російській загрозі

У ХХІ ст. людство перейшло на новий етап розвитку технологій. Якщо до цього часу цифровий простір лиш набирав розвитку та був доступний тільки у провідних державах світу, то тепер він вже оточує нас звідусіль. Практично все, що ми використовуємо щодня: телефони, комп'ютери, ноутбуки чи планшети – все це є кіберпростором. Сучасні реалії вимагають захисту інформаційного простору від зовнішнього впливу. Для протидії таким загрозам уряди та компанії створюють програми та схвалюють напрямки розвитку кіберзахисту.

Однією з провідних країн Європи та світу в даному контексті є невелика Естонія. У 2007 р. вона зазнала потужної хакерської атаки з російської сторони, яка вивела з ладу майже всю урядову ланку держави та її послуги. Тільки після цього інциденту в світі серйозно замислилися над розвитком кібербезпекової інфраструктури [3].

Країни Балтії межують з Росією, яка веде агресивну політику щодо своїх сусідів. Унаслідок цього існує постійний ризик вторгнення як військовими, так і цифровими методами. Саме тому ці держави приділяють велику увагу питанню кіберзахисту.

У 2008 р. у Естонії була прийнята «Стратегія кібербезпеки» – перший національний стратегічний документ Естонії, в якому визнано міждисциплінарну природу кіберзахисту та потребу в координації дій. Метою була розбудова відповідної інфраструктури, розвиток міжнародного співробітництва та підвищення обізнаності громадян із цими питаннями [1].

Контрольний підрозділ, такий як Рада з питань кібербезпеки, заснований у 2009 році, в якій головує генеральний секретар Міністерства економіки та зв'язку, аналізує та сприяє співпраці між установами. У результаті її діяльності оновлено законодавство Естонії та визначено проблеми, які перешкоджають реалізації поставлених завдань «Стратегії». У

2019 р. її оновили задля більшої відповідності сучасним викликам.

Також на території Естонії у рамках Управління інформаційних систем (RIA) діє організація CERT-EE, яка відстежує та реагує на кіберінциденти в естонських мережах. Згідно зі звітами за 2023 р., на даний момент зберігається тенденція постійного збільшення кібератак на рік. Тільки за минулий рік зафіксовано понад 3300 складних випадків [2].

Також у Естонії прийнято Національний план розвитку оборони, який має терміни з 2017 по 2026 рр. Основною метою є спрямування інвестицій на модернізацію захисту держави. Сюди входить і розвиток Кіберкомандування. Кожні 4 роки міністр оборони переглядає план та може вносити пропозиції до нього [1].

Отже, Естонія активно займається розвитком інфраструктури кібербезпеки, ухвалює закони та визначає стратегії на майбутнє та впродовж багатьох років є передовою державою у даній галузі. Також країна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як НАТО та ЄС, проводить навчання та успішно бореться із зовнішніми загрозами, насамперед з агресивною політикою Росії.

Список літератури

1. Олексюк Л. Кращі практики управління кібербезпекою. Оглядовий звіт. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/Report_on_Cybersecurity_04.pdf (дата звернення 28.10.2023)
2. Cyber Security in Estonia. Republic of Estonia Information Security Authority. 2023. 59 с. URL: <https://www.ria.ee/en/media/2702/download> (Last accessed 08.08.2024)
3. Експерти НАТО у Таллінні з'ясовували, як запобігти кібервійнам. *Радіо Свобода* : вебсайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1758213.html> (дата звернення 09.09.2024)

Телемарафон «Єдині новини»: від інформаційного захисту до контрпропаганди

У перший день повномасштабного російського вторгнення президентом В. Зеленським було запроваджено воєнний стан та підписано указ «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану» [3]. Відтоді розпочав свою роботу інформаційний телемарафон «Єдині новини», покликаний забезпечити інформування населення щодо безпекової ситуації та інформаційний захист населення на час війни.

Телемарафон об'єднав комерційні телеканали та громадських мовників («Суспільне», 1+1, ТРК «Україна» (Україна-24), ICTV, «СТБ», «Рада» та «Інтер»), які розподілили ефірний час між собою, розбивши його на шестигодинні слоти і тим самим забезпечивши цілодобову й безперервну роботу марафону. На загальнонаціональних каналах телемарафон уперше запрацював не 24, а 16 лютого 2022 року – в День єднання й водночас потенційний день російського вторгнення, про який попереджали західні розвідки. Окрім того, такі мовники, як «5 канал», «Прямий», та «Еспreso.TV» так і не були підключені до спільного ефірного мовлення.

У перші місяці війни телемарафон був чи не єдиним джерелом інформації для мільйонів українських громадян. Однак в умовах тривалої війни даний формат потребує коригування. На другий рік війни «Єдині новини» втрачають довіру громадян. *Якщо у 2022 р. він мав широку підтримку, то з 2023 р. прослідковується зниження довіри, а станом на лютий 2024 р. вперше зафіксовано негативний баланс довіри-недовіри. У грудні 2023 р. серед опитаних лише 43 % тих, хто довіряв телемарафону, а на початку лютого 2024 показник знизився ще до 36 %.* Незважаючи на це, ефірна сітка телемарафону у третьому кварталі 2023 року залишилася незмінною: добові ефіри були розбиті на 6-годинні блоки, які по черзі заповнювали 6 каналів. Загалом, є однакові для всіх каналів позиції: у вечірніх слотах о 20-й в ефір виходить годинний підсумковий

випуск дня, відтак услід за ним іде годинний гостьовий блок. У ранкових слотах із 6-ї до 10-ї виходить по два короткі випуски новин на годину. Всі інші години протягом дня та вечора також починаються випусками новин і продовжуються гостьовими студіями.

Для забезпечення українського мовлення за межами нашої держави було створено окремий канал – російськомовний марафон «FreeДом», організований силами медіагруп StarLightMedia, основне завдання якого – дати можливість дізнатися правду про українсько-російську війну «російськомовним глядачам з усього світу» [1].

У сучасних умовах спостерігаємо запит на зміну форматів роботи телемарафону, оскільки з часом він перетворився на звичайний інформаційний канал з елементами не дуже якісної контрпропаганди та відсутністю найменшої критики представників влади. [2].

Отож, від перших днів широкомасштабної війни телемарафон «Єдині новини» став джерелом об'єктивної інформації про безпекову ситуацію в країні. Однак з плином часу об'єктивність подання новин його журналістами почала викликати запитання, що призвело до зниження рівня довіри громадськості та зростання критики. Незважаючи на це, важливість «Єдиних новин» залишається високою, адже доступ до достовірної інформації є ключовим для мобілізації та підтримки громадян нашої держави у боротьбі з агресором.

Список літератури

1. Достукатися до росіян у світі. Чи виконує своє завдання телемарафон «FreeДом»? веб-сайт. URL: <https://detector.media/kritika/article/197910/2022-03-28-dostukatysya-do-rosiyan-u-sviti-chy-vykonuie-svoie-zavdannya-telemarafon-freedom/> (дата звернення 09.03).
2. Телевізор і влада. Як працює телемарафон та хто його курує: веб. сайт: URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/06/21/7353715/> (дата звернення 08.03).
3. Указ Президента України №152/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1522022-4176>

Роль штучного інтелекту в протистоянні між США та Китаєм

Поява штучного інтелекту як критично важливої технології ХХІ століття змінила стратегічний ландшафт міжнародних відносин, зокрема між Сполученими Штатами та Китаєм. Конкуренція між ними у галузі технологій штучного інтелекту стала центральною ареною їхнього ширшого стратегічного суперництва. Вона змогла охопити низку секторів, зокрема економічну, військову та геополітичну сфери, а трансформаційний потенціал штучного інтелекту зробив його критично важливою галуззю суперечок, оскільки обидві країни прагнуть встановити домінування не лише для забезпечення економічних та військових переваг, але й для формування глобальних власних правил та законів технології штучного інтелекту.

Сполучені Штати історично були лідерами технологічних інновацій у сферах з розробки програмного забезпечення, інтернет-технологій та штучного інтелекту. З 2016 року, коли адміністрацією Обами було представлено звіт під назвою «Підготовка до майбутнього штучного інтелекту», уряд США та приватний сектор зробили значні інвестиції в дослідження, розробку та розгортання штучного інтелекту [1]. З іншого боку, Китай швидко скоротив технологічний розрив в останні роки, частково завдяки своїй стратегії «Зроблено в Китаї 2025», яка спрямована на те, щоб зробити Китай світовим лідером у високотехнологічних галузях, включно зі штучним інтелектом. Підхід китайського уряду є дуже стратегічним і скоординованим. Він передбачає величезні державні інвестиції в штучний інтелект, сприятливу політику для компаній, які займаються штучним інтелектом, та інтеграцію технологій штучного інтелекту в різні сектори економіки.

Інтеграція штучного інтелекту у військовий потенціал – основний аспект суперництва між США та Китаєм. Сполучені

Штати завжди займали авангардну роль у військових технологіях. Міністерство оборони інвестувало значні кошти в штучний інтелект для оборонних цілей в такий проєкт, як «Об'єднаний центр штучного інтелекту». Він ставить перед собою мету інтегрувати можливості штучного інтелекту в системах спостереження, автономних транспортних засобах і алгоритмах прийняття рішень. Одним із досягнень проєкту, стало підписання контракту з компанією Scale AI на суму 249 млн доларів [2]. Компанія створила аналог ChatGPT для військових під назвою Donovan, який має збирати розвіддані та пришвидшувати прийняття рішень для командирів. Китай, своєю чергою, також визнає потенціал штучного інтелекту у військовій справі, тому на Державній раді Китайської Народної Республіки у 2017 році сформулював амбітні цілі стати світовим лідером у галузі штучного інтелекту до 2030 року з особливим акцентом на військовому застосуванні. Найуспішнішими проєктами на даний момент є розробка гуманоїдної робототехніки такими компаніями, як Dreame Technology і Fourier Intelligence та розробка технології розпізнавання облич, рівень ефективності якої може досягати 94 % [3].

Отже, конкуренція між Китаєм і США у сфері штучного інтелекту підкреслює стратегічне значення ШІ як ключової технології XXI століття, що змінює характер міжнародних відносин. Ця конкуренція стосується геополітичної, військової та економічної сфери, а також демонструє, як ШІ впливає на міжнародні норми і закони у забезпеченні економічного зростання і національної безпеки.

Список літератури

1. The US government uses artificial intelligence URL: <https://www.investopedia.com/artificial-intelligence-in-us-government-8406703#citation-5> (accessed: 28.02.2024)
2. Some tech leaders fear AI. ScaleAI is selling it to the military.. URL: <https://www.washingtonpost.com/technology/2023/10/22/scale-ai-us-military/> .(accessed: 28.02.2024)
3. The AI Development In China URL: <https://ecommercetochna.com/the-ai-development-in-china/> (accessed: 29.02.2024)

Владислава Давидян

Науковий керівник – асист. Христан Н.М.

**«Ἀρχοντίσ[σ]η Ῥωσίας τῆ Μουζαλονήσ[σ]η»: хто була
Феофано Музалон?**

Історіографічна традиція відвела постаті Феофано Музалон одну із найзагадковіших ролей у вивченні минулого середньовічної Русі. Однак, бідність згадок, джерел і сумнівність походження останніх та чимало спотворень лише посилили вектори дослідницької зацікавленості навколо Феофано. У 1883 р. Г. Шлюмберже видав печатъ (моливдовул), яка і лягла в основу подальшої наукової дискусії. На легенді печаті читаємо титул «архонтиси Русі»: «Господи, допоможи своїй рабі Феофано, архонтисі Росії, Музалонисі» [1, с. 447]. Звідси, виникає важливе питання: хто була Феофано, за кого з руських князів її видали заміж та коли?

Зважаючи на рідкість імені Феофано серед руських княгинь, вже Х. Лопарев, на основі свідчення так званого «Любецького синодика», припустив, що Феофано Музалон була жінкою князя Олега Святославовича [2, с. 24]. Сприяло цій ідентифікації кілька свідчень про візантійське перебування князя Олега Святославича. На цьому тлі саме Феофано вважали візантійською жінкою цього князя, а їхній шлюб датували максимально широко від часу вимушеного перебування князя у Візантії, тобто 1070-х рр. аж до 1090-х рр., коли Олег Святославич уже повернув собі Чернігів.

Однак свідчення «Любецького синодика» надто пізні та доволі плутані, бо ця ж інформація про княгиню Феофано відсутня у ранніх списках цього тексту. Окрім цього, із «Повісті минулих літ» відомо про жінку Олега Святославича. Утім, цією жінкою була половчанка, а не грекиня. Звідси допускалося кілька шлюбів Олега Святославича та, відповідно, доволі ранню смерть Феофано Музалон.

Не менш серйозна проблема криється у датуванні печатей Феофано. Датуючи їх другою половиною XI ст. вчені, здається, мимовільно йшли за свідченнями «Любецького синодика». Натомість слухне міркування Н.П. Лихачева про пізню іконографію цієї печаті та загалом її пізнього датування було

повністю забуто. Нещодавно, В. Чхаїдзе правильно вказав на те, що композиція Богородиці та св. Миколая, зображена на печаті Феофано, повинна датуватися пізнім часом, щонайменше від XIII ст. [3, с. 156].

Такий стан речей змушує нас відкинути датування печатей Феофано Музалон другою половиною XI ст. та перенести їх хронологію на пізніший час, що став кульмінаційним для представлених роду Музалонів. Прикметно, що князь Роман Мстиславич міг одружитися із візантійкою, яка належала саме до цього роду.

Список літератури

1. Baumgarten N. Généalogies et mariages occidentaux des Rurikides Russes du X-e au XIII-e siècle // *Orientalia Christiana*. Vol. 35, Roma 1927, P. 35 – 39.
2. Schlumberger G. Description de cinq sceaux de l'époque Byzantine, *Revue Numismatique*, vol. 1, Paris 1883, P. 447 – 458.
3. Wołoszyn M. Zwei Episoden aus der Geschichte der polnisch-byzantinischen Kontakte des 10. bis 12. Jahrhunderts // *Byzantina et Slavica Cracoviensia V. Byzantium, New Peoples, New Powers: The Byzantino-Slav Contact Zone, from the Ninth to the Fifteenth Century*. Ed. M. Kaimakamova, M. Salamon, Cracow 2007, S. 177 – 184.
4. «Помьяни Великого князя Михаила черниговскаго и княшню его Феофанию» (Р.В. Зотов, О Черниговских князьях по Любецкому синодику и о Черниговском княжестве в татарское время. *Летопись занятий Археографической комиссии 1882–1884 гг.*, 9 (1893), С. 24 – 28.
5. Чхаидзе В. Н. *Феофано Музалон – архонтисса России* (к вопросу об идентификации), ВВ 91 (2007), с. 155 – 170.

Співробітництво територіальних громад в Україні: основні завдання та переваги

З 2014 року розпочалося запровадження реформи децентралізації влади, суть якої полягала у виборі потрібної та оптимальної моделі місцевого самоврядування. Незважаючи на певні труднощі, на сьогоднішній день можна сказати, що ця реформа виявилася успішною, оскільки органи місцевого самоврядування мають можливість більше контролювати над свої ресурси та покращувати послуги для населення. Але чому реформа децентралізації відбувається так повільно? Перш за все, військове вторгнення росії є основною причиною, що гальмує децентралізацію.

Але варто також звернути увагу й на те, що населення має слабе уявлення та є здебільшого непроінформованим про здійснення державою реформ, що стосуються органів місцевого самоврядування. З цього випливає, що люди не мають достатнього рівня політичної культури і бояться щось змінювати в інший бік. Також наразі в житті ми часто стикаємося із таким явищем як недовіра місцевого населення до політичних діячів, представників органів держави та місцевого самоврядування, прояви корупції тощо. Отже, сукупність цих та багатьох інших проблем зумовлює важку процедуру втілення реформи децентралізації в Україні й до нині.

В сутність співробітництва, що закладене на договірній основі, входить об'єднання, спільність зусиль й ресурсів територіальних громад для вирішення існуючих проблем власного розвитку та підвищення якості життя членів громади. До основних завдань співробітництва територіальних громад слід віднести покращення послуг, розвиток інфраструктури, а також підвищення ефективності діяльності відповідних органів місцевого самоврядування, кадрове забезпечення громад, благоустрій територій, поліпшення рівня громадської безпеки й ефективне використання матеріальних/фінансових ресурсів [2].

Також декілька слів хотілося б зазначити за доцільність співробітництва територіальних громад. Доцільність означає та показує наскільки ефективним та успішним є механізм вирішення проблем громад, тобто це прогнозування, аналіз та передбачення можливих наслідків, які можуть настати у зв'язку із прийняттям відповідних рішень та впливатимуть на показники громад. Таким чином вважаємо, що головною метою доцільності має бути поліпшення ситуації та стану територіальних громад.

Варто зауважити, що у 2014 році, коли впроваджувалася реформа децентралізації, то відсоток співробітництва територіальних громад та спільної реалізації проєктів був дуже малим, оскільки в цей період було укладено лише 2 договори про співробітництво. Поступово, з кожним роком співробітництво набирало обертів. Якщо опиратися на статистичні дані Моніторингу реформи 2022, то показники співробітництва між громадами у 2018-2022 роках зросли у 4,5 рази. Наприклад, у 2020 році цифра укладення договорів співпраці збільшилася на 22 %, у 2021 році – на 19 %, у 2022 році – на 17 %, ніж у попередньому році. Найбільша кількість таких договорів стосується реалізації спільних проєктів (73,1%) й співфінансування комунальних підприємств (15,1%). Водночас, договори про делегування виконання завдань складають 8,8% від загальної кількості договорів, договори про утворення спільних комунальних підприємств – 2,6%, а договори про утворення спільного органу управління – 0,4% [1].

Загалом, необхідно наголосити, що співробітництво територіальних громад доцільно розглядати як дієвий інструмент муніципальної консолідації та покращення якості послуг, які надають органи місцевого самоврядування в Україні.

Список літератури

1. Ситник, Н. С., & Жовтяк, К. В. (2021). Сучасні тенденції розвитку співробітництва територіальних громад в Україні. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_6_18
2. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації влади в країні. URL:<https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/993/969>

Ірина Дзюба
Науковий керівник – доц. Богатирець В.В.

Використання ШІ в контексті гібридної російсько-української війни

Російсько-українська війна стала полігоном, де активно випробовуються нові технології з використанням штучного інтелекту (ШІ). В оборонній війні проти РФ Україна використовує системи ШІ на рівні окремих ініціатив як у співпраці з провідними міжнародними компаніями: фірми Palantir, Clearview AI – так і за допомогою національних розробок: Logics7, SkyLab та Keeprobotics. Міністр цифрової трансформації М.Федоров зазначив: «Він [штучний інтелект] активно застосовується для розпізнавання й розшифрування супутникових знімків, цілей на полі бою, розвитку технологій захоплення цілей для дронів, розпізнавання облич, прогнозування засобів, якими можна вражати певні цілі»[1]. Наприклад, технологія Griselda, яка працює на основі ШІ, в автоматичному режимі збирає та аналізує розвідувальні дані про переміщення ворожих сил із різноманітних джерел: від безпілотників та супутників до соцмереж та ЗМІ. Після цього інформація перевіряється операторами і військовими аналітиками та оприлюднюється на платформі. За один місяць система успішно опрацьовує 39 тисяч цілей, а рекордом від моменту отримання даних до їхньої публікації на ресурсі Griselda було 28 секунд.

Головне керівництво інноваційного розвитку Міноборони РФ та спеціальний підрозділ штучного інтелекту спільно координують науково-дослідні роботи та розробки зброї на основі ШІ — дрони, безпілотні наземні транспортні засоби, автономні підводні апарати та системи аналізу даних.

Згідно з дослідженням аналітиків ініціативи Debunk, у 2022 р. Москва витратила 1,9 млрд доларів на пропаганду, що значно перевищило початкові закладені бюджетом витрати в розмірі 1,5 млрд [2]. Простежується розробка ботів та автоматизованих облікових записів, які можуть створювати та поширювати фейкові новини або залишати маніпулятивні коментарі під

дописами соціальних мереж. У 2022 р. лише в мережі «Твіттер» було створено 16513 проросійських акаунтів, велика кількість з яких очевидно була ботами. Відомим у всьому світі прикладом російської ботоферми є «Агентство інтернет-досліджень», яке маніпулювало громадською думкою під час президентських виборів у США 2016 р. У цьому ж році, за дослідженням «Укрінформ», було виявлено вплив ботів у соцмережах щодо закликів до виходу українців на «Третій Майдан» та усунення влади. Окрім того, від початку повномасштабного вторгнення СБУ виявила понад 10 проросійських ботоферм, які працювали на території України, зокрема в Києві, Одесі та Львові. Варто зазначити, що найбільша ініціатива діяла в Запоріжжі та налічувала майже 70 тисяч фейкових акаунтів і понад 50 інтернет-спільнот, які поширювали дезінформацію [3].

Алгоритми ШІ використовуються також для фабрикивання так званих дипфейків (deepfakes), тобто відеороликів, у яких використане обличчя представників військового командування та політичного керівництва України, які нібито закликають громадян до внутрішніх конфліктів, переворотів і зневіри, розповсюджуючи неправдиву інформацію та створюючи плутанину.

Усе це призводить до необхідності звернути увагу на інтенсивне зростання ролі штучного інтелекту в контексті російсько-української гібридної війни та сприяти національним розробкам у цій сфері задля захисту та безпеки.

Список літератури

1. Боднар Н. FPV-дрони, вплив штучного інтелекту на війну і нові послуги в Дії: інтерв'ю з Михайлом Федоровим. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/mihaylo-fedorov-intervyu-pro-diyu-droni-viyni-shtuchniy-intelekt_n2452623#7.
2. Скільки росія витрачає на пропаганду? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://filter.mkip.gov.ua/skilky-rosiya-vytrachaye-na-propagandu/>.
3. Як російські ботоферми воюють проти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://speka.media/yak-rosiiski-botofermi-vouyut-proti-ukrayini-pkwrp>.

Владислав Дудка
Науковий керівник – доц. Нечаєва-Юрійчук Н.В.

Консерватизм як опора традиційних цінностей та соціального порядку

В умовах сьогодення питання єдності й згуртованості людей набувають особливої гостроти й актуальності. Консерватизм як політична ідеологія й практика, опираючись на погляди та знання про природу людини, суспільство, державу, релігію, історію та оригінальні моральні настанови, на нашу думку, відіграє важливу роль у згуртуванні суспільства. Центральною ідеєю консерватизму є захист культурної спадщини та опір радикальним змінам, які можуть привести до непередбачуваних наслідків.

Метою нашої наукової розвідки є привернення уваги до консерватизму як актуальної у часи геополітичних змін ідеології, чиї постулати можуть бути корисними для подолання сучасних викликів та загроз.

Едмунд Берк, відомий ідеолог консерватизму, вважав, що сильне громадянське суспільство є фундаментом для процвітаючої, стабільної держави, основаної на традиції і моралі. Консерватори переконані, що природні установи (сім'я, церква, університети, громадські організації) виконують важливу функцію у посередництві між громадянином і державою [3].

В'ячеслав Липинський, ідеолог українського консерватизму, вважав, що держава є ключовим елементом у будь-якій національній історії, а державотворення – головною метою українського народу. Державотворення і приватна власність на землю, на думку В. Липинського, - «визначальні напрямки самовизначення й розвитку нації» [1]. В.Липинський пропагував ідею монархічного консерватизму та елітаризму, вважаючи, що міцна держава може сформуватися лише на основі розумної та освіченої еліти, що виступає в ролі правлячого класу. Він вбачав шлях до успіху України в історичній традиції, розвитку власної культури та формуванні сильної національної свідомості [4].

На думку представників консерватизму, будь-які зміни у суспільстві повинні відбуватися повільно, з урахуванням як існуючих обставин, так і людської природи. Консерватизм – це та політична й соціальна філософія, яка підтримує традиційні соціальні інститути в контексті культури та цивілізації. Основними тезами є повага до традицій, захист національного суверенітету, вирішення проблем через реформи, а не радикальні зміни, переконання, що поступові зміни є більш ефективними та менш ризикованими. Окрім того: віра в особисту відповідальність, наголос на самодостатності та індивідуальності, збереження власності та капіталізму. Захист права власності та вільного ринку як основи економічного процвітання і особистої свободи, а також оборонний підхід до зовнішньої політики. Для консерватизму властивий нахил до сильної оборони та обережної зовнішньої політики із запобіганням зайвого втручання у справи інших країн.

Отож, консерватизм є самостійною системою абсолютних ідей, визначається такими універсальними цінностями, як справедливість, рівновага, порядок, стриманість, про що наголосив відомий американський політолог С. Гантінгтон [2, с.209]. Його ідеологічні постулати хоч і викликають публічні дискусії й мають неоднозначне трактування, однак є важливими в контексті розуміння сучасних політичних процесів.

Список літератури

1. В'ячеслав Липинський: постать на тлі доби. URL: <http://biography.nbuv.gov.ua/data/data/bibliogr/2145.pdf>
2. Козак Н. Консерватизм: світогляд, ідеологія, доктрина? / Н. Козак // Вісник Львів. ун-ту ім. І. Франка. Серія: Філософські науки: сб. наук. праць. Львів, 2000. Вип. 2. С. 204–213.
3. Консерватизм: Антологія. О. Проценко, В. Лісовий. К.:Смолоскип, 1998. 598с.
4. Лехнюк Р. Кредо українського консерватизму. URL: <https://tyzhden.ua/kredo-ukrainskoho-konservatyzmu/>

Вплив мемів на громадську думку населення України після повномасштабного вторгнення

Сучасні інтернет-меми, як колись приказки та прислів'я, є новітньою формою українського фольклору. Вони – гармонійний прояв народної творчості, яскраво демонструють спільну реакцію на ту чи іншу подію.

Сьогодні інтернет-меми перестали бути лише легковажним та розважальним контентом. Кожен із них може бути рушійною силою створення громадської думки та вкорінення потрібних ідей у суспільство.

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України інтернет-меми стали невід'ємною частиною інформаційного простору. Гумор не лише об'єднав українців проти спільного ворога, а й створив чітку позицію та потрібні настрої серед населення.

У повному хаосі меми стали стабілізатором для морального духу української спільноти. Важливу роль на початку повномасштабного вторгнення відіграли меми про українських політиків. Наприклад, образ Олексія Арестовича (колишнього позаштатного радника Офісу Президента України) та Віталія Кіма (голови Миколаївської обласної державної адміністрації) уособлював для українців своєрідний державний «антистрес». Обидва з них стали героями багатьох мемів того часу, а деякі фрази, такі як «два-три тижні» Олексія Арестовича перетворилися на крилаті вислови [1]. За допомогою мемів створювався позитивний образ українських політиків, що формувало сталу громадську думку українців про них. Це допомогло не розколотися суспільству та зберігати довіру української спільноти до власних державних діячів, що є важливим аспектом для ефективного протистояння у російській інформаційній війні.

Інший тип мемів у контексті російсько-українського протистояння стосувався висміювання ворожої сторони та іронічного зображення російського суспільства, політиків та

військових. Мережею прокотилася хвиля мемів про безглузді висловлювання російських державних діячів.

Особливо популярними мемами стали ті, які описували непрофесійні дії та крадіжки українських речей російськими військовими. В мережі створився чіткий образ про путінську армію непрофесіоналів, що перекреслювало усі ілюзії про «другу армію світу». Також у мемах іронізували неодноразові невдачі окупантів на фронті. Зокрема, село Чорнобаївка стало уособленням справжнього пекла для російських військових [2].

Інтернет-меми – потужний інструмент для формування потрібних ідей у свідомості населення. Меми змогли заспокоїти українців та змотивувати боротися за їх свободу до кінця. Крім того, іронічне висміювання дій окупантів відкрило очі на «могутність російської армії» не лише українцям, а й іноземній аудиторії.

Список літератури

1. Віра Хмельницька. «Я даю 2-3 тижні на припинення активних бойових дій», – Арестович. URL: <https://tsn.ua/ato/ya-dayu-2-3-tizhni-na-pripinennya-aktivnih-boyovih-diy-arestovich-2016337.html> (дата звернення 01.03.2024).
2. Марина Григоренко. Чорнобаївка чекає на російських «туристів»: чим вражає легендарне село-мем. URL: <https://www.unian.ua/tourism/wheretogo/chornobajivka-shcho-vidomo-pro-legendarne-selo-mem-11755114.html> (дата звернення 03.03.2024).

Артем Квасневський
Науковий керівник – асист. Ільків М. В.

Клинкова зброя скіфського часу з межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра

Територія сучасної Чернівецької області України впродовж багатьох віків була контактною зоною давніх культур. На початку доби раннього заліза вона входила у переважній більшості до ареалу поширення пам'яток західно-подільської (дністровської) групи скіфського часу. Виділення та вивчення скіфських старожитностей на Буковині розпочалося наприкінці ХІХ ст. і пов'язане, зокрема, з іменем відомого німецького археолога Пауля Райнеке. Попри тривалий період польових досліджень у регіоні з цього часу, ціла низка комплексів та окремих речей доби раннього заліза продовжують залишатися невідомими широкому колу вчених: не всі матеріали з минулих експедицій дослідники встигли повною мірою видати, деякі пам'ятки описані дуже коротко і поверхнево, інші знахідки, що зберігаються в музеях, є досі неопублікованими.

Археологічні розкопки під керівництвом Г. І. Мелюкової, Б. О. Тимошука, Г. І. Смірної та інших дослідників проводилися на низці поховальних пам'яток краю: Новосілка, Вікно, Білоусівка, Ленківці, Круглик, Долиняни, Перебиківці, Іванівці. Поховальні пам'ятки налічують від одного до більше сотні курганів. Поховання здійснювалися переважно у чотирикутних дерев'яних камерах-гробницях на каркасі зі стовпів із значним за обсягом використанням каменю. Поховальний інвентар містив: бойові сокири, наконечники стріл і списів, кинджал і короткий меч, панцирні пластини, вудила, клиноподібні сокири-тесла, ножі. До бронзових речей відносяться наконечники стріл кількох типів і різноманітні шпильки.

Серед рідкісних знахідок варто зазначити кинджал-акінак скіфського часу, знайдений в кургані біля с. Ленківці Дністровського району. Знахідка, виявлена в курганному похованні, відноситься, на думку Дениса Топала, до келермеського типу [1]. Його клинкова частина і руків'я

викувані з одного шматка металу. Наверху через спеціальний паз прикріплено до руків'я перехрестя, виготовлене окремо, а потім приварене до ручки. Можливо, воно складалося з окремих пластин, з'єднаних потім з руків'ям за допомогою ковальського зварювання. При цьому сліди з'єднання не проглядаються, що свідчить про якісну роботу майстра-зброяра [1].

До озброєння цього часу також відноситься залізний кинджал, знайдений за випадкових обставин в с. Нелипівці Дністровського району. Завдяки своїм морфологічним особливостям предмет являє безперечний інтерес для науковців. З одного боку, він має овальну верхівку з метеликоподібним перехрестям та обламаним клинком з паралельними лезами. Є. В. Черненко датував вироби з подібними деталями IV ст. до н.е. [2]. Ранньою ознакою знахідки є потовщення по сторонах руків'я. Метеликоподібні перехрестя подібних пропорцій поєднуються зазвичай з брускоподібним або антеноподібним верхів'ям. Мечі з подібними комбінаціями, на думку Г. І. Мелюкової, доживають лише до першої половини V ст. до н.е. Таким чином, беручи до уваги архаїчний вигляд кинджалу, а також враховуючи форму навершя, що дозволяє дещо «омолоджувати» виріб, найімовірнішим видається віднесення меча до кінця ранньоскіфського (можливо, до початку середньоскіфського) часу. Мабуть, прототипи для овального верхів'я, широко поширеного на виробках у IV ст. до н.е., існували ще в епоху скіфської архаїки.

Таким чином, клинкова зброя, що виявлена на території Чернівецької області, відноситься до ранньоскіфського часу й заслуговує подальшого планомірного та систематичного вивчення. Накопичення нових матеріалів, дасть можливість на новому якісному рівні поглянути на різні сторони воєнно-політичного життя населення регіону в добу раннього заліза.

Список літератури

1. Топал Д. Акинак на западе скифского мира. Кишинэу: Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2021. 648 p.
2. Черненко Е. В. Военное дело скифов. Николаев: Возможности Киммерии, 1997. 24 с.

До питання про переклад німецьких неологізмів у мові ЗМІ чи соціальних мереж

Мова як основний засіб комунікації потребує постійного розвитку, зокрема через безперервне оновлення лексичного складу. Неологія, розділ лінгвістики, вивчає ці новоутворення. Навряд чи хтось у Німеччині XIX – поч. XX ст. міг собі уявити, що таке Arbeiter- und Bauernfakultät, Freie Deutsche Jugend, Handelsorganisations та інші слова, які нині належать до загальноновживаної лексики демократичної Німеччини [1].

Неологізми як категорія слів обмеження у часі: новоутворення існують у мові лише короткий період. Потім ці слова або входять до загального лексичного складу мови і припиняють бути неологізмами, або поступово витісняються з неї за допомогою синонімів [3].

З кінця XX – поч. XXI ст. виникло багато нових слів. Німецька мова має значний потенціал для цього і за цей період словник поповнився великою кількістю нових значень. Лексика сучасної німецької мови розширюється таким способом:

- словотворенням. Нові слова складаються з тих елементів у мові, які у ній вже існують, наприклад: Chatzhaft, Duftklischee, Erbgut-basiert;
- запозиченням. Нові слова запозичені з інших мов: Co-WorkingProjekt, Dailysoap, Feedbacksoftware;
- зміною значення. Значення слів, які вже є у мові, можуть бути зміненими або слова отримують нові додаткові значення, наприклад: abklicken, Cerealien, hyperregional.

Преса активно використовує неологізми-запозичення для задоволення потреб читачів і комерційних інтересів видання, використовуючи їх у заголовках. Вони формують очікування читача щодо змісту тексту, виконуючи інформативну, рекламну та переконуючу функції. Газетна мова схильна до впровадження «модних слів». Це експресивно-емоційні слова та вирази, стереотипні й стандартні мовні звороти – мовні штампи, вирази, словосполучення та кліше [4].

Нині у мовленні українських і німецьких ЗМІ найактивніше використовують неологізми, які стосуються цифрових технологій:

(блог – Blog, гуглити – googeln, онлайн-шоп – Online-Shops, Home-shopping, інтернет-портал – Internetportale). Їхнє функціонування зумовлене появою нових явищ і понять у суспільстві [5].

Мова як основний засіб комунікації постійно розвивається. Одним із ключових аспектів цього розвитку є поява неологізмів – нових слів або слова з новими значеннями. Вони можуть відображати сучасні тенденції в суспільстві, викликати увагу та зацікавленість читача, але іноді потребують додаткового пояснення. Отже, неологізми є важливим інструментом для вивчення мови та суспільства.

Список літератури

1. Герхард Вайс (1995). «Сучасність і з минулим: «Дуден» та його історія». Die Unterrichtspraxis / Викладання німецької мови. Вайлі. 6 (1: Вісник як учитель): 7–21. URL: <https://www.jstor.org/stable/3531328?origin=crossref> (дата звернення 04.03.2024)
2. Данилюк Е. В., Кійко Ю. Є. Неологізми в німецькій мові XXI ст.: тематичний аспект. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70) № 2 Ч. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle> (дата звернення 05.03.2024)
3. Gerhard Stickel. Anglizismen und andere Neologismen im Deutschen. XII Congreso Latinoamericano de Estudios Germanísticos, La Habana, 2006. 9 S. URL: [Stickel Anglizismen und andere Neologismen im Deutschen 2006.pdf](http://www.bsz-bw.de/Stickel_Anglizismen_und_andere_Neologismen_im_Deutschen_2006.pdf) (bsz-bw.de) (дата звернення 06.03.2024)
4. Hilke Elsen. Neologismen im Gegenwartsdeutschen – Probleme in Theorie und Praxis. *Ludwig Maximilian University of Munich, Germany*. 2021. Vol 45, No 1. URL: (дата звернення 06.03.2024)
5. Neologismus. StudySmarter : веб-сайт. URL: <https://www.studysmarter.de/schule/deutsch/rhetorische-stilmittel/neologismus/> (дата звернення 05.03.2024)

Євген Кіб'юк

Науковий керівник – асист. Руснак О.В.

**Харківський дебют «Тигрів». Оцінка першого масового
бойового застосування PzKpfw VI
в лютому-березні 1943 року**

Танки. З моменту їх дебюту на полях битв Першої світової війни танки наводили жах на ворогів та стали символом перемоги для своїх власників. Найбільше це стосується німецьких машин, які з перших битв Другої світової війни зарекомендували себе як одні з найкращих. Тому не дивно, що саме німецькі танки з початком повномасштабної війни в Україні стали таким бажаним пунктом у списках допомоги від західних партнерів.

«Леопарди», якими зараз так пишаються українські танкісти, є далекими нащадками одного з перших німецьких представників «сімейства котячих» – танка Panzerkampfwagen VI «Тигр», котрий по іронії долі був вперше масово застосований у бою саме на українській землі. В лютому 1943 року, після значних успіхів на харківському напрямку, радянські війська сильно вклинилися в німецьку оборону. В таких умовах німецьке командування розпочало свій контрнаступ. Окрім тактичної переваги, німці мали і суто технічну. Танковий корпус СС, який відійшов із Харкова, поповнювався особовим складом та матеріальною частиною, зокрема новітніми важкими танками «Тигр» [2, с. 135].

Взагалі перше бойове застосування цих танків відбулося під Ленінградом ще в 1942 році, але то були швидше армійські випробування, а також узимку 1943 в районі Ростова. І саме третю битву за Харків можна вважати справжнім бойовим дебютом «Тигрів». Тут вони застосовувалися у відповідності до теорії, для якої і створювалися – для якісного підсилення рухомих з'єднань при наступі в танкодоступній місцевості. Загалом їх було небагато, до 40 машин (по роті на три танкові дивізії СС та одна в «Великій Німеччині») [1, с. 100–101].

Перший бій для тигрів відбувся 5 лютого, в атаці взяли участь підрозділи дивізії «Лейбштандарт», зокрема рота «Тигрів», включно зі взводом унтерштурмфюрера СС Міхаеля

Вітмана – найрезультативнішого німецького танкіста Другої світової війни. Для Вітмана це був перший бій на «Тигрі», на танку, завдяки якому він став легендою, підбивши 138 танків і САУ [1, с. 106]. Красномовно про запеклість боїв та можливості нової зброї розказано у посібнику з експлуатації «Тигрів» – Tigerfibel:

«Витримає все! Цей тигр за 6 годин, діючи у південному секторі витримав: 227 влучань з протитанкових рушниць, 14 влучень 5,2 см і 11 влучень 7,62 см. Жодне з них не пробило броню. Катки та гусениці сильно пошкоджені, 2 торсіони більше не працюють. Кілька пострілів протитанкових гармат улучили прямо в гусениці, наїхав на 3 міни. Цей танк проїхав по бездоріжжю власним ходом ще 60 км» [3, с. 4].

Цитата з Рапорту командування дивізії «Велика Німеччина» про бойові дії 7–20 березня від 3 квітня 1943 року: «За допомогою тигрів можна дуже легко проривати добре підготовлену оборону противника, навіть якщо вона насичена протитанковими засобами. Крім того, тигри добре підходять для боротьби з танками противника, ведучи ефективний вогонь навіть на далеких дистанціях». Наймасовіший танк противника – Т-34 впевнено підбивається з дистанції навіть в 1500–2000 метрів, при цьому зазвичай після пробиття броні настає загорання чи підрив боєкомплекту [1, с. 112]. Вибір в сторону 88-міліметрової зенітної гармати був справді вдалим.

Тобто, можна констатувати, що до квітня 1943 року на найважливішому для Німеччини фронті – Східному пройшли перевірку боєм перші підрозділи важких танків, у яких «Тигри» зарекомендували себе з найкращого боку. Важкоброньовані та чудово озброєні, вони наводили жах на радянських танкістів, які часто, лише побачивши «Тигри», між боєм та відступом вибирали друге.

Список літератури

1. Барятинский М. «Тигры» в бою. М.: Яуза, Эксмо, 2007. 320 с.
2. История Второй мировой войны 1939–1945 гг. Том 6. Коренной перелом в войне. М.: Воениздат, 1976. 520 с.
3. Lt. Josef von Glatter-Goetz, № D656/27 // Generalinspekteur der Panzertruppen – 1943.

Вероніка Колесніченко
Науковий керівник – доц. Стецюк А.В.

Міжнародна діяльність Голди Меїр під час Другої світової війни

У політичній історії Ізраїлю Голда Меїр вирізняється як єдина жінка-прем'єр-міністр. За свою видатну кар'єру вона отримала прізвиська Сталева Леді та Мати Ізраїлю. Хоча її політичний шлях розпочався в молодості, один із ключових моментів її діяльності припав на час бурхливого конфлікту XX століття – Другої світової війни. «Саме ця війна змусила весь єврейський народ пережити жахливі репресії, тортури та розстріли» [1, с. 242].

Голда Меїр з самого початку війни відігравала ключову роль у мобілізації єврейських мас з Палестини та інших країн світу для захисту євреїв під час війни та плекаючи ідею створення майбутньої держави Ізраїль. Вона відігравала активну роль у роботі різних сіоністських організацій. Зокрема у такій, як «Єврейське агентство», де протягом 1940-х виконувала різні політичні функції, а саме: підтримувала дипломатичні відносини з Британією, здобувала інформацію щодо єврейських сімей у таборах інтернованих, вела масову роботу зі збору коштів серед американських євреїв, які оплачували закупівлю зброї для воєнізованих сил Хагани. Також вона брала участь у роботі «World Zionist Organization», «Jewish Agency for Israel», а у червні 1941 року Голда була обрана до Президії П'ятої Конвенції Мапай (з Ешколь) і того ж літа брала участь в ідеологічно-освітніх зусиллях партії, ініційованих Берлом Кацнельсоном під назвою «Місяць навчання» [2, с. 91]. Саме в цих організаціях вона виступала у ролі лідера та дипломата, сприяючи та допомагаючи єврейським біженцям урятуватися від нацистської загрози. Голда організовувала транспорт, притулки та харчування для тисяч біженців, а також для збіднілих прошарків населення на території Палестини. Дії Голди Меїр відіграли важливу роль у збереженні багатьох життів та пропаганди ідеї створення єврейської держави.

Меїр, як активна учасниця різних сіоністських організацій, брала участь у політичних дебатах і «вела переговори з військовою владою Британії про заробітну плату, вартість життя та інші умови праці, щоб вони могли йти в ногу зі зростанням цін, викликаним різними недоліками для єврейських робітників у британських армійських таборах у Палестині» [2, с. 90], докладала багато дипломатичних зусиль для досягнення підтримки від світових лідерів та політичних діячів щодо привернення уваги до критичної ситуації в Європі з єврейським народом.

Сталева Леді вела активну лобістську діяльність, особливо, на міжнародному рівні, звертаючись до високопоставлених чиновників та представників інших країн, щоб заручитися їхньою підтримкою в спільній меті, а саме – в подоланні спільного супротивника. Також Меїр активно зверталася до громадськості та міжнародних ЗМІ, щоб пробудити усвідомлення тогочасної ситуації та привернути увагу на ті потреби. «В середині 1940 років, саме в той час Голда Меїр переймалась і вкотре нагадувала, що потрібно евакуювати єврейських дітей з тих районів, які можуть постраждати від повітряних нальотів» [2, с. 88].

Не маючи прямого впливу на політичний вибір великих світових держав, Голда Меїр активно брала участь у різноманітних ініціативах, спрямованих на припинення Другої світової війни. Її видатний внесок у інформування світової спільноти про долю і політичні прагнення євреїв на міжнародній арені відіграв ключову роль у здобутті військової та політичної підтримки єврейського народу від інших країн у прагненні до майбутньої незалежності та створенні Держави Ізраїль.

Список літератури

1. Нехаєва Л. Є. Голда Меїр: історія життя. *Актуальні питання сучасного соціогуманітарного знання: матеріали IX міждисцип. наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених, 30 лист.-1 груд. 2023 р.* Харків: ДБТУ, 2023. С. 242 – 243.
2. Medzini M. Golga Meir. A political biography. Tel-Aviv: Yediot Aharonot: Sifrei Hemed, 2008. URL: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/31403/628405.pdf?sequence=1> (дата звернення: 9.3.2024).

Вікторія Косович
Науковий керівник – доц. Піддубний І.А.

Встановлення влади династії Гогенцоллерн-Зігмарінген у об'єднаній Румунії

Процеси, що мали місце в Дунайських князівствах після революції 1848 р. створили умови для поглиблення уніоністських настроїв як у Валахії, так і Молдові. Подвійне обрання А.-І.Кузи 24 січня 1859 р. володарем Молдови і Валахії привело до проголошення особистої унії двох князівств та розгортання заходів для злиття двох держав у єдину. Князь А.-І.Куза впродовж кількох років вів переговори з великими державами щодо визнання повного об'єднання і 23 грудня 1861 р. об'єднання було проголошено. 24 січня 1862 р. у Бухаресті відбулося спільне засідання парламентів двох країн як єдиного законодавчого зібрання [1, 360-363]. З цього часу з іменем першого володаря об'єднаної Румунії пов'язано проведення перетворень, які мали змінити країну.

Однак 23 лютого 1866 р. в країні відбулося усунення князя від влади та проголошення Господарського Намісництва. Державний переворот відбувся як відповідь на намагання князя перетворити власну владу у диктатуру. Державний переворот викликав занепокоєння європейських країн та спровокував спроби вирішити за рахунок Дунайських князівств ряд питань, пов'язаних з іншими державами. В самих князівствах прагнули отримати на престол володаря з іноземної династії. Свою роль у виборі нового володаря зіграв І.Бретіану, який 1 квітня 1866 р. мав зустріч з Каролем Гогенцоллерн-Зігмарінген у Дюссельдорфі. остаточну згоду Кароль висловив І.Бретіану 7 травня 1866 р. Свою роль відіграли і обставини, які склалися в Європі внаслідок австро-пруської війни [2, 27-28].

Питання вирішував і новий парламент, скликаний 10 травня 1866 р., вибравши новий курс для країни. Вже 22 травня Кароль склав присягу перед парламентом, давши обіцянку правити на основі конституційного режиму та при коаліційному уряді [2, 29]. Важливу роль у встановленні монархічної влади відіграли положення статті 7 Конституції (схвалена 11 липня), що

обговорювалася і яка передбачала можливість привдення до влади монарха іноземця християнської віри. Разом зі зміною монарха назву «Об'єднані князівства» змінили на «Румунія», що узаконила конституція. Перетворення, що мали місце у десятиліття до Східної кризи змінили політичне життя країни.

Повстання 1875 р. у Боснії та Герцеговіні змусило Румунію зайняти позицію нейтралітету, якої складно було дотримуватися у період болгарського повстання 1876 р. У жовтні 1876 р. переговори з Румунією проводилися в Російській імперії з метою отримання права проходження військ через Румунію [2, 53]. Оголошення Російською імперією Османській війни 24 квітня 1877 р. та рух російських військ через Румунію мав наслідком протест, оскільки парламент конвенцію з Росією не схвалив. Громадська думка в Румунії прагнула негайного проголошення незалежності, у відповідь М.Когелнічану 21 травня заявив про розрив зв'язків з Османською імперією [2, 56].

Участь у війні та завершення її рішеннями Берлінського конгресу привело до утвердження 13 липня 1878 р. незалежності Румунії. Утверджено було і політичний режим, і кордони країни [2, 63]. В цей час відбулися зміни у зовнішній політиці Румунії, яка мала балансувати в період Східної кризи між Австро-Угорщиною та Росією та в результаті рішень Берлінського конгресу перестала довіряти Росії. Проголошення Румунії королівством 26 березня 1881 р. було результатом розвитку країни в умовах незалежності країни.

Правління короля Кароля I у 1881-1914 рр. привело до зміни політичної системи країни. В країні домінувала система світської держави з двопартійною парламентською системою. Проте вибори до парламенту і надалі здійснювалися в межах куріальної системи, яка обмежувала виборчі права ряду громадян. Вплив на короля справляли представники родини Бретіану, як і посітне місце в розвитку країни зайняли націонал-ліберали.

Список літератури

1. Hitchins K. România. 1774-1866. București : Humanitas, 2013.
2. Hitchins K. România. 1866-1947. București : Humanitas, 2014.

Владика Євген (Гакман): вибір моделі церковного управління

Євгеній (Гакман), в миру Євфимій, народився 1793 р. в с. Васловівці. Стосовно точної дати народження та національності точаться суперечки [2, с. 6]. Освіту здобував у Чернівцях в нормальній школі та гімназії. Протягом 1817–1821 тривало навчання на студія богослов'я у Віденському університеті [3, с.78]. 1823 року приймає чернечий постриг і днем тезоіменитства було 13 (25) грудня, день пам'яті мученика Євгенія [2, с.7]. Працював учителем катехізи, професором біблістики. 1835 року починається єпископське служіння владики Євгена.

Найбільше нас цікавить важкий період 60-х років XIX століття. 1861 р. помер сербський Патріарх Йосиф, закінчився золотий вік Сербської Церкви. 1864 року в Карловицях проходив синод, який ухвалив рішення про створення Семигородської (Германштадської) митрополії. Її очолив владика Андрей (Шагуна), якого в 2011 р. канонізувала РумПЦ. [3, с.60]. Цісар пообіцяв вирішити питання єпархії Буковини. На порядок денний ця справа була винесена 1867 р. [2, с.59]. Тоді ж в імперії запроваджувався дуалізм. 11 вересня 1870 р. прийнято рішення об'єднати в одну митрополію всі єпископства в межах Австрії, тоді як на теренах Угорщини перебували митрополії Сербська та Германштадська. У наступні роки узгоджувалися необхідні нормативні документи [2, с.60]. Протягом цього часу між православними українцями та румунами були досить напружені відносини, тут «вирішальну роль відігравав тодішній буковинський владика Є. Гакман» [1, с.243]. Архієрей перешкоджав спробам включення своєї єпархії до складу Германштадської митрополії.

1868 румунський національний конгрес уклав «Органічний статут», автором якого був владика Андрей. Дві третини мирян могли вирішувати справи, пов'язані з Церквою. Таку модель називають синодальною. Донині стосовно статуту тривають

дискусії. Владика Євген, який був схильний до консисторіальної моделі, звернувся до Йозефа фон Чижмана з проханням про укладання Регламенту, який був затверджений 1869 року. Документ визначав модель церковного управління у Буковинській єпархії. Були розбіжності між Чижманом та консисторією стосовно концепції влади єпископа та ідеї зміцненої консисторії.

Про канонічність моделі церковного управління, обраної владикою Євгеном, можемо говорити з огляду на наявні аргументи. По-перше, Никодим Мілаш, сербський святий, «вважав Буковинську консисторію установою, відповідною нормам православ'я» [3, с.74]. По-друге, це саме не раз підкреслював Чижман, який був римокатоликом [3, с.74]. По-третє, зразком Регламенту керувалися при укладанні такого ж документа для єпархії Задара 1870 [3, с.76]. По-четверте, затвердження Регламенту 1869 сприяло «суто церковному та духовному розвитку, [і] в 1923 р. його запропоновано прийняти в усій Румунській Православній Церкві» [3, с.76]. Якщо питання виносилося на розгляд синоду, то воно повинно було мати авторитет.

Отже, обрана владикою Євгеном модель управління Церквою, не суперечить канонам Православної Церкви, тому деякі звинувачення в бік архієрея та негативне ставлення до нього варто глибоко переосмислити.

Список літератури

1. Квітковський Д. Буковина – її минуле і сучасне: Репринт. вид. 1956 р. / Д. Квітковський, Т. Бриндзан, А. Жуковський. Чернівці : Друк Арт, 2019. 968 с. : іл.
2. Масан О.М. Владика Євген (Гакман) – визначний діяч православної Церкви на Буковині в XIX столітті. Нарис життя і діяльності. Чернівці: Місто, 1999. 76 с.
3. Немет Т. М. Православна Церква на Буковині та Йозеф фон Чижман: за лаштунками віденської церковної політики / перекл. з нім. Олега Конкевича. Чернівці: Наші книги, 2019, 312 с. + 28 с. іл.

Ефективність цифрової дипломатії в кризових ситуаціях

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) спостерігається стрімкий перехід від традиційних засобів ведення дипломатії до новітніх методів, пов'язаних із використанням Інтернет-мережі як потужної платформи для просування власних національних інтересів держави. Публічна дипломатія – це цілеспрямована міжнародна діяльність держави через підконтрольні або фінансовані нею установи та організації щодо здійснення інформаційного впливу на думку і поведінку населення зарубіжних країн у контексті її зовнішньополітичних національних інтересів.

Публічну дипломатію можна поділити на традиційну та новітню або, як її називають, цифрову дипломатію (digital diplomacy), що характеризується використанням цифрових технологій та інструментів для здійснення дипломатичних функцій. Потрібно відзначити, що в різних країнах для позначення використання ІКТ в аспекті зовнішніх відносин використовуються різні взаємозамінні терміни: у Великій Британії – це е-дипломатія, у ФРН – цифрова дипломатія, у Канаді – кібердипломатія, а в США такий феномен називають мережевою дипломатією [1].

Інститут миру США пропонує називати дипломатію ХХІ ст. віртуальною. У вузькому сенсі віртуальна дипломатія охоплює такі аспекти, як прийняття рішень, координація, комунікація та практика міжнародних відносин, котрі здійснюються за допомогою інформаційних та комунікаційних технологій [2].

Інтенсивний розвиток цифрової дипломатії позначений активною діяльністю тогочасного президента США Дж. Буша молодшого у 2002 – 2003 рр., саме в цей час було оголошено про запуск офіційного блогу Державного департаменту США, і розпочалося активне використання блогів, соціальних мереж, нових медіа та урядових порталів в онлайн-площині з метою поширення інформації серед населення, поліпшення іміджу

держави, впровадження ефективних стратегічних комунікацій для охоплення потенційної цільової аудиторії за межами країни.

У сучасному глобалізованому світі часто виникають кризові ситуації, які характеризуються раптовим і значним погіршенням стану системи, що загрожує її існуванню. Кризові ситуації можуть виникати в різних сферах життєдіяльності, зокрема в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших. Події останніх років, зокрема, пандемія, збройні конфлікти, насамперед в Україні чітко це ілюструють. Під час міжнародних криз чи надзвичайних ситуацій цифрові інструменти дають змогу дипломатам швидко поширювати інформацію, координувати зусилля з надання допомоги та брати участь у кризовій комунікації в режимі реального часу.

Під час пандемії цифрова дипломатія стала життєво важливою для підтримки міжнародного співробітництва та залагодження глобальних проблем. Вона допомогла дипломатам продовжувати свою роботу, незважаючи на обмеження, і 2020 р., який спровокував глибокі зміни у способах ведення дипломатії, може запам'ятатися як рік цифрового відродження.

Підвищення обізнаності про кризу: під час гуманітарної кризи в Афганістані дипломати використовували соціальні мережі для поширення інформації про кризу та закликали до надання допомоги. У 2022 р., під час російського вторгнення в Україну, МЗС України використовувало соціальні мережі для поширення інформації про ситуацію та залучення міжнародної підтримки. Міністерство також використовувало онлайн-платформи для проведення переговорів з російською стороною.

Список літератури

- 1.Гайдай Д. Twitter-політика, або революція у політичному процесі: вебресурс. Obozrevatel. 11.03.2013. URL: <http://obozrevatel.com/abroad/07924-twitter-politika-aborevoljutsia-v-politishnomu-protsesi.htm> (85)
- 2.About ITIF: A Champion for Innovation. Information technology&innovation foundation. 28.10.2019. URL: <https://itif.org/publications/2019/10/28/policymakers-guide-techlash/>.
- 3.Corneliu Bjola, Ilan Manor. Digital Diplomacy in the Time of the Coronavirus Pandemic Mar. USC Center on Public Diplomacy. Mar 31. 2020. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/digital-diplomacy-time-coronavirus-pandemic>

Літературні твори Жана Кальвіна

Жан Кальвін – женевський реформатор, перекладач та екзегет Біблії, основоположні ідеї якого згодом стали підґрунтям віровчення для сучасних реформатських церков. У своїх творах реформатор не лише розробляв власне розуміння християнської догматики, але й торкався багатьох інших аспектів життя церкви та тогочасного суспільства загалом.

Перший твір – талановитий коментар латиною до трактату Сенеки «*De clementia*» («Про милосердя») 1532 р. – знаменував пік захоплення Кальвіном ідеями гуманізму [2, р. 183] і свідчив про його неабияку ерудованість та дивовижну сміливість: він засудив недоліки правосуддя, зловживання адміністрації і особливо принцип абсолютизму [4, р. 90].

Значним внеском Жана в гуманістичну філологію була участь у перекладі Біблії 1535 р. Результатом роботи С. Мюнстера, Ж. Кальвіна, Б. Депер'є стало видання повної єврейської Біблії з німецьким перекладом.

В січні 1535 року Кальвін видав трактат «Про сні душі», у якому критикував вчення анабаптистів, а також подав власні міркування у передмові до французького перекладу Біблії [1, с. 220].

У березні 1536 р. базельський книговидавець Томас Платтер опублікував визначний доробок Жана Кальвіна - «Настанови у християнській вірі» («*Institution de la religion chretienne*»), яку ще називають «підручником войовничого протестантизму». Твір був адресований королю Франції – Франциску I; автор мав на меті захистити французьких протестантів, які зазнали переслідувань за свою віру, і закликав короля визнати реформаційні ідеї [3, р. 252-254].

У Кальвіна багато догматичних праць. Утім, найбільше визнання послідовників отримав «Перший катехізис» (1536 р.), зміст якого включає вчення про Бога, про людину і її гріхопадіння, про джерела християнського вчення, про церкву та її обряди. Значним впливом серед його прихильників також

користуються: «Женевський катехізис», «Женевська угода», «Галліканське сповідання», «Гейдельберзький катехізис» тощо [5, р. 190-191].

Під час проживання в Страсбурзі він написав тлумачення за Посланням Римлянам, перевидав «Настанови у християнській вірі», опублікував переклад Біблії французькою мовою свого друга Оліветана і твір про «Вечерю Господню» [3, р. 260].

Реформатор розробив «Церковні ордонанси», «Форму молитов та церковних піснеспівів», «Катехізис», у яких подав організацію церкви та літургії міста. Авторитет Кальвіна зміцнила його літературна полеміка з кардиналом Джакомо Садолето [5, р. 414], яка була справді майстерним твором, однією з найблискучіших полемічних робіт реформатора. «Катехізис для церкви міста Женеви» був складений Жаном Кальвіном в 1545 р. з метою релігійної настанови молоді, при цьому він є важливим історичним джерелом [4, р. 120].

Отже, Кальвін створив велику кількість творів – богословські трактати, богослужбові книги та документи, коментарі та переклади Біблії, сотні текстів проповідей, тисячі листів. Водночас головною книгою реформатора є «Настанови у християнській вірі», яким служитель присвятив майже все своє життя, закінчивши в 1559 р.

Список літератури

1. Докаш В. Кінець світу: еволюція протестантської інтерпретації: монографія. Чернівці: Книги XXI, 2007. 544 с.
2. Beard Ch. The Reformation of the sixteenth century in its Relation to modern thought and knowledge. Whitefish: Kessinger Publishing. 2010. 472 p.
3. Spitz L. W. The Renaissance and Reformation Movement. Volume II. The Reformation. St. Louis: Concordia Publishing House, 2013. 330 p.
4. Zweig S. Lupta în jurul unui rug. Castellio împotriva lui Calvin. București: Humanitas. 2016. 210 p.
5. Schaff P. History of the Christian Church, Volume VIII: Modern Christianity. The Swiss Reformation. MI: Christian Classics Ethereal Library. 2015. 768 p.

Наталія Кушнір

Науковий керівник – проф. Круглашов А. М.

Вплив процесів європеїзації на розвиток інституту публічної служби за стандартами ЄС

Останні десятиріччя стали періодом інтенсивного поширення процесу європеїзації, який суттєво впливає на розвиток різних сфер життя, у тому числі й інституту публічної служби. Сучасний світ стикається зі значними викликами, які вимагають дієвого реагування на них. Україна в XXI столітті намагається справитись із ними та виконати основні завдання, які постають перед країною-кандидатом на членство ЄС.

Перш за все, варто визначити, що таке процес європеїзації? Доцільно навести визначення цього поняття Р. Кліма, згідно якого європеїзація – це зміни, трансформації, реформи, що відбуваються у всіх сферах життя під впливом процесів європейської інтеграції.[1] Європеїзація є складним і багатогранним процесом, що вимагає активної участі та адаптації національних систем до стандартів і норм ЄС. Процеси європеїзації впливають на різноманітні аспекти діяльності суспільства і держави.

Впровадження європейських стандартів та принципів у цій сфері ставить на порядок денний питання своєчасного аналізу, оцінки та прогнозування впливу процесу європеїзації на інститут публічної служби України з метою врахування його основних тенденцій та коригування стратегії і тактики здійснення його реформування.

З кожним роком відбувається певні зміни в процесах європеїзації інституту вітчизняної публічної служби. Європеїзація визначає здатність ЄС впливати на внутрішній розвиток інших країн, а також здатність самих цих країн сприймати процес європеїзації, приводити у відповідність до норм та стандартів ЄС власні, ставати частиною європейського простору спільних цінностей, установок та способів ведення публічних справ.[2]

Показовими для України є оцінки зі звіту SIGMA 2018 року, які проводились за базовими показниками СИГМА/ОЕСР, що застосовуються в країнах-членах і країнах – кандидатах

Європейського Союзу: 1) державна служба; 2) координація політики та процедури узгодження та прийняття рішень; 3) зовнішній аудит; 4) фінансовий контроль (внутрішній аудит); 5) система управління державними видатками; 6) система управління державними закупівлями. Прогрес реформ в Україні порівняльний з іншими країнами із застосуванням такої ж рамки оцінювання. Наприклад, Грузія надихнула Україну на декілька реформ. Однак, наприклад, в сфері формування та координації державної політики, Україна набрала таку ж кількість балів або навіть більше за всіма показниками.[3]

Отже, все вищевідзначене свідчить про важливість процесу європеїзації для країн, що прагнуть приєднатися до Європейського Союзу, як Україна. Європеїзація визначає не лише адаптацію законодавства, а й впровадження європейських стандартів і принципів у різні сфери життя, включаючи інститут публічної служби. Україна зосереджує свої зусилля на відповідях на виклики сучасності та виконанні основних завдань, пов'язаних із європеїзацією. Важливо підкреслити, що Україна виявляється конкурентоспроможною в ряді аспектів, порівняно з іншими країнами, в той час як існують області, де є можливість для подальших покращень. Успішне впровадження європейських стандартів та принципів в інститут публічної служби буде визначальним для забезпечення стабільного розвитку та підготовки країни до можливого членства в Європейському Союзі.

Список літератури

1. International scientific and practical conference «History, political science, philosophy and sociology: revolutionary changes» : conference proceedings, May 28–29, 2021. Wloclawek: «Baltija Publishing», 2021. 37 pages.
Режим доступу: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-079-7-8>
2. Попова Н. Концепція європеїзації та можливості її використання для аналізу відносин Україна – ЄС // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017. – Т. 35-36. – С. 149-160.
3. Реформа державного управління. Міжнародний рейтинг. Режим доступу: <https://par.in.ua/overview-in-ukraine/progress/sigma-assessment>

Дар'я Лисенко

Науковий керівник – доц. Струтинський В.Є.

Люблінський трикутник: пріоритети та перспективи діяльності

Важливу роль у розвитку сучасних міжнародних відносин відіграють різнопланові, щодо своїх програм, регіональні об'єднання. Це, зокрема, Вишеградська група та Люблінський трикутник у регіоні Центрально-Східної Європи.

Люблінський трикутник був утворений 28 липня 2020 року в Любліні міністрами закордонних справ України, Польщі та Литви. Пріоритетними напрямками у діяльності цього регіонального альянсу, як озвучив Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба, є безпека, співпраця у культурному та економічному напрямках [2].

Проблема безпеки – провідний напрям у діяльності Люблінського трикутника. Зокрема, протистояння загрози РФ та її постійній інформаційній війні, яка має на меті дезінформувати населення в Європі, особливо в Польщі та Литві, використовуючи наратив про війну в Україні, повідомлень про «захист російськомовного населення» та «визволення України від нацистів».

Також важливу роль у безпековій складовій відіграє військова підтримка України. Зокрема, у 2021 році в Україні проходили військові навчання країн Люблінського трикутника та США, де брали участь понад 1200 військовослужбовців [1]. Польща та Литва постійно допомагають Україні зброєю та боеприпасами.

Культурна складова зі свого боку також має велику кількість аспектів. Зокрема, в лютому 2022 року була підписана Декларація про наміри співробітництва в рамках «Люблінського трикутника» Міністерством культури та інформаційної політики України, Міністерством культури Литовської Республіки та Міністерством культури та національної спадщини Республіки Польща [3]. Метою декларації стала реалізація спільних проєктів у сфері освіти, науки та мистецтва та протидія загрози культурній спадщині України під час російсько-української війни.

Економічний напрямок складається з розвитку технічного та фінансового співробітництва. Зокрема, Люблінський трикутник може стати потужним формуванням у системі економічної безпеки. Розширення мережі транспортних комунікацій призвело б до поліпшення торгівельних зв'язків між державами та вирішило б питання логістики [4]. Попри це історичні та етнополітичні проблеми з Польщею не дають повністю розкрити потенціал в економічному співробітництві.

Отже, Люблінський трикутник демонструє свою ефективність та потенціальну перспективність, особливо в контексті російсько-української війни: Польща та Литва з перших днів війни допомагають Україні у боротьбі з Росією, закликають до цього й інші держави ЄС та НАТО. Також Польща та Литва підтримують вступ України до Європейського Союзу та Північноатлантичного альянсу. Люблінський трикутник є тим підґрунтям, яке може сприяти подальшому зміцненню всебічних зв'язків між Україною, Литвою та Польщею, а далі – зі всією Європою.

Список літератури

1. Герасемчук С. Політична динаміка Люблінського трикутника – як уникнути «бермудизації»: пріоритети – драйвери – спойлери. 2022. С. 3 – 17. URL: <https://prismua.org/wp-content/uploads/2022/01/Lublin3.pdf>
2. Дмитро Кулеба: Люблінський трикутник – це яскравий приклад нового тренду міжнародної політики. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-lyublinskij-trikutnik-ce-yaskravij-priklad-novogo-trendu-mizhnarodnoyi-politiki> (дата звернення: 11.03.2024)
3. Міністри культури країн Люблінського трикутника підписали декларацію про наміри розвитку культурних маршрутів Україна –Польща–Литва. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ministri-kulturi-krayin-lyublinskogo-trikutnika-pidpisali-deklaraciyu-pro-namiri-rozvitku-kulturnih-marshrutiv-ukrayina-polshcha-litva> (дата звернення: 11.03.2024)
4. Студінський В. А. Люблінський трикутник у системі економічної безпеки в Європі в контексті російсько-української війни 2014 – 2022 рр. Економічний вісник університету Григорія Сковороди. Випуск 53. Переяслав. 2022. С. 132 – 138. DOI: 10.31470/2306-546X-2022-53-132-138.
5. Blyzniak O. A. «Lublin Triangle» – a new trend in regional integration processes. Політичне життя. Political life. Ostroh. С. 53-61. 2023. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.1.7>.

Історична карта як відображення історичного простору

Історична картографія як спеціальна історична дисципліна сформувалася та набула самостійного значення на початку ХХ століття. Вивчення певної території крізь призму часу, простеження економічних зв'язків, вплив природно-географічних умов на розвиток суспільства, культури та протікання політичних процесів формують в комплексі історичний простір. Важливість окреслення таких елементів зумовлено і практичним значенням, оскільки ці процеси впливають одні на одних. Підтвердженням цьому є виділення різних типів історичних карт. Умовно їх поділяють: за охопленою територією, за змістом, за масштабом [1, с.178]. Комплексний аналіз різних видів допомагає встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Історичні карти постійно вдосконалюють і створюють нові на основі критичного аналізу попередніх. Створена легенда повинна за допомогою візуальних позначень розкрити головні моменти історичних подій, їхні напрямки, подати статистичні дані, окреслити територіальні кордони відповідно історичної епохи. Дані карти становлять матеріальну та духовну цінність. Важливим завданням є відповідне збереження їх давніх зразків. Так, найбільший картографічний фонд кабінету картографії є у Національній бібліотеці України ім. В. Вернадського. Другий за обсягом розміщений у ЛННБУ ім. В. Стефаника та налічує понад 21,5 тис. од. зб. Проте за кількістю стародрукованих картографічних документів XVI–XVIII ст. є найбільшою колекцією в Україні і однією з найбільших у Східній Європі [2, с. 541].

Історичні карти залишаються одним із найважливіших інструментів для вивчення історії. Адже, на відміну від географічних, тут за допомогою умовних позначок відображені історичні події та явища в динаміці. Через умовні позначення створюється конструкція територіальної фіксації та еволюції виникнення, розвитку, зникнення цілих державних утворень,

простеження факторів впливу на історичні процеси, особливо проходження важливих торговельних шляхів, маршрутів морських експедицій, схем військових операцій тощо. Таким чином, історичні карті відображають історичний простір у його динаміці. З одного боку історична картографія включає роботу з укладання, комплектування карт та атласів про минуле, що є необхідним для вивчення історії. Найкраще досліджені картографічні матеріали XIII-XVIII ст., а топографічні та тематичні мапи XIX-XX ст. вивчені недостатньо в Україні [3, с.187]. З іншого боку, історичний простір є складнішим для вивчення, ніж зображення на картах. Адже карта – не територія, а тільки її схематичне зображення. Тому історичні карти є важливими орієнтирами в процесі дослідження подій окреслених певною територією і вкрай важливо проводити комплексне вивчення усіх елементів історичного процесу.

Список літератури

1. Пометун О. І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2006. 328 с.
2. Огородник Т. Кабінет картографії / Т. Огородник, Н. Падюка // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника . - 2010. - № 2. - С. 525-548.
3. Сосса Р.І. Дослідження з історії картографії України / Сосса Р.І. // Український історичний журнал. - 2008. - № 3. - С. 176-202.

Дипломатична підтримка Нідерландів Україні в російсько-українській війні

Нідерланди стали важливим та провідним партнером для України в економічній, політичній, оборонній та інших сферах. Вони здійснюють дипломатичну підтримку Україні як самостійно, так і як член різних міжнародних організацій.

Нідерланди тривалий термін залишалися одними із найвагоміших торгових партнерів Росії в Європі. Від початку анексії Криму і війни на Донбасі Нідерланди намагалися осудити агресію РФ, попри це, все ж мали намір зберегти співпрацю з нею. Відносини між Нідерландами і Росією стали погіршуватися через трагічну загибель 17 липня 2014 р. літака рейсу МН17. 17 листопада 2022 р. Суд Гааги визнав правдоподібними докази того, що рейс МН17 збили російським комплексом «Бук», який належить 53-й зенітно-ракетній бригаді РФ, дислокованій у Курську. І у січні 2023 року Нідерланди об'єднали свій позов з позовом України в Європейському суді з прав людини у зв'язку із трагедією літака рейсу МН17.

Проблема «скіфського золота» стала ще одним чинником напруженості між двома державами, оскільки Росія звинуватила Нідерланди у «незаконному захопленні» артефактів. У червні 2023 р. Верховний суд Нідерландів поставив перед собою мету повернути унікальні цінності до України, а в листопаді 2023 р. Нідерланди передали предмети на зберігання до Національного музею історії України.

Попри такі факти, які демонструють нідерландську підтримку Україні, стосунки двох держав містили і проблемні сторони. Зокрема, Угода про асоціацію між Україною та ЄС була підписана в 2014 р., але її ратифікація в Нідерландах зіткнулася з рядом проблем і затягнулась [1].

Повномасштабне вторгнення, яке розпочала Росія 24 лютого 2022 р., Нідерланди вважають загрозою європейській безпеці та сталій системі міжнародного права, що викликає протиріччя інтересам країни, а тому Нідерланди перетворилися на одного з

найвпливовіших союзників, котрі здійснюють ефективні заходи спрямовані на посилення військової спроможності України. Нідерланди знаходяться на 8 місці за розміром наданої Україні військової допомоги у проміжку між 24 січня 2022 року та 31 липня 2023 року. Нідерланди стали одними із лідерів у забезпеченні авіаційної коаліції, боєприпасів.

1 березня 2024 р. у місті Харкові між Президентом України Володимиром Зеленським і головою уряду Нідерландів Марком Рютте відбулася зустріч, під час якої сторони ухвалили важливу двосторонню безпекову угоду, котра містить вагомі положення щодо певного обсягу військової допомоги на рік – 2 мільярди євро та в майбутньому передбачає підтримку на наступні десять років [2]. Зокрема, у договорі зазначається надання артилерії, морських та далекобійних засобів, підкреслюється пріоритет у забезпеченні ППО, бронетехніки. Домовленість закріплює важливу позицію Нідерландів стосовно посилення санкцій проти Росії, вимагання відшкодування нею збитків і її притягнення до відповідальності. Угода однозначно підтверджує сприяння Нідерландами майбутнього України в ЄС та НАТО. Домовленість свідчить про готовність країни допомагати Україні впродовж досить довгого періоду часу у таких сферах, як безпека, оборона, правосуддя та реконструкція.

Нідерланди активно намагаються привернути увагу світової громадськості до питання територіальної цілісності України і у рамках ООН. Так у лютому 2024 року голова МЗС Нідерландів, з трибуни ООН закликала не припиняти допомагати Україні.

Отже, незважаючи на окремі ускладнення, дипломатична підтримка Нідерландів Україні є доволі значною і важливою для підтримки міжнародної безпеки.

Список літератури

1. Нідерланди сказали «так» асоціації. Якою є ціна рішення для України? URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/05/30/7066453/> (дата звернення: 9.3.2024).
2. Безпекова угода між Україною та Нідерландами. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3834509-bezpekova-ugoda-miz-ukrainou-ta-niderlandami-povnij-tekst.html> (дата звернення: 9.3.2024).

Українсько-німецькі комунікації під час російської агресії 2022–2023

Війна Росії проти України є складною і багаторівневою проблемою, яка вже кілька років турбує світову політику та громадськість, зокрема німецьку. З огляду на це, важливими вбачаються чітко обрані комунікаційні стратегії українських політиків, дипломатів та громадських діячів, спрямовані на своєчасне та правдиве, не викривлене російською пропагандою та фейками, інформування німецьких партнерів. Відповідні стратегії мають на меті спонукати німецький політикум до прийняття вигідних Україні рішень, а німецьку громадськість - підтримати подібні ініціативи. При цьому не викликає здивування той факт, що німецькомовне суспільство охочіше дослухається до думки українців, які вільно спілкуються німецькою, навіть якщо вона звучить доволі різко й не зовсім дипломатично.

Значну роль у створенні стратегічно правильного образу України серед німецької громадськості відіграли відомий своєю відвертою критикою щодо бездіяльності німецьких політиків экс посол України в Німеччині Андрій Мельник та мер Києва Віталій Кличко, який виступає на захист нашої держави послуговуючись дипломатичнішою риторикою. Попри очевидні переваги та недоліки обох стратегій, їхній відчутний вплив на поширення правдивої інформації про війну Росії в Україні пояснюється саме вільним володінням наших політиків німецькою мовою.

Хоча комунікативну тактику А. Мельника зазвичай критикують за недоречність і провокаційність, проте вона мала значний позитивний вплив на політику Німеччини щодо України. Висуваючи перебільшені вимоги і виступаючи з натиском, А. Мельнику дійсно вдалося, хоча б почасти, спонукати до активнішої допомоги та підтримки України в умовах війни. Запрошення президента Німеччини Ф.-В. Штайнмаєра українським урядом є прикладом успіху

стратегії нашого дипломата, що, поза сумнівом, позначилася на німецькій позиції [1].

В. Кличко, натомість, сприймається німецькою стороною як «позитивний персонаж», підкреслено вдячний за мінімальну підтримку, лояльний до невдач партнерів, чий наратив базується на закликах до співпраці та єдності. Подібна стратегія спрямована на встановлення емоційного зв'язку з опонентом, а далі, недопущення можливого відхилення прохання «доброго друга» [2].

Саме поєднання агресивної та миролюбної дипломатичної тактики видається наразі ефективною комунікаційною стратегією для підтримки іміджу України. Незважаючи на те, що безкомпромісна позиція А. Мельника здатна успішно вплинути на політику Німеччини у питанні України, втім вона може потенційно призвести до викривлення німецької громадської думки. Натомість, примирлива та дипломатична риторика В. Кличка не видається достатньою для досягнення бажаних результатів [2].

Варто також зазначити, що комунікаційні стратегії потрібно розглядати в контексті швидких змін політичної та воєнної ситуації на європейському континенті. Успішна стратегія сьогодні може не бути такою в майбутньому. Отже, для України важливо постійно переглядати та адаптувати свої комунікаційні стратегії, забезпечуючи досягнення найкращих результатів.

Список літератури

1. <https://www.bpb.de/themen/europa/russland-analysen/nr-419/508286/kommentar-kommunikationsstrategien-im-krieg-andrij-melnyk-und-vitali-klitschko/>
2. <https://germany.mfa.gov.ua/de/news/posol-ukrayini-vidmoviv-sya-vid-uchasti-skandal-navkolo-komemorativnih-zahodiv-prisvyachenih-rokovinam-napadu-nimechchini-na-radyanskij-soyuz>

Наукова спадщина Є.В. Черезова (1912-1988)

У березні 1949 р. на посаду старшого наукового співробітника кафедри стародавньої історії історичного факультету ЧДУ призначили молодого і талановитого вченого – Євгенія Вікентійовича Черезова, науковий доробок якого стане в подальшому здобутком світової єгиптології.

Хоча Євгеній Вікентійович не був родом з України, народився він у с. Стара Тушка Вятської губернії (суч. Кіровська обл., рф), майже 40 років свого життя він присвятив роботі в Чернівецькому університеті. Цей період став для Черезова періодом плідної наукової діяльності – він пише ґрунтовні дослідження з соціально-економічної та господарської історії Стародавнього Єгипту.

Науковий доробок професора Черезова – понад 20 публікацій, серед найважливіших: «Техніка сільського господарства Давнього Єгипту» (1968-1969 рр.), «Розвиток рибальства у Давньому Єгипті» (1966 р.), «Надписи Мечена» (1964 р.). На ранніх етапах своєї наукової кар'єри, як наслідок наукових дискусій з І.М. Лур'є, Євгеній Вікентійович приділяв значну увагу питанням соціальної та майнової стратифікації давньоєгипетського суспільства – низку статей присвячено питанням про малодосліджені стани – хентіуше, мерет та ін. [1]. Значна кількість наукових праць була пов'язана з господарським аспектом життєдіяльності Стародавнього Єгипту, наприклад, «Землеробські знаряддя Давнього Єгипту», «Перші землероби Давнього Єгипту» і т.д. Декілька публікацій були присвячені опрацюванню матеріалів, безпосередньо пов'язаних із соціально-економічною історією Єгипту («Найдавніший літопис «Палермський камінь» та документи Давнього царства Єгипту»).

Свого часу відомий науковець-сходознавець В.В. Струве відзначав діяльність професора Є.В. Черезова, зокрема з проблем соціально-економічної історії Стародавнього царства Єгипту, як плідну та цікаву [2]. У своїй статті, присвяченій

діяльності видатного єгиптолога, колишній випускник історичного ЧДУ, а нині проф. КНУ ім. Шевченка, А.П. Коцур писав: «Є. Черезов, перебуваючи в лещатах радянської тоталітарної системи, один із небагатьох у Європі знавців давньоєгипетської мови, не мав змоги відвідувати міжнародні наукові симпозиуми, спілкуватися із зарубіжними сходознавцями. Він, як і сотні інших учених, не зміг «вписатися у систему», маючи «сумнівне походження» неблагонадійних чи репресованих батьків, зумів, попри все, стати відомим орієнталістом УРСР, знаменитим у Європі та світі сходознавцем, здійснивши справжній прорив у тогочасній єгиптології» [3].

За ґрунтовні дослідження Євгеній Вікентійович Черезов отримав звання почесного професора Карлового університету в Празі та Каїрського університету, не менш важливим доказом значимості наукового доробку Є.В. Черезова є включення його праць до загальної єгиптологічної бібліографії [1; 3].

Підсумовуючи викладене, хотілося б зазначити, що діяльність проф. Є.В. Черезова на сьогоднішній момент викликає науковий інтерес і не втрачає актуальності, праці вченого пов'язані з неоднозначними, дискусійними питаннями, що потребують нових досліджень з використанням сучасних технологій.

Список літератури

1. Ілюк А. Є. В. Черезов – видатний український єгиптолог // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнографії. 2013. Т.1 (35). С. 271-279.
2. Кожолянко О.В. Є.В. Черезов – педагог та науковець. XXV Сходознавчі читання А. Кримського: Матеріали міжнародної наукової конференції, 10 листопада 2022 р. Київ: Львів – Торунь: Liha-Pres, 2022. С. 351-356.
3. Коцур А. Єгиптолог Є.В. Черезов (1912-1988) і його наукова спадщина // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. Вип. 1 (140). 2019. С. 27-30.

Діана Марків

Науковий керівник –Туллюлюк Катерина

**Лінгвістичні особливості заголовків та стратегії
їх перекладу**

Заголовки газет і журналів відіграють ключову роль у привертанні уваги читачів та передачі головних ідей статей. Вони є першим елементом, який зустрічає читача і визначає його інтерес до матеріалу.

Поглиблене розуміння лінгвістичних особливостей заголовків починається з їхньої природної лаконічності та експресивності. Заголовки повинні бути короткими, але водночас виразними, щоб максимально ефективно передати суть статті або новини. Це означає, що переклад заголовків вимагає від перекладача не лише майстерності у володінні обома мовами, але й уміння обирати найточніші та виразні слова для відтворення змісту оригіналу.

Однією з ключових властивостей заголовків є їхній стиль та тон. Залежно від типу видання, аудиторії та жанру матеріалу, заголовки можуть бути формальними, іронічними, емоційними або нейтральними. Такий стиль та тон не лише відображають зміст статті, але й впливають на сприйняття інформації читачем. У перекладі ці стилістичні особливості також потрібно враховувати, оскільки вони можуть бути культурно зумовлені та відрізнятися в різних мовах.

Під час перекладу заголовків виникають численні труднощі, пов'язані з вибором відповідних слів, збереженням сенсу та емоційного тону. Часто в перекладі потрібно здійснити баланс між літеральним перекладом та адаптацією, щоб забезпечити оптимальну зрозумілість та ефективність. Перекладачі також часто стикаються з викликами, пов'язаними з культурною специфікою мови, адже певні вирази та метафори можуть мати різні аналоги в різних культурах.

Необхідно також відзначити важливість контексту для правильного розуміння та перекладу заголовків. Заголовки часто мають багатозначний характер та виходять за межі простого перекладу слів, вони часто використовують каламбури, градації або алітерації, які можуть бути важкими для

відтворення іншою мовою. Варто зазначити деякі з основних стратегій, які можна застосувати для ефективного перекладу заголовків у газетах і журналах. Ось кілька підходів, які допоможуть перекладачам в цьому завданні:

Дослівний переклад: Цей підхід полягає у тому, щоб перекласти заголовок буквально, зберігаючи якнайбільше оригінальних слів та фраз.

Адаптація: Цей підхід передбачає зміну оригінального заголовка з метою адаптації до культурних, стилістичних або лінгвістичних особливостей мови перекладу

Переформулювання: Цей підхід полягає в тому, щоб змінити оригінальний заголовок, зберігаючи його сенс, але використовуючи інші слова або фрази. Переформулювання може бути використане для поліпшення зрозумілості або виразності заголовка в мові перекладу.

Еквівалентність: Цей підхід передбачає пошук еквівалентного заголовка в мові перекладу, який має подібний сенс або ефект.

Локалізація: Цей підхід полягає в тому, щоб адаптувати заголовок до конкретної місцевої аудиторії, враховуючи її культурні та мовні особливості. Локалізація може включати зміну виразів, використання місцевих виразів або адаптацію заголовка до місцевих реалій.

Наостанок, хочу підкреслити, що лінгвістичні особливості заголовків важливі для їхньої ефективності та впливу на аудиторію. Переклад цих заголовків вимагає від перекладачів не лише технічної майстерності, але й креативності та глибокого розуміння культурних особливостей обох мовних середовищ

Список літератури

1. Карп'юк І. *Основи перекладу*. Київ: Вища школа, 2002. 345 с.
2. Бондаренко О. *Теорія перекладу: вибрані лекції*. Київ: Наукова думка, 2008. 212 с.
3. Шимчук В. *Лінгвістика тексту та перекладу*. Львів: Світ, 2015. 278 с.
4. Моренець О. *Переклад українською мовою: теорія і практика*. Київ: Либідь, 2012. 192 с.
5. Гребінюк М. *Проблеми перекладознавства*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2009. 311с.

Теорія Френсіса Фукуяма у прогнозуванні закінчення російсько-української війни

Мета нашої розвідки полягає у визначенні перспектив закінчення війни в Україні, використовуючи напрацювання Ф. Фукуяма.

Френсіс Фукуяма – філософ, котрий у своїй роботі «Кінець історії та остання людина» стверджував, що ліберальна демократія буде останньою ланкою ідеологічного розвитку світу. На сучасному етапі існують тільки дві найбільші автократії – Росія та Китай, тому аналіз науковця стосується викликів, які виникли перед міжнародним співтовариством.

Розглянемо прогнози цього професора Стенфордського університету за 2022 рік щодо російсько-української війни. Ф. Фукуяма зазначає важливість військових успіхів від яких залежить постачання зброї від західних партнерів: *«найважливіша мета, яка, я впевнений, цілком досяжна, це фактично звільнити південь України прямо зараз. І, насправді, якщо цього не станеться досить скоро, ви потрапите в цю, я вважаю, нещасливу ситуацію, коли багато зовнішніх країн почнуть тиснути на Україну, щоб вона пішла на поступки»* [1].

Під час інтерв'ю у 2023 році, Ф. Фукуяма зазначив, що перемога України не закінчиться одночасно з поверненням до кордонів 1991 року: *«ситуація в Україні буде схожа на ситуацію в Ізраїлі. В тому сенсі, що Росія нікуди не зникне. Вона має ядерну зброю, нафту, багато ресурсів. Україна, на мою думку, не зможе знищити Росію у воєнному плані як союзники знищили ту ж гітлерівську Німеччину. Саме тому я вважаю, що членство в НАТО дуже важливе і це єдине, що може зупинити російське зазіхання завоювати Україну»* [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Найбільш актуальне інтерв'ю Ф. Фукуяма датується 18 лютим 2024 року. Ним зазначається, що обрання Д. Трамп президентом США стане кризою для України та світу: *«він не збирається санкціонувати військову допомогу відповідно до*

**Внутрішня напруга в межах Вишеградської групи
після ескалації збройної агресії РФ: на прикладі
Польщі та Угорщини**

Вишеградська група є одним із найважливіших регіональних об'єднань новітнього часу у Центральній та Східній Європі. Проте вона ніколи не була абсолютно однорідним об'єднанням, насамперед у сфері зовнішньої політики. Прикладом того, що інтереси учасників Вишеградської групи можуть суттєво відрізнятися, слугують відносини між двома «особливими» партнерами – Польщею та Угорщиною.

Найперше, необхідно окреслити пріоритетні напрямки діяльності даного регіонального об'єднання. Зокрема, держави-члени активно працювали у сфері регулювання процесів переміщення біженців під час міграційної кризи 2015 року та структурного фінансування ЄС на бюджетний період на 2021 – 2027 роки, фокусувалися на співпраці у розвитку транспорту, атомної енергетики, технологій з низьким викидом вуглецю, зелених і цифрових технологій тощо.

, що з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну політичний діалог усередині Вишеградської групи зазнав трансформацій через розбіжності в підходах держав щодо безпеки й реагування на російську агресію [1]. Крім того, були внесені корективи у пріоритети діяльності блоку. Для Польщі агресія з боку Росії розглядається як загроза для національної безпеки та стабільності в регіоні. Республіка Польща прагне підтримки від своїх партнерів у Вишеградській групі та Європейському Союзу задля ефективного розв'язання цієї проблеми. Хоч Угорщина погодилась на розміщення військ НАТО в країні та підтримала перші раунди санкцій проти Росії, угорський уряд відмовився постачати Україні зброю та навіть від поставок зброї з інших країн через свою територію [2]. Вочевидь, для Угорщини пріоритетом є співпраця з РФ у енергетичній сфері. Щоб проілюструвати дану тезу вважаємо доречним згадати те, що Угорщина була проти плану ЄС

створити фонд військової допомоги Україні на €20 мільярдів та вимагала, щоб її банк ОТР виключили зі списку «спонсорів війни». Також Угорщина не раз ветоувала пакети допомоги ЄС Україні. Крім того, деякі угорські політичні діячі дотримуються доволі різкої та суперечливої риторики щодо України, Євросоюзу, США, а також своїх найближчих сусідів у Центральній та Східній Європі. Це категорично суперечить інтересам Польщі, для якої ескалація російсько-українського збройного конфлікту є критичним екзистенційним питанням.

Відомо, що разом зі своїми словацькими та чеськими колегами польські урядовці публічно висловлювали критику щодо позиції Угорщини, скасовували спільні заплановані зустрічі та заходи, а в липні 2022 р. прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький зазначив, що «шляхи Польщі та Угорщини розійшлися» через різне ставлення до війни в Україні.

Зовнішні орієнтири Республіки Польщі різняться від угорських, адже вони базуються на прагненні безпекової та політичної кооперації зі Сполученими Штатами Америки та іншими державами-членами ЄС.

Проведені дослідження дають підстави констатувати, що ідеологічна та історична близькість, які слугували фундаментом для багатосторонніх форматів співпраці Польщі і Угорщини в рамках Вишеградської четвірки, виявилися недостатніми для продовження руху в одному політичному напрямку. Безпекові виклики сучасності підкреслили певні стратегічні розбіжності сторін.

Список літератури

1. Давимука О. Вишеградська група в нових політичних реаліях. *Дослідження*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/vyshehradska-grupa-v-novykh-politychnykh-realiyakh> (дата звернення: 26.02.2024).
2. Дячук В. Не така вже й четвірка: чому відбувається розкол Вишеградської групи. *Infopost.Media*. URL: <https://infopost.media/netaka-vzhe-j-chetvirka-chomu-vidbuvayetsya-rozkol-vyshegradskoyi-grupu/> (дата звернення: 27.02.2024).

Інна Мельничук

Науковий керівник – доц. Гуйванюк М.Р.

Організація земських шкіл в українських губерніях (друга половина XIX – початок XX ст.)

Перші роки існування земств відзначені повсюдно низькою активністю їх освітньої діяльності та мінімальними бюджетами [1]. У 1868 р. по всій Російській імперії тільки третина з них виділила хоча б якісь кошти на цю справу. Серед українських це були п'ять у Чернігівській губернії, чотири – у Катеринославській, по три – у Полтавській і Харківській. Тому не викликає здивування, що до кінця цього десятиліття обсяги щорічних виділень вимірювалися лише 1–2 тис. руб. Лише з початку 1870-х рр., а подекуди і пізніше, повітові земства почали більш-менш системно опікуватися освітою, витрачаючи на ці потреби по кілька тисяч рублів.

Значне місце у організації земських шкіл відіграє будівництво. Будівництво земських шкіл потребувало розроблення об'єктів шкільної архітектури і створення типових проєктів. У другій половині XIX ст. стан шкільних будівель далеко не завжди відповідав не тільки санітарно-гігієнічним вимогам, а й нормам елементарної безпеки. Деякі школи вимушені були ділити приміщення із арештантськими кімнатами, волосними правліннями, а це негативно впливало на організацію навчального процесу.

Наприкінці 1880-х рр. земськими лікарями Харківщини виробляються рекомендації щодо проєктування навчальних приміщень. Ці настанови було взято за основу при укладанні Правил шкільного будівництва, затверджених Харківськими губернськими земськими зборами 1898 року. Ними встановлювались санітарні норми, пропорції співвідношення площі вікон до площі підлоги, мінімальний об'єм повітря, що мав припадати на одного учня. У шкільному приміщенні передбачалось облаштування теплої роздягальні і аптечної шафки [2]. Це були перші спроби щодо визначення нормативів і технічних умов будівництва шкіл.

Здебільшого школи засновувалися переважно у селах [1]. Вони мали спочатку трирічне навчання, з 1890-х – чотирирічне,

під кінець існування земств – деякі мали семирічне навчання. У програму земських шкіл входили: релігія, читання, письмо, рахунки, а подекуди й співи.

Важливо, що однією з важливих рис організації земських шкіл є учитель. На той момент він залежав від самих учнів, оскільки можливість отримати надбавку від земської управи він мав лише у тому разі, якщо діти демонстрували відмінні знання при перевірці [3].

Критичною для земських учителів була ситуація і стосовно відсутності моральної підтримки. Навіть за наявності гострого розуму та освіченості, зближення із представниками місцевої громадськості практично унеможливлювалося, оскільки, як відомо, «по вбранню зустрічають», а бідний учитель був не в змозі «закрити» розумом широкі дірки у своєму одязі.

Отже, проаналізувавши земські школи, можемо зробити висновок: упродовж перших десятиліть після реформи 1864 р. для всіх регіонів України був характерний так званий, за визначенням сучасників, земський «повітовий сепаратизм». Серед його ознак: нерівномірний розвиток мережі навчальних закладів, наявність значних коливань у обсягах освітніх бюджетів та розмірах заробітної плати вчителів. Причинами таких розбіжностей була фінансова самостійність повітових земств щодо регулювання відповідної діяльності та недостатня зацікавленість профільного міністерства в їх підтримці.

Список літератури

1. Коляда І., Ковальчук Т. Участь повітових органів земського самоврядування в розвитку початкової освіти України (друга половина 1860-х рр.). *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: Зб. наук. пр.* 2017. Вип. 27. С. 206–216.
2. *Наш рідний край. З історії освіти на Полтавщині в дореволюційний період.* / за ред. Жук В., Пустовіт Т. Полтава, 1991. № 12. 87 с.
3. Яременко І. Земське учительство України в системі соціальних відносин на селі (кінець XIX – початок XX ст.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія* / за заг. ред. проф. І.С.Зуляка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. Вип. 2. Ч. 3. С. 24–29.

Анастасія Пастух

Науковий керівник – доц. Швидюк С.М.

Роль і принципи системи організаційно-розпорядчої документації в публічному управлінні

Система організаційно-розпорядчої документації відіграє ключову роль в ефективному функціонуванні публічного управління. Вона регламентує створення, зберігання, обмін та використання документів органами влади та суб'єктами публічної сфери. Систематизація документообігу забезпечує прозорість, дотримання законодавства і відповідальність державних органів.

Система організаційно-розпорядчої документації є фундаментом для ефективного управління, базуючись на низці ключових принципів та виконуючи специфічні функції, що забезпечують упорядкованість, ефективність та прозорість у вирішенні управлінських завдань [2].

Принципи системи організаційно-розпорядчої документації:

- Системність – усі документи інтегровані в єдину систему з чіткими процедурами створення, обігу, зберігання та знищення.
- Доступність та відкритість – інформація, що міститься в документах, має бути доступною для відповідних груп користувачів з дотриманням вимог конфіденційності.
- Актуальність – документи регулярно переглядаються та оновлюються для відображення поточного стану справ, змін у законодавстві та внутрішніх процедурах.
- Законність – усі організаційно-розпорядчі документи відповідають чинному законодавству та нормативним актам.
- Економічна доцільність – процеси документообігу організовані таким чином, щоб максимізувати ефективність та забезпечити економію ресурсів [1].

Функції системи організаційно-розпорядчої документації:

- Управлінська функція – забезпечення основи для прийняття рішень, планування, організації, мотивації та контролю в організації.

- Інформаційна функція – збереження та надання доступу до важливої інформації, необхідної для вирішення управлінських завдань та оперативного управління.
- Законодавча функція – фіксація правил, норм, процедур та інших важливих аспектів діяльності, що забезпечують законність та правопорядок у межах організації.
- Контрольна функція – моніторинг та перевірка виконання рішень, наказів, інструкцій, забезпечення відповідальності за їх виконання.
- Архівна функція – збереження документів як історичного джерела, що відображає діяльність організації, її розвиток та зміни [3].

Належне функціонування системи організаційно-розпорядчої документації у публічному управлінні забезпечує ефективність та прозорість діяльності державних органів. Вона сприяє збереженню історичної пам'яті, забезпечує доступ до інформації та контролює виконання законів і регуляцій.

З розвитком технологій система стає більш динамічною та адаптивною, покращуючи якість управління та взаємодію між учасниками публічного сектора. Проте для успішного функціонування необхідно вдосконалювати правові та технічні аспекти відповідно до сучасних тенденцій і потреб суспільства.

Список літератури

1. Іванова Т.В., Піддубна Л.П. 1-20 Діловодство в органах державного управління та місцевого самоврядування. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 360 с.
2. Устинова І. П. Конспект лекцій з дисципліни «Управлінське документознавство» за напрямом (спеціальністю) 6.030401.01/12 «Правознавство»; Національний авіаційний університет, Навчально-науковий юридичний інститут СМЯ НАУ МР 03.02.03 (08) – 01. 2016. 29 с.
3. Шкіцька І. Ю. Управлінське документознавство : навч. посібник для студентів закладів вищої освіти III–IV рівнів акредитації, що навчаються за спеціальностями «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Професійна освіта (освітня програма «Інформаційне забезпечення управління та електронне урядування»)» / Ірина Шкіцька. вид. 2-ге, оновл. та доп. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 382 с.

**Фрески Помпеїв – барвисті свідки трагедії
та спадщина давньоримської культури**

Помпеї – давньоримське місто в Італії неподалік Неаполя. Катастрофічне виверження вулкану Везувій у 79 р. н.е. поховало під багатометровим шаром попелу та лави колись квітуче місто з вражаючою розкішшю, досконалими взірцями мистецтва й архітектури. Одним із найбільш інформативних джерел про життя, побут та заняття римлян стали помпейські фрески, які особливо яскраво демонструють римський живопис початку II ст. до н.е. – 79 р. н.е. Вони виготовлені з надзвичайно нестійких матеріалів, але, водночас, залишилися у винятково хорошому стані завдяки унікальним обставинам. Антична традиція оздоблення стін будинків з'явилася порівняно пізно, після того як мистецтво живопису грецьких майстрів досягло і минуло пік свого апогею. Очевидно, система, яку ми фіксуємо в Помпеях, виникла в період після смерті Олександра Македонського і отримала свій імпульс розвитку від контакту античного світу зі Сходом [1; 2, р. 64].

За художніми особливостями фрески поділяють на стилі. Такий поділ здійснив, зокрема, Август Мау – німецький антрополог і член Німецького археологічного інституту. Перший стиль, – інкрустаційний, – має коріння в еллінській традиції. Він датується II – початком I ст. до н.е. і зводиться, передусім, до імітації мармурового облицювання стін. Другий стиль виник у Помпеях, ймовірно, під впливом римської колонізації (80 р. до н.е.). Він еволюціонував із попереднього стилю, але зображення стало більш об'ємним і мальовничим: храми, колони, стіни і сади, які, у свою чергу, створювали ілюзію продовження простору. Третій стиль увійшов в моду під час правління Октавіана Августа і властивий для імператорської епохи до часів правління Клавдія (45-50 рр. н.е.). Ілюзорний ефект поступово зникає, а на його місце приходить виключно живописна реальність.

Четвертий стиль зародився за правління Клавдія, а його становлення припадає на період реставраційних робіт після землетрусу 62 р. н.е. Декоративна стриманість третього стилю витіснилася сплеском сценографічної надмірності завдяки новому способу розпису. Однак у Помпеях існував ще інший тип фресок – «народний розпис». Мова йде про зображення ремесел, еротичних сцен, гладіаторських боїв тощо. Не дивлячись на те, що цю техніку характеризує певна неакуратність та поспіх виконання, вона найбільш яскраво показує повсякденне життя міста. Хоча виверження Везувію призвело до тотального спустошення краю та забрало багато життів, але залишило нам пам'ять про них на стінах давньоримського міста [1, р. 566; 2, р. 63-67].

Через певні фактори мистецтво часто недооцінюють як особливий різновид історичного джерела. По-перше, інтерпретація творів мистецтва може бути суб'єктивною, що робить їх менш придатними для вивчення минулого. По-друге, не всі аспекти суспільного життя можуть відображатися у мистецтві. Матеріали та техніки, що використовувалися, з часом можуть піддатися руйнуванню, що ускладнює їх інтерпретацію. Однак щодо Помпеїв ці твердження цілком протилежні. Фрески передають нам особливо чітке уявлення про життя римлян, які, найімовірніше, мали на меті передати моменти свого буття без зайвого романтизму.

Фресковий живопис Помпеїв є вагомим історичним артефактом, який відображає культурні, соціальні, інтелектуальні та емоційні аспекти того часу, коли він був створений. Це важливе джерело для розуміння минулих епох, яке дозволяє нам відчувати дух конкретного відрізка минулого та дізнатися про цінності суспільства, що створило ці твори. Помпеї назавжди залишаться доказом того, що природні катаклізми, війни та руйнування мають початок та кінець, але мистецтво залишається вічним.

Список літератури

1. Mau A. Pompeii, Its Life and Art. New York – London, 2013. 828 p.
2. Pompeii: Wonders and Secrets of the Buried City Paperback / Ed. P. Amitrano. Pompeii: Edizioni Flavius, 2007. 128 p.

Ростислав Потятинник

Науковий керівник – проф. Ротар Н.Ю.

**Критика деліберативної демократії в сучасній
політичній науці: Е. Гуттман, Д. Томпсон, Дж. Талліс**

У сучасному політичному дискурсі порушується все більш актуальне питання про ефективність та придатність різних моделей демократії для розв'язання складних суспільно-політичних проблем. Серед цих моделей особливе місце займає деліберативна демократія, яка набуває значного зацікавлення та підтримки у політичній науці. Деліберативна демократія стає предметом активного обговорення в сучасній політичній науці, оскільки пропонує нові підходи до вирішення важливих суспільно-політичних питань. Цей концепт відображає парадигму, в якій прийняття рішень у політичній системі залежить від діалогу, обговорення та раціональних аргументів. Якщо коротко, то деліберативна демократія пропонує розв'язання складних суспільних проблем, шляхом активного обговорення, діалогу та досягнення консенсусу між різними зацікавленими сторонами.

Спираючись на принципи: відкритості, інклюзивності, взаємоповаги та рівності, цей підхід перетворює політичне середовище на арену, де кожен голос має значення, а кожен громадянин може вільно висловлювати свою позицію та впливати на прийняття рішень. Ці принципи є певною основою деліберативної демократії і визначають її унікальний характер. Забезпечуючи відкритість, створюється можливість для вільного обміну ідеями та інформацією серед різних груп населення. Інклюзивність робить процес доступним для всіх, незалежно від соціального статусу, етнічної чи культурної приналежності. Взаємоповага стимулює конструктивний діалог та сприяє пошуку компромісів, а рівність гарантує, що кожен громадянин має однакові права і можливості впливати на хід дискусії, незалежно від своїх переконань чи статусу. Такий підхід перетворює політичне середовище на місце, де кожен може відчути свою важливість і зробити свій внесок у формування суспільства, яке відповідає його потребам і цінностям.

Видатні представники політичної науки тривалий час наголошували на перевагах та недоліках цього концепту. Деякі з них підкреслюють, що деліберативний процес сприяє кращому розумінню проблем, забезпечує вищу легітимність ухвалених рішень і підвищує рівень громадської активності, що сприяє створенню більш збалансованих та кращих рішень, це зокрема (Дж. Бессет, Дж. Фішкін, Л. Даймонд, Ю. Габермас). Але є й такі, що вбачають певні недоліки даної теорії (Е. Гутман і Д. Томпсон, Дж. Волдрон, С. Фіш, С. Бесон, М. Вальцер, Д. Белл).

Латинське слово «*deliberatio*» дійшло до нас зі словника римського права та означає «радитися», «обговорювати», «міркувати», «проводити консультації», «зважувати «за» і «проти». У словнику американської компанії Merriam-Webster поняття «деліберація» визначається так: «Це певний акт роздумів, зважування та вивчення причин вибору, це ретельні обговорення й експертиза, обачність і обережність в процесі вибору найбільш прийнятної і ефективного вирішення» [1].

Наприклад, Дж. Коен визначає деліберативну демократію як функціонування незалежної та плюралістичної асоціації громадян, що обговорюють проблеми колективного вибору. Ф.І. Мішельман характеризує деліберативну демократію як систему, що об'єднує організаційні, мотиваційні, дискурсивні та конститутивні атрибути, які дають змогу кваліфікувати результати законодавчого процесу як такі, що схвалені всіма, хто зазнає впливу. Серед сучасних науковців склалося розуміння деліберації як процесу раціонального обміну аргументами, застосування якого дозволяє групі людей висловлювати свою думку стосовно визначеної проблеми та приймати колективні рішення за допомогою підготовленої і спланованої комунікації [2].

Список літератури

1. Оніщенко А., Левченко Д. Легітимація влади як ключовий елемент деліберативної демократії. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2021. № 24 (5). С. 88.
2. Правдюк А., Супрун Р. Деліберативна демократія як сучасний інструмент народовладдя. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 13 (27). С. 182.

Ілля Присмотров

Науковий керівник – доц. Молочко П.О.

Передумови та фактори популярності ультраправих партій у сучасній Європі

Фашизм вийшов переможеним з Другої світової війни. У Європі перемогла демократія, повага до людини, збереження її гідності та свободи за будь-яку ціну. Однак наприкінці 1960-х рр. на Заході став очевидним перший соціокультурний злам. В'єтнам став тригером у Сполучених Штатах. У травні 1968 р. у Франції виникає рух, що поєднує буржуазний і постфашистський консерватизм, Nouvelle Droite або Нові правіці. Оскільки вони закріпилися на дополітичній арені, не було потреби створювати політичну партію. І знову, головною зброєю стала мова, яка колись так само радикалізувалася у міжвоєнний період. Це служило не лише для переконання, але, насамперед, для знищення демократії. Сучасні нащадки цього Nouvelle Droite в Європі включають Інститут публічної політики (Німеччина, 2000), Casa Pound (Італія, 2003), Generation Identity (Франція, 2012) та, більш відомий рух Pegida, який включає патріотичних європейців (Німеччина, 2014), які виступають проти ісламізації Заходу. Ці групи поширюються та процвітають в Інтернеті та блогосфері, працюючи, щоб залучити людей за допомогою теорій змови. Їхня стійкість до заходів стримування та альтернативних наративів про походження вірусу та ефективність вакцин була помітна під час пандемії COVID-19. Після фінансової кризи 2008 р. люди, живучи від зарплати до зарплати, почували себе ображеними й скривдженими, цей ґрунт виявився дуже родючим і багато хто піддався стратегії радикальних партій [1]. Пересічні громадяни втратили купівельну спроможність і побачили, що їхні соціальні виплати зменшилися. Вони вважають, що технології та глобалізація погіршили їх життя. Вони не довіряють урядам, які не пропонують рішень. Нерівність веде до революції, тому що багатство надає життю сенс, а бідність його позбавляє [3].

У 2015 і 2016 рр. ці розгнівані люди підтримали Brexit, привели Дональда Трампа на посаду президента США, виступали проти масового притоку іммігрантів і біженців до

Європи, переконані, що тіньові глибокі державні сили планують велику заміну, тобто замінити їх людьми з інших континентів.

Одним з найважливіших факторів популярності ультраправих рухів є медійна артилерія без якої було б неможливим піднесення ультраправих лідерів. Стратег Трампа Стів Беннон, який має великий вплив на європейський радикальний консерватизм і відкрив офіс в Італії для консультування екстремістів, каже, що справжнім ворогом є ЗМІ. «Справжня опозиція – це засоби масової інформації, – сказав він, – і спосіб боротьби з ними – це затопити територію лайном». Це означає продовження тиску, як нескінченна виборча кампанія. Це означає боротьбу за кожен сантиметр землі, особливо в соціальних мережах. Саме там визначаються умови дебатів, а бойові накази полягають у тому, щоб каламутити воду. Для радикалізації дискурсу використовується будь-що: загроза терористичного угруповання (навіть якщо воно було ліквідоване понад десять років тому), мультикультуралізм, право на носіння зброї, релігійна свобода, контроль над тим, що викладається в школах і університетах, пенсії, гендерне насильство і права жінок, починаючи з абортів. З цими питаннями важко мати справу, але це не має значення. Головне – тривіалізувати їх. Чим простіший підхід, тим більший вплив [2].

Загалом, популярність ультраправих партій в Європі зумовлена комплексом факторів, включаючи економічні труднощі, втрату довіри до уряду, а також використання медійної стратегії та соціальних мереж для поширення їхніх ідей.

Список літератури

1. Європа і політика: *матеріали науково-практичної конференції*. Ужгород, 2018. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/35330> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Xavier Mas de Xaxàs. Keys to the Rise of the Far Right in Europe. *IEMed*. URL: <https://www.iemed.org/publication/keys-to-the-rise-of-the-far-right-in-europe/> (date of access: 21.03.2024).
3. Копинець Ю. Вплив сучасних тенденцій розвитку партійних систем країн Європейського Союзу на еволюцію та функціонування партійної системи України. Дисертація. Ужгород, 2021. 269 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/dis_kopynets.pdf

Стратегічне партнерство між Україною і Туреччиною та його перспективи

Історичними передумовами теперішнього українсько-турецького стратегічного партнерства можна вважати співпрацю часів українських визвольних змагань XVII – XVIII і початку XX ст. Після визнання незалежності України, у 1993 р. Україна визнала стосунки з Туреччиною як особливі, пріоритетні і стратегічні [3].

З 1990-х рр. українсько-турецькі стосунки розвивалися досить інтенсивно, формувалося так зване стратегічне партнерство, яке країни вдосконалюють і в наш час. Стратегічне партнерство тоді розглядалося як домовленість між двома або більше країнами, які погоджуються підтримувати одна одну, поділяти ресурси, встановлювати спільний контроль для того, щоб допомогти обом сторонам досягнути успіху [2].

Пріоритетними стратегічними напрямками у сфері двосторонніх відносин є активний розвиток політичних, економічних, науково-технічних, культурних та інших стосунків з такими групами держав, як прикордонні держави (найближче зовнішнє середовище, від взаємодії з яким безпосередньо залежить мир і стабільність по всій периферії кордонів України, її нормальний внутрішній розвиток, безперешкодне і широке спілкування із зовнішнім світом) [3]. Нині бачення України щодо розбудови стратегічного партнерства з Туреччиною таке: пріоритетне значення у розбудові стратегічного партнерства з Турецькою Республікою матиме підтримка політичного діалогу на рівні глав держав, зокрема у форматі Стратегічної ради високого рівня між Україною і Турецькою Республікою, а також розвиток нового механізму політико-безпекових консультацій на рівні міністрів закордонних справ і міністрів оборони [4].

Туреччина насамперед зацікавлена у тому, щоб Україна і надалі залишалася стабільним партнером у районі Чорного моря, що буде вигідно для двох держав. Вона прагне посилити військово-стратегічну співпрацю з Україною. Наша держава теж

демонструє активний інтерес до південного сусіда. Україна прагне поглибити економічну співпрацю, зокрема у сферах торгівлі та інвестицій. Також Україна і Туреччина мають давню історію співпраці у сфері оборони і безпеки, яка зміцнилася за останні роки. Турецька Республіка зацікавлена і у тому, щоб Україна стала членом НАТО та ЄС. Членство у цих організаціях стане додатковим фактором стабільності та непорушності кордонів, що позитивно вплине на потенційні стосунки між державами [1].

Підсумовуючи, зазначимо, що Україна і Туреччина мають потенціал для подальшого розвитку свого стратегічного партнерства. Найважливіший фактор, який сприятиме співробітництву між Україною та Туреччиною – це перспективи повоєнного відновлення України та роль Туреччини у цьому. Таке партнерство може принести значні вигоди обом країнам, зокрема економічне зростання та посилення безпеки. У перспективі Україна може скористатися досвідом Туреччини в галузі оборони і технологій, а Туреччина може отримати надійного партнера в регіоні.

Список літератури

1. Гавриленко Н. Стратегічне партнерство з Турецькою Республікою: зовнішньоекономічні аспекти (7 вересня 2022). URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-11/analit.dop.-turechchina_18.11.2022.pdf (дата звернення 17.02.2024).
2. Зленко А. Стратегічне партнерство України з іншими державами. *Національна безпека і оборона*. 2000, жовтень. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD12_2000_ukr.pdf (дата звернення 19.02.2024).
3. Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України», 2 липня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993, N 37, ст.379.
4. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України. Затверджено Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення 19.02.2024).

Причини Англійської революції середини XVII ст. у сучасних українських шкільних підручниках

Однією з важливих подій в історії ранньомодерної Європи була Англійська революція середини XVII ст. Як слушно зазначають історики, Англійська революція – перша революція «європейського масштабу» – відкрила собою еру краху феодально-абсолютистських порядків на європейському континенті. Тому не викликає здивування, що причинам цього революційного вибуху у тогочасній Англії приділяють чимало уваги на сторінках новітніх українських шкільних підручників.

Проаналізувавши матеріали української шкільної дидактики, можемо вказати, що детальна увага приділена характеристиці причин та передумов Англійської революції. Більшість авторів підручників зі всесвітньої історії вказують на соціально-економічний розвиток Англії як причину революції. Невдоволення буржуазії феодально-абсолютистським ладом знайшло своє відображення в пуританському русі і парламентській опозиції. Чарльз I був настільки невдоволений опозиційними настроями парламенту, що розпустив його і одноосібно правив країною 11 років. Згодом він почав підвищувати податковий тиск на усій території королівства, щоб покрити власні витрати. Спроба поширити англіканську церкву у Шотландії стала приводом виступити проти короля. Це спричинило не тільки невдоволення, але й повстання шотландців у 1639 р. Тому релігійні розбіжності також були однією з причин революційних потрясінь у тогочасній Англії [1, с. 68].

На сторінках підручників згадуються й інші причини, що призвели до Англійської революції. Автори шкільної підруничкової літератури чимало місця приділяють економічним чинникам. Це спроба обмежити підприємницьку діяльність, встановлення монополій на торгівлю важливими товарами, що викликало цим зростання цін. Також згадується про введення нових мит і податків без дозволу парламенту. До

передумов революції ще зараховують недалекоглядну зовнішню та колоніальну політику.

Слід вказати, що однією з спільних рис при характеристиці причин революційного вибуху в Англії, яка подається на сторінках сучасних підручників з історії для українських школярів, це порушення співвідношення владних повноважень між королем та парламентом. Ще за правління Карла I Стюарта загострилися суперечності між королем і парламентом, що спричинило напруженість та посилення революційних настроїв. Адже королі династії Стюартів вважали себе правителями «з Божого благословення» і намагалися збільшити свою владу, висували претензії на зосередження абсолютної влади інститутом монархії, що суперечило інтересам парламенту [2, с. 80].

Таким чином, проаналізовані нами матеріали сучасної української дидактики демонструють, що, з одного боку, Англійська революція середини XVII ст. була спричинена низкою причин соціального-економічного, релігійного та політичного характеру. З іншого, об'єм матеріалу для учнів, який стосується причин, етапів та наслідків цієї революції, вказує на важливість події у шкільному курсі зі всесвітньої історії.

Список літератури

1. Гісем О., Мартинюк О. Всесвітня історія 8 : підручник. Харків : Ранок, 2021. 144 с. – С. 68.
2. Щупак І. Всесвітня історія 8 : підручник. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 192 с. – С. 80.

Надія Сарафінчан

Науковий керівник – доц. Мельничук Л.Н.

Ретроспективний аналіз ідеї створення

Балто-Чорноморського союзу

У XIX – XX століттях ідея об'єднання країн Балто-Чорноморського регіону, відома як «Міжмор'я», виросла з глибоких історичних коренів та геополітичного положення цього регіону. З часів Київської Русі відзначався транспортно-торговельним шляхом «із варяг у греки». Період ВКЛ характеризувався потужним союзом, який провокував боротьбу між Європейським Заходом та Російським Сходом.

З розпадом Австро-Угорської та Російської імперій виник новий погляд на концепцію «Міжмор'я» у Центральній та Східній Європі. Юзеф Пілсудський зробив значний внесок, вказуючи на необхідність альянсу «від моря до моря». Західнозорієнтовані послідовники Ю. Пілсудського, інспіровані «Ягеллонською ідеєю», вбачали в утворенні федерації регіону засіб запобігання домінуванню Німеччини і Росії.

Польський політичний діяч прагнув відродження багатонаціональної Речі Посполитої через проект «Міжмор'я», але плани його зустрічали опір від країн, які боялися втрати суверенітету. Імперська Росія вважалася найбільшою загрозою, і «Міжмор'я» мало створити «санітарний кордон». Попри невдачу Ю. Пілсудського, його ідеї жили далі, а польський мислитель, Юліуш Мєрошевський вніс новий погляд, який вплинув на формування сучасної дипломатії Польщі.

Юрій Липа, геополітик та ідеолог українського націоналізму, розробив власну геополітичну доктрину у трилогії «Призначення України», «Чорноморська доктрина» та «Розподіл Росії» в 1938 – 1941 рр. [1].

Ключовим елементом концепції Ю. Липи є увага до річкової мережі басейну Чорного моря [2]. Він розглядає цей геополітичний комплекс як «фортецю» і недоліком цієї «цитаделі» є обмежений доступ до світових просторів через єдиний шлях – «Іранський поміст», який забезпечує сполучення через океани [3].

Концепція українського геостратега спрямована на активне підтримання геополітичних інтересів України, яка лідирує у регіоні. Однак сучасні реалії вимагають встановлення партнерських відносин з країнами, які потенційно можуть утворити геополітичний союз [5].

Візія БЧС отримала новий розголос після заяв президента Польщі Анджея Дуди. Останні дипломатичні ініціативи, такі як «Люблінський трикутник» та участь України в «Ініціативі трьох морів», вказують на прагнення країн спільно розвивати економічну, політичну та культурну співпрацю, зокрема для підтримки інтеграції України в ЄС та НАТО, а також опору російській агресії [4].

Нещодавні зустрічі президентів Польщі, Литви, Латвії, Естонії та України свідчать про політичну та військову підтримку, а також розуміння потреби створення діючого безпекового альянсу держав цього регіону.

Отже, необхідність створення організації співробітництва держав у Балто-Чорноморському регіоні є очевидною та зумовлюється зростанням геополітичних викликів, пов'язаних із євроінтеграцією, агресією Росії та внутрішніми труднощами ЄС. Концепція «Intermarium» відповідно до сучасних геополітичних реалій потребує перезавантаження, а концепції Ю. Пілсудського та Ю. Липи є базовими, але їх необхідно адаптувати до сучасних викликів.

Список літератури

1. Гриневич Т. *Україніка на сторінках часопису «Przegląd Historyczny» у міжвоєнний період. Історіографічні дослідження в Україні* : зб. наук. пр. Київ, 2008. Вип. 19. С. 158–177.
 2. Медвідь Ф. *Україна в геополітичній доктрині Юрія Липи. Наукові праці МАУП*. 2013. Вип.3. С. 46–52.
 3. Майданюк В. *Міжмор'я, або Балто-Чорноморський союз: без альтернатив*. URL: <https://www.ar25.org/article/mizhmorya-bez-alternatyv.html> (дата звернення 17.02.2024).
 4. «Ініціатива трьох морів» об'єднує держави Центрально-Східної та Південної Європи навколо питань безпеки. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28581935.html>. (дата звернення 25.02.2024).
- The Baltic states: security and defence after independence / Peter Van Ham. 1995. URL: <http://politologia.wsb-nlu.edu.pl> (дата звернення 03.03.2024).

Образ рицаря в художній культурі Середньовіччя

Рицарство було привілейованим військово-землевласницьким станом у Західній Європі в Середні віки. Протягом ряду століть вироблялися рицарські традиції, етичні норми, погляди. Певною мірою цьому сприяли Хрестові походи.

Виникнувши у франків у зв'язку з переходом у VIII ст. від народного пішого війська до кінного війська васалів, рицарство, як ополчення кінних воїнів-феодалів, поступово стало праобразом для формування в літературі і мистецтві образу ідеального шляхетного рицаря, людини мужньої, справедливої та чесної. В ідеалі, справжній рицар має бути не лише відважним, не тільки вміти вбивати, та добре володіти зброєю, але і освіченим, куртуазним, щедрим, великодушним, шляхетним, гідним, захисником слабких, принижених і ображених, захоплюватися поезією та музикою і взагалі культурою. Для рицаря понад усе є честь та вірність. Рицар має бути вірним своїй церкві, своїй релігії, своєму пану, обраній жінці, якій має бути вірним понад усе й як своїй обраній і відчувати до неї величезну любов і повагу [1; 4].

На Заході в культурі рицарства важливою була зовнішня сторона. Хоробрість, щедрість, шляхетність, про які мало хто тоді знав не мали жодної ціни. Шляхетний рицар мав прагнути до досягнення першості і слави. Звідси походить зовнішній відблиск шляхетної душі (рицарства), у якій особлива увага приділялася ритуалу, атрибутам, символам, предметам, етикету. Рицарське мистецтво було вишуканим та витонченим. Рицарська література була не тільки засобом вираження самопізнання рицаря, його ідеалів, але й активно їх формувала. Рицарська поезія проповідувала обожнення земного й буденного через кохання до прекрасної дами. У Середні віки створювалися рицарські романи, яким надавався етичний сенс і які збереглися донині. Першим найбільш популярним та захоплюючим твором у XIII ст. стала «Книга про рицарство» Раймунда Луллія. Її автор розглядав шляхетну людину тобто рицаря, перш за все як

справедливого воїна, який тримає зброю у своїх руках, вважаючи його частиною соціальної ієрархії. Шляхетні рицарі вірні своєму сюзерену та Богові, вони відстоювали честь держави і католицьку Церкву. Але найважливіша їх місія це справедливий суд, тобто служіння суспільному благу, яке реалізовувалося не лише на військовій службі, але й адміністративній. Тому рицар повинен бути прикладом всім, для наслідування чесності, шляхетності, каяття та побожності [2].

Рицарський кодекс знайшов дуже багато відображень в рицарській літературі. Її вершиною вважається світська лірична поезія трубадурів, створена народною мовою, яка виникла на півдні Франції (Лангедок). Трубадури створюють культ Прекрасної Дами, служачи якій, рицар повинен дотримуватися правил «куртуазності». Починаючи з XI ст., символом епохи зрілого Середньовіччя стає замок. Він уявлявся довершеним світом, за стінами якого феодал здійснював як духовну, так і мирську владу. Замки виникали для війни й оборони, були міцними самостійними господарськими центрами. Разом з тим вони дали життя оригінальній придворній культурі – рицарській, що стала яскравою сторінкою культурного розвитку в період Середньовіччя. Її творцем і носієм було рицарство, до якого входили представники військово-аристократичного стану, що зародився у ранньому Середньовіччі і досяг розквіту в XI-XIV ст. Рицарство стало феноменом середньовічного західноєвропейського світу. Воно створило особливу світську культуру, пройняту нормами особливої моралі. Ця культура вступила у боротьбу з духовно-релігійним началом і перемогла у цій боротьбі [3].

Загалом, характерними ознаками середньовічної рицарської літератури були увага до світського життя людини, вільний стиль оповіді, жваві діалоги, психологічні портрети персонажів.

Список літератури

1. Бокаччо Д. Книга Декамерон. Кращі новели. К., 2022. 76 с.
2. Ильина Т.В. История искусств. Западноевропейское искусство. М., 1983. 317 с.
3. Ковбасенко Ю.І. Література середньовіччя. К., 2014. 102 с.
4. Українська та зарубіжна культура. К., 2000. 260 с.

Теоретичні основи превентивної дипломатії та її миротворчий потенціал

Превентивна дипломатія, відома також як «запобіжна дипломатія», використовує дипломатичні інструменти для попередження виникнення, ескалації, та розповсюдження конфліктів між сторонами. Цей підхід, який слугує не тільки інструментом національної безпеки, але й є новим концептом у теорії міжнародних відносин, який поки що не має однозначного тлумачення [1].

Превентивна дипломатія знайшла відображення у різноманітних концепціях, розроблених міжнародними організаціями та аналізованих науковцями, аналітиками і політологами, які інтерпретують цей підхід по-своєму. Стаття 99 Статуту ООН передбачала можливість для Генерального секретаря звертатися до Ради Безпеки щодо загроз миру та безпеці, функцію, яку з початку існування ООН активно використовував Генеральний секретар Трігве Лі для збору даних про потенційні кризи, встановлення контактів зі сторонами конфлікту, надсилання місій для детального аналізу ситуацій, та зусиль для уникнення чи зменшення міжнародних напружень [2]. Вивчення думок експертів та аналітиків щодо превентивної дипломатії розкриває унікальну теорію, запропоновану Е. Меландером та К. Пігаче з Франції у їхньому аналізі «Концепція та виклики в попередженні конфліктів». Вони описують превентивну дипломатію як стратегію запобігання конфліктам, ефективність якої залежить від фази розвитку конфлікту. Згідно з їх дослідженням, різноманітні підходи до запобігання конфліктам можуть бути застосовані залежно від ступеня їх напруженості.

На початковому етапі, коли конфлікт ще не проявився, профілактичні заходи спрямовані на його недопущення. Тут найефективнішим засобом є попередження конфлікту до його переходу в активну фазу, що здебільшого досягається через дипломатичні зусилля. На другому етапі ключовим є вчасне

реагування на ранні сигнали потенційного конфлікту, що допомагає запобігти його ескалації або перетворенню дискусій між країнами на збройні зіткнення, контролюючи масштаб та місцезнаходження конфлікту. У цьому контексті можуть бути задіяні миротворчі сили ООН, регіональні організації або посередники. На третьому етапі зосередження на заходах для деескалації конфлікту чи реконструкції післяконфліктної ситуації мається на меті запобігти появі нових конфліктів на тій же території або уникнути подальшої ескалації існуючих конфліктів.

Загалом у контексті глобальних відносин, превентивна дипломатія охоплює комплексний набір стратегій, які можуть включати заходи безпеки від воєнізованих до цілковито мирних ініціатив, з метою передбачення та вчасного реагування на потенційні загрози, для недопущення їх негативного впливу на стабільність як на місцевому, так і на міжнародному рівні. За моїм досвідом, глибоке дослідження основоположних елементів превентивної дипломатії, втілених у політиках інституцій на кшталт ООН та АСЕАН, а також у роботах видатних дослідників, зокрема Е. Меландера, К. Пігача та М. Лунда, підкреслює різноманітність у підходах та методологіях. Ця багатогранність є відображенням еволюції міжнародної політики, яка вимагає адаптації до постійно змінюваних викликів, як-от: кіберзагрози чи транснаціональний тероризм, що стали значно актуальнішими в новітній геополітичній реальності [3].

Список літератури

1. Bertrand G. Ramcharan. Preventive Diplomacy at the United Nations. ООН. URL: <https://www.un.org/en/chronicle/article/preventive-diplomacy-united-nations>
2. Shenchun Yan and Yanjun Guo. Preventive Diplomacy in the Asia-Pacific. November 2020, 1-39. DOI: https://doi.org/10.1142/9789811218552_0001
3. Peck C. Preventive Diplomacy. The Ecumenical Review. 1995. Vol. 47, no. 3. P. 328–334. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1758-6623.1995.tb03718.x>

Вплив кіберінцидентів на зміну безпекової політики Великої Британії

Актуальність дослідження впливу кіберінцидентів на зміну підходів до політики безпеки Великої Британії зумовлена стрімким зростанням числа та складності кібератак, котрі ставлять під загрозу інформаційну безпеку та стабільність інформаційних систем країни. Враховуючи глобальний характер кіберпростору, розробка ефективних механізмів реагування та адаптація політики безпеки Британії до сучасних кібервикликів є ключовими для забезпечення захисту критичної інфраструктури та особистих даних.

Варто пригадати, що 12 травня 2017 року однією з найважчих і найвідоміших кібератак на Велику Британію була атака вірусу WannaCry [1]. Ця глобальна кібератака була спрямована на комп'ютери під управлінням операційної системи Microsoft Windows через шифрування даних і вимагання викупу в криптовалюті Bitcoin. Стосовно цієї атаки існують різні погляди. Спочатку відповідальними за хакерську атаку британське видання The Telegraph назвало угруповання Shadow Brokers, пов'язану з російськими урядовими структурами. Проте у червні 2017 року британський Національний центр з кібербезпеки (National Cyber Security Centre) назвав відповідальною за атаку КНДР, а у грудні того ж року уряд США оприлюднив власні висновки, які підтвердили, що за цим правопорушенням дійсно стояв Lazarus Group.

В результаті цієї атаки у Великій Британії найбільше постраждала Національна служба охорони здоров'я (NHS), адже більше третини організацій зазнали збоїв у роботі. Було заблоковано користувачам доступ до бази даних на комп'ютерах і кабінетів лікарів загальної практики по всій країні, що суттєво ускладнило роботу лікарень. Також атака призвела до скасування призначених зустрічей, операцій та перенаправлення карет швидкої допомоги, оскільки ІТ-системи були скомпрометовані.

Загальна вартість атаки на NHS оцінюється в 92 мільйони фунтів стерлінгів, враховуючи як безпосередні наслідки, так і подальшу модернізацію ІТ та реагування на неї [1].

Відома кіберзлочинна група, пов'язана з КНДР «Lazarus Group», яка прославилася своїми широкомасштабними кібератаками на компанії, урядові установи та фінансові установи по всьому світу, за завдану шкоду, вимагали виплати викупу за розшифрування вражених файлів. Початковий викуп становив 300 доларів США в біткоїнах, проте сума подвоювалася, якщо платіж не був здійснений протягом трьох днів [1]. Якщо викуп не був сплачений протягом семи днів, зашифровані файли погрожували видалити назавжди. Проте офіційна позиція уряду Великої Британії, а також рекомендації експертів з кібербезпеки та міжнародних правоохоронних органів прийняли рішення не платити викуп за цю атаку.

У відповідь на атаку WannaCry та загрозу майбутніх кібератак уряд Великої Британії вжив низку заходів для посилення національної кібербезпеки: було створено Національний центр кібербезпеки (NCSC), який працює як частина GCHQ (Штаб-квартири урядового зв'язку) і надає консультації та підтримку державному та приватному секторам для уникнення загроз комп'ютерній безпеці. Окрім того, було розроблено Cyber Essentials Scheme – урядову програму, котра допомагає організаціям захистити себе від поширених онлайн-загроз [2].

З огляду на вищесказане, можна зробити висновок, що кібератака WannaCry мала потенційно складні наслідки для безпекової політики Великої Британії, тому було впроваджено низку законів і нормативних актів, таких як Положення про мережеві та інформаційні системи (NIS) від 2018 року, спрямовані на підвищення безпеки та стійкості мережевих та інформаційних систем по всій країні.

Список літератури

1. The NHS cyber attack. URL: <https://www.acronis.com/en-us/blog/posts/nhs-cyber-attack/> (accessed: 20.02.2024)
2. Investigation: WannaCry cyber attack and the NHS. URL: <https://www.nao.org.uk/reports/investigation-wannacry-cyber-attack-and-the-nhs/> (accessed: 20.02.2024)

Цифрова політика США в сфері захисту прав людини

У сучасному світі кожен крок віддзеркалюється в цифровому вимірі, тому питання захисту прав людини набуває неабиякої актуальності. Необхідність розв'язувати сучасні проблеми приватності та захищати права щодо конфіденційності даних є глобальною тенденцією. Одним із важливих рішень у цій царині стало прийняття ЄС у травні 2018 року законодавчого акту “Загальний регламент про захист даних” (GDPR), який стосується не лише країн-членів ЄС, але й будь-якої організації, яка збирає або обробляє дані європейських резидентів. У порівнянні з потужністю GDPR, США ще не запропонували сучасного всеосяжного законодавства на федеральному рівні, яке б захищало дані споживачів від численних способів їх використання. Натомість існує кілька «вертикальних» федеральних норм [1].

Однак країна започаткувала низку ініціатив щодо захисту прав людини в цифровій сфері, визнаючи важливість дотримання фундаментальних свобод у віртуальному світі. Однією з ключових ініціатив у цьому напрямку є «Національна стратегія кібербезпеки» (оновлена в березні 2023), яка вперше наголошує на співпраці з приватним сектором та перерозподілом відповідальності за захист кіберпростору. Наступна ініціатива, яка має назву «Розвиток цифрової демократії», і розроблена Агентством США з міжнародного розвитку, передбачає створення відкритих, безпечних та інклюзивних цифрових екосистем, які сприяють розвитку, а не підривають демократичні цінності та повагу до прав людини [2]. Розглядаючи дану проблематику, не можна не згадати про штучний інтелект, стрімкий розвиток якого викликає дедалі більше занепокоєння, а необхідність його регулювання зростає. Саме тому у жовтні 2022 року Управління наукової та технологічної політики Білого дому опублікувало проєкт білля про права у сфері штучного інтелекту (AI Bill of Rights) [3]. Передбачалося, що білл має стати своєрідною «дорожньою

картою щодо відповідального використання штучного інтелекту». Він визначив 5 основних принципів, якими потрібно керуватися при розробці та впровадженні автоматизованих систем ШІ. Незважаючи на відсутність всеосяжного федерального закону про захист даних, на рівні штатів розробляються та приймаються закони, які стосуються конфіденційності та захисту персональних даних. Як приклад, можна назвати Каліфорнію та її Закон про захист прав приватних даних споживачів (CCPA), який дає споживачам більше контролю над своїми даними [4].

Підсумовуючи, можна сказати, що прийняті країною ініціативи свідчать про визнання важливості цієї проблеми, хоча існує потреба у більш всеосяжному федеральному законодавстві, США роблять кроки у правильному напрямку. Тому важливо, щоб ці зусилля продовжувалися та посилювалися, задля гарантування того, що права людини будуть захищені в цифрову епоху. США також повинні співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями, щоб розробити спільні стандарти та підходи до захисту прав людини в цифровій сфері. Важливо пам'ятати, що процес захисту – це безперервна робота, яка потребує постійного розвитку та адаптації до нових викликів. Проте країна має можливість відігравати провідну роль у цій сфері, ініціюючи та підтримуючи інноваційні та ефективні рішення.

Список літератури

1. The Pros And Cons Of Privacy Laws For Consumers And Corporations. URL: <https://www.easylama.com/blog/pros-and-cons-of-privacy-laws/> (accessed: 26.02.2024)
2. Advancing Digital Democracy URL: <https://www.usaid.gov/work-usaid/private-sector-engagement/pse-at-usaid/pse-topics/add> (accessed: 26.02.2024)
3. Спесивцева О. Регулювання штучного інтелекту: досвід США URL: <https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyi-intelekt-usa> (accessed: 28.02.2024)
4. California Consumer Privacy Act (CCPA) : State law of 28.06.2018 URL: <https://oag.ca.gov/privacy/ccpa> (accessed: 29.02.2024).

Мистецтво як засіб політичної пропаганди Козімо Медічі

Питання державного управління в усі часи цікавили як вчених, так і правителів. У зв'язку з цим набуває важливого значення і один з аспектів даної проблеми – питання про взаємовплив культури і влади. Метою нашої доповіді є аналіз даної теми на прикладі культурної політики родини Медічі у ренесансній Флоренції.

Будучи за походженням представниками торгово-промислового прошарку, Медічі потребували ідеологічного обґрунтування свого права на одноосібне правління. Представники цієї родини, які стали нетитулованими правителями Флоренції, зуміли зробити тогочасну Італію культурним центром Європи. Безумовно, велику роль у цьому відіграли сприятливі умови для розвитку мистецтва у місті, створені Медічі та інших сімейств, які наслідували їх меценатську діяльність [3, с. 153]. З цієї метою Козімо Медічі (1389-1464), який у 1434 р. став, по суті, першим єдиновладним правителем Флоренції почав запрошувати до свого двору талановитих учених-гуманістів та митців і навіть подарував знаменитому філософу-гуманісту Марсілію Фічіно 1462 р. віллу Кареджі поблизу Флоренції. Тут і було засновано так звану «Академію Платона», де гуманісти перекладали і тлумачили твори античних письменників, поетів і філософів. Для проведення тонкої демагогічної політики, необхідної в умовах незаконного захоплення влади, якнайкраще підходила розроблена в колах «Платонівської академії» філософія неоплатонізму [2, с. 107]. Козімо у своєму виборі не помилився. Справа, якою він почав опікуватися «... примножила його славу і зміцнила авторитет сім'ї Медічі у Флоренції» [1, с. 40].

Не можна стверджувати, що в цій діяльності Козімо керувався виключно духовними мотивами. Переслідував він, зрозуміло, і політичні цілі, думав і про престиж, а ще більше – про інтереси банку Медічі. Відомо, що Козімо перебудував

пансіонат для студентів-флорентійців у Парижі та відреставрував італійську церкву Святого Духа в Єрусалимі. При цьому, як згадував його сучасник Веспасіано Бистіччі, він завжди залишався політичним реалістом. «Я знаю Флоренцію, – передає Веспасіано слова Козімо, – через п'ятдесят років нас, Медічі, відправлять у вигнання, але побудовані мною будинки збережуться» [цит. за: 4, с. 143]. Правитель Флоренції прагнув обезсмертити себе в роботах, що стали можливими завдяки його підтримці. Це пояснює, між іншим, чому він зазвичай фінансував архітектурні проекти, що були у всіх на виду [4, с. 143].

Отже, зосередивши у своїх руках владу Козімо Медічі диктував свою волю представникам культури. Для легітимізації своєї влади він відчував потребу у творчості гуманістів, художників і архітекторів. Саме тому зусиллями Козімо Медічі та його наступників у Флоренції в XV ст. створюються сприятливі умови для їхньої творчості і розвитку культури.

Список літератури

1. Кудрявцев О. Ф. Меценатство как политика и как призвание: Козимо Медичи и Флорентийская Платоновская академия // Культура Возрождения и власть. М.: Наука, 1999. С. 37-48.
2. Кудрявцев О.Ф. Флорентийская Платоновская Академия. М.: Наука, 2008. 478 с.
3. Лях О. Меценатська діяльність родини Медічі у Флоренції // Київські історичні студії. 2016. Вип. 2 (3). С. 153-160.
4. Стратен П. Медичи. Крестные отцы Ренессанса. М.: АСТ, Астрель, 2010. 484 с.

Посібники з позакласного читання з історії стародавнього світу у школі СРСР

У школі, де панував принцип наочності у навчанні та діяв книжково-ілюстративний підхід, важливе місце займала і позакласна робота з історії. Саме для неї в сфері викладання історії стародавнього світу створювалися добірки текстів, які присвячувалися питанням історії стародавніх Сходу, Греції та Риму. Так, у 1953 р. за редакцією В. Струве було здійснено друге видання книги для читання «Стародавній Схід», яка відкривалася оглядом історії дослідження Стародавнього Сходу з особливим акцентом на успіхах сходознавства у радянський час за авторства Р. Рубінштейн. Оповідання були подані у розділах, які представляли історичне минуле Єгипту, Дворіччя, Урарту, хеттів, Фінікії, скіфів, Хорезму, Індії, Китаю. Окрім Р. Рубінштейн, авторами виступали М. Матьє, Д. Редер, І. Дьяконов, А. Осіпов, Л. Позднеева. Як правило оповідання розміщені у певній тематичній послідовності. Зокрема в розділі «Єгипет» перші оповідання дають інформацію про предків єгиптян та історію утворення держави на берегах р. Ніл. Ряд оповідань присвячено опису трудової діяльності єгиптян та опису важкого життя селян і реакції на це у вигляді повстання 1750 р. до н.е. У описі міста Фіви М. Матьє будує виклад на основі реконструкції повсякденного життя містян. Кожне з оповідань супроводжується ілюстраціями, які відтворюють давньоєгипетські малюнки, скульптури, папіруси з текстами. У подібному стилі виконано і решту розділів. Доцільно вказати, що в книзі містяться невеликі розділи «Урарту» та «Хорезм», які дали змогу автором посібника включити до історії стародавнього сходу і частину території тодішнього СРСР.

Деяко пізніше, у 1957 р. видано «Нариси з історії стародавнього Сходу», як посібник, який мав на меті подолати «схематизм у викладанні» історії стародавнього Сходу [1]. Проте в передмові до тексту автори самі продемонстрували схематизм, згадавши про первісний комунізм та перехід від

нього до рабовласницького ладу. Автори наголосили на відмінності Єгипту і Вавилонії від Ассирії та Урарту, назвавши перші країнами з іригаційним землеробством а інші дві державами військово-завойовницького типу [1; 2]. Хоча книга виходила під редакцією В. Струве, її авторами були В. Воробйов-Десятковський, М. Петровський, Л. Липін, Р. Ітс. Структура книги сформована за ідентичним принципом – Єгипет, Межиріччя, Урарту Індія Китай. Відмінністю від першої книги є розділ про Стародавній Іран [1, с. 154-164]. Як і в попередній книзі поряд з текстом є ряд ілюстрацій.

Ще однією книгою для читання з історії стародавнього Сходу стала робота Р. Рубінштейн «Міфи давнього Єгипту». В ній вміщено історію «папірусу Бремнера-Рінда», описано міфологію Єгипту про створення світу, про боротьбу Ра та Апопа [2, 7-15]. Має місце і виклад ряду інших міфів, серед яких і міф про Озіріса. Окремо виділено казки, а «Казку про правду і кривду» авторка ув'язує з міфом про Озіріса. Іншу казку про зачарованого царевича Р. Рубінштейн подає, переповідаючи текст та вказуючи, що папірус з її текстом був обірваний, але припускає, що передбачення про які йдеться в казці мали б збутися за сюжетом [2, с. 69-75]. Окремо подано пояснення міфів, чим закінчується розділ «Єгипет». Другий розділ «Вавилон» представлено оглядом бібліотеки Ашшурбаніпала та історії її вивчення, що дозволяє зв'язати цю бібліотеку з Єгиптом. Серед записів виділено легенду про створення світу, про відмову сина бога Еа Адапи від безсмертя та інші. Коментар, який авторка дає наприкінці книги стосується пояснення спільних мотивів у міфах Єгипту та Вавилону та відмінностей, які мали місце. Сама історична міф приймає як джерело, яке дозволяє зрозуміти найдавнішу історію Єгипту та Вавилону [2, с. 125]. Долучено до книги і два невеликі глосарія з іменами богів та маловідомими словами.

Список літератури

1. Воробйов-Десятковський В.С. та ін. Нариси історії стародавнього Сходу. Київ: Радянська школа, 1957.
2. Рубинштейн Р.И. Мифы древнего Египта. Книга для чтения в V классе. Ленинград, 1959.

Катерина Худик

Науковий керівник – доц. Герегова С.В.

**Рефлексія змісту діяльності товариства «Просвіта» в
Україні у сучасних умовах**

Необхідність створення потужних культурницьких організацій завжди обумовлювалась проблемою розуміння українцями власної ідентичності. Певна втрата українцями національних орієнтирів й досі залишається незакритим питанням. Тому варто розглянути історичні здобутки української інтелігенції, одним з яких стало заснування товариства «Просвіта» в другій половині XIX ст. у Львові, та визначити перспективи інтеграції їх провідних ідей у сучасне суспільство.

Ідея пробудження й активізації національної свідомості стала основою для вироблення визначальних напрямів у практичній діяльності українського культурного товариства «Просвіта» [3, С.93]. Товариство не мало політичної чи революційної спрямованості: згідно із першим статутом від 2 вересня 1868 року була визначена мета, яка мала науково-освітній характер [2, С.678]. Місцеві осередки, представлені спочатку філіями та агенціями, а згодом і читальнями, здійснювали поширення просвітництва на усі верстви народу. Це свідчило про демократичний характер інституції, що сприяло активізації, утвердженню процесу формування громадянського суспільства.

Пройшовши різні етапи свого розвитку, відчувши гоніння з боку советської влади, коли вона змушена була перейти у підпілля, «Просвіта» відновила свою діяльність у незалежній Україні. Постає логічне питання про необхідність зміни форм діяльності організації, яка мала на меті просвітництво «неграмотного люду», натомість відроджена «Просвіта» діє в умовах, коли держава забезпечує право громадян України на отримання освіти.

У цьому контексті важливим є необхідність оновлення змісту організації такого типу у сучасних умовах розвитку України. Загострилось це питання з початком повномасштабної війни рф проти України, коли держава-агресорка проводить активну політику ліквідації пам'яток національної культури, культурно-

мистецьких інституцій, освітніх закладів з метою знищення нашої самобутності, намагаючись привласнити українську культуру та історію.

Зважаючи на виклики, які постали в Україні, що пов'язано з інформаційною війною РФ, ціллю якої є роз'єднання українського суспільства, можна стверджувати, що ідейні засади згадуваного нами товариства як ніколи є актуальними. Це підтверджують слова одного із очільників львівської «Просвіти» М. Галущинського про те, що «національне виховання має [охороняти] нас перед всякими некорисними чужими впливами, воно має витворити із всіх членів нації свідомих свого завдання людей, які за кожночасну судьбу народу відповідають»[1]

Насамперед, варто звернути увагу на потребу залучення молоді, зокрема студентства, у діяльність організації: створювати зустрічі просвітян із молодими людьми для обміну досвідом, пошуку нових форм роботи тощо. Осучаснення форм роботи товариства передбачає застосування інноваційних технологій, що найкраще сприймається молодим «цифровізованим» поколінням. У цьому контексті найбільший ефект може мати активне ведення соціальних мереж, зокрема трансляція на актуальних платформах усіх національно значущих подій, заходів, які проводяться просвітянами України. Це дозволить також отримати прихильність й підтримку молоді для реалізації важливих задумів сучасної «Просвіти», спрямованих на осмислення самобутності українського народу задля об'єднання навколо національної ідеї.

Отже, оновлення змісту діяльності товариства «Просвіта» є рушійною складовою для зміцнення її позицій в сучасному соціокультурному вимірі, пошуку тягlosti культурних традицій із широким залученням молодого покоління.

Список літератури

1. Галущинський М. Національне виховання. Львів, 1920. С. 5.
2. Мельник І. Проблеми відродження товариства «Просвіта» в Україні. Документи і матеріали. 1993. С. 679-682.
3. Церковник С. Історико-правові засади становлення та функціонування українських наукових, громадських та культурно-освітніх інституцій Східної Галичини у 1848-1939 рр. Львів: «Галицька видавнича спілка», 2020. 148 с.

Вплив подій 11 вересня 2001 року на зміну ідеологічних підходів США

Сполучені Штати Америки як символ демократії, економічного процвітання та військової могутності завжди асоціювалися з вірою в сьогодення та надією на майбутнє. Проте події 11 вересня 2001 року стали не тільки неабияким викликом для нації, але й підірвали віру в американську безпекову політику. 19 терористів з «Аль Каїди», 4 комерційні літаки і 3 атаки стали саме тим ударом, каталізатором змін, які мають відлуння протягом десятиліть [3]. Проте, з іншого боку, трагедія підштовхнула до перегляду зовнішньополітичного курсу країни та створення омріяного американоцентричного світу.

Першою і ключовою відправною точкою стала концепція «хрестового походу» проти міжнародного тероризму. 14 вересня 2001 року Президент Джордж Буш оголошує надзвичайний стан, який розширював президенські повноваження у збільшенні чисельності збройних сил, розподілі коштів на оборону та у відкликанні звільнених військових сил до служби, пізніше видається друга декларація, яка дала доступ до широкомасштабної програми боротьби з фінансуванням міжнародного тероризму. Від того часу цей указ під назвою «Е. О. 13224», постійно оновлюється і на сьогодні надзвичайний стан продовжено через агресію РФ проти України [1].

Варто нагадати, що після розпаду СРСР США почали шукати нового ворога. Відбувся зсув ідеологічного пріоритету від стримання комунізму до боротьби з ісламським радикалізмом, що визначило подальший курс зовнішньої політики, включно з початком кампанії в Афганістані та Іраку, які показали що країна втратила свій шанс на однополярність під своєю егідою. Дві війни на Близькому Сході спрямували всю увагу США в один регіон оминаючи потенційні загрози від Російської Федерації та КНР [2]. Імпульс помсти показав неспроможність країни до довгострокової та послідовної політики і дав простір

Китаю і Росії для насадження наративів про неефективність американської демократії, підриваючи її авторитетність та позицію в світі.

При цьому важливим аспектом також стала трансформація в підходах до безпеки, які позначилися на правах і свободах громадян. Так, прийнятий в жовтні «USA/Patriot Act» розширив повноваження уряду щодо шпигування і контролю за особистими даними громадян США: доступ до телефонних дзвінків та пошти, збір даних третьої сторони збільшення кількості камер, таємні обшуки тощо. Це викликало обурення частини суспільства, коли подробиці почали висвітлюватися публіці. При цьому оприлюднення журналістами мережі «чорних сайтів» і наявного факту застосування тортур під час допитів з боку військових США [2] не тільки викликало низку скандалів, а й спричинило хвилю недовіри громадян, яка шириться і сьогодні.

Отже, наслідки 11 вересня 2001 року продовжують впливати на ідеологічні підходи США. Спроби збереження світового лідерства, демократичних цінностей та підтримки соціальної стабільності в умовах нових викликів залишаються ключовими завданнями для країни. Терористичні події стали переосмисленням ролі США у світі і прийняттям факту втрати позиції лідера. Вони відображають іспит для країни, який на сьогодні вимагає нових стратегій та підходів для протистояння майбутнім викликам, особливо щодо Китаю та РФ.

Список літератури

1. Executive Order 13224, *United States Department of State*. URL: <https://www.state.gov/executive-order-13224/> (date of access: 05.03.2024).
2. Kandel M. 2001 - 2021: How September 11 Changed the United States. *Institut Montaigne*. URL: <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/2001-2021-how-september-11-changed-united-states> (date of access: 06.03.2024). National September 11 Memorial & Museum. URL: <https://www.911memorial.org/> (дата звернення: 05.03.2024).

Альона Цуркан
Науковий керівник – проф. Бурдяк В. І.

Взаємодія США та України у ході російсько-української війни

Широкомасштабна російсько-українська війна виявила різне ставлення держав світу до військових кровопролитних подій на території нашої держави. Зокрема США відразу ж заявили про підтримку України, адже засудили РФ, її військову агресію, надали гуманітарну та військову допомогу Україні, ввели санкції проти Республіки Білорусь, РФ і країн, які активно взяли участь в агресії.

Президент США Джо Байден назвав російське вторгнення «неспровокованим і необґрунтованим», звинуватив президента Росії В. Путіна у веденні «навмисної війни, яка викличе катастрофічні втрати людей і людських страждань» [1]; назвав Путіна «військовим злочинцем» [2]; адміністрація США засудила рішення Путіна привести сили ядерного стримування РФ до підвищеної бойової готовності.

Зважаючи, що США – найважливіший і найвпливовіший союзник України у війні з РФ, очевидно, що подальший хід війни значною мірою буде залежати від позиції США.

На напрям сучасної зовнішньої політики США вказує документ – [«Стратегія національної безпеки США 2022 року»](#), зокрема, що Америка налаштована і надалі зберігати своє міжнародне політичне лідерство та готується до жорсткого конкурентного протистояння на глобальному рівні. У вступному слові до документу президент Джо Байден зазначив, що «сучасний світ перебуває на етапі великих змін», і Америка має на них адекватно реагувати та «скористатися безпрецедентними можливостями, які сьогодні з'являються у світі, оскільки згодом вони впливатимуть на розвиток усього людства та безпеку і процвітання американського народу у майбутньому» [3]. Тож, Україна має використати те, що США і надалі підтримуватимуть демократію. Безперечно, що це надасть Україні можливість зберегти свій державний суверенітет і мати надійний захист від агресії РФ, як основної

зовнішньої загрози. У документі також зазначено, що нинішня американська адміністрація планує просувати і захищати життєво важливі інтереси США та що саме дасть їм можливість обійти своїх геополітичних конкурентів і «спрямувати світ дорогою світлішого та обнадійливого майбутнього» [3].

З початку війни Україна отримувала від США доволі потужну фінансову, військову та гуманітарну допомогу. З осені 2023 р. дебати в Конгресі про допомогу США Україні зайшли в глухий кут. Республіканці відмовились від угоди, яка передбачала \$7,85 млрд прямої бюджетної та \$ 50,4 млрд військової підтримки. Це сталося під тиском опонента Байдена на президентських виборах Д. Трампа.

Втім, українці сподіваються, що США і надалі будуть підтримувати Україну, попри те, з якої партії буде їх наступний президент. Стратегічне партнерство з США надто важливе для України. Вважаємо, що Україна лише в союзі з США має реальні шанси перемогти РФ і повернути окуповані ворогом власні території. Схожість політичних намірів і переконань, відданість демократії і традиціям наших держав – основна причина того, що США та їх союзники підтримують Україну, яка веде справедливую війну з РФ. Переконані, що РФ програє цю війну, а Україна найближчим часом увійде до складу ЄС і НАТО, стане стратегічним партнером США і повноправним членом міжнародного демократичного співтовариства.

Список літератури

1. Biden unveils new sanctions on Russia for "premeditated attack" on Ukraine. URL: www.cbsnews.com (дата звернення 06.03.2024).
2. Ukraine conflict: Biden brands Putin a 'war criminal'. *BBC News (en-GB)*. 16 березня 2022.
3. Березюк О. Реалії і перспективи стратегічного партнерства США і України. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/realiyi-i-perspektyvy-stratehichnoho-partnerstva-ssha-i-ukrayiny/> (дата звернення 06.03.2024).

Світ пам'яті: реконструкція релігійного світосприйняття княгині Гертруди-Олисави

Традиційно іноземні принцеси, які опинялися у середньовічній Русі, у результаті матримоніальних відносин, змушені були приймати «грецький» обряд – переходити у віру чоловіка. Така практика була поширеною із Візантійської традиції, втім чи завжди цей процес «переходу» чи «перехрещення» дотримувався повною мірою?

Унікальність походження княгині Гертруди-Олисави складно переоцінити. Вона була представницею польської династії П'ястів, дружиною Ізяслава Ярославовича, очевидцею драматичних подій війни за київський престол опісля смерті Ярослава Мудрого. Олисава була й укладачкою книги-молитовника, що отримав назву «Кодекс Гертруди» [2].

У сучасній науковій літературі постать княгині привертає чимбільшої дослідницької уваги. Проте окремі віхи її життя і досі залишаються дискусійними [3]. Зокрема, питання її віросповідання після одруження із князем Ізяславом Ярославовичем.

Зважаючи на те, що Гертрудині молитви написані латиною, очевидним є західний характер цього джерела. Все ж про це свідчить і зміст молитов, у яких проситься «за здоров'я Папи, князя, імператора нашого». На думку польського історика А. Поппе, Кодекс є «класичною католицькою пам'яткою», а самі ж молитви не виступають перекладом православних молитов на латину, а є суто латинськими текстами.

Чи могла вона зберегти латинський обряд і пізніше, вже після шлюбу із Ізяславом (1043)? А. Поппе вважав, що Гертруда прийняла ім'я Олисава, про що відомо із ПВЛ. За припущенням В.Л. Яніна, повернення Гертруди до латинської віри мало відбутись уже після смерті її чоловіка Ізяслава у 1078 р. Гертруда подібно до вдови Святослава Ярославовича Оди могла повернутися до латинського обряду. Утім, час виготовлення мініатюр Кодексу припадає на 1075–1076 рр., що ускладнює

прийняття цієї гіпотези. Можна припустити, що повернення Гертруди до латинської віри, схоже, могло відбутися лише у Регензбурзі під час вигнання. Так, зразу ж помітне значне протиріччя, а саме – Гертруда пише про Ярополка як про свого «єдиного сина» (хоча походження її іншого сина – Святополка Ізяславича не викликає жодних сумнівів). Цей запис повторюється багаторазово: у надписі до мініатюри «Гертруда молить апостола Петра» (*unici filii mei*), та у тексті «Молитви до Богородиці» (*pro unico filio meo Petro*). О. Назаренко на противагу цьому зазначив, що для переходу в іншу віру вистачало лише обряду миропомазання [6].

Можна зробити висновок, що дійсно можливо Гертруді доводилося хоча б раз змінювати віросповідання, проте в особистому побуті вона залишалася католичкою, що засвідчує її манускрипт, написаний латинською мовою за римським обрядом.

Список літератури

1. Codex Gertrudianus // Der Psalter Erzbischof Egberts von Trier. Cividale: Historisch-kritische Untersuchung, 1901. 165 p.
2. Kürbis B. Miniatury – próba nowej interpretacji // Modlitwy księżnej Gertrudy z Psalterza Egberta z Kalendarzem. (Liber precum Gertrudae ducissae e Psalterio Egberti cum Kalendario). Kraków: Wyd.: Małgorzata H. Malewicz, 2002. 431 s.
3. Качуровська-Крюкова Л. Егбертів Кодекс Х-ХІ ст. та його українське оздоблення // Пам'ятки України. 1991. №4. С. 4–13.
4. Поппэ А. Студиты на Руси. Истоки и начальная история Киево-Печерского монастыря. Киев., 2011. С. 214 – 221.
5. Козак Н.Б. Образ і влада. Княжі портрети у мистецтві Київської Русі ХІ ст. Львів: Ліга-Прес, 2007. 156 с.
6. Назаренко А.В. Древняя Русь на международных путях: Междисциплинарные очерки, культурных, торговых, политических отношений IX–XII веков. Москва. 784 с.
7. Янин В. Л. Русская княгиня Олисава-Гертруда и ее сын Ярополк // Нумизматика и эпиграфика. Т. 4. Москва, 1963. С. 142 – 164.

Основні етапи підготовки до весілля на Гуцульщині

Одним із найбільш унікальних обрядів Гуцульщини є весільний обряд, який вважається основою зародження нової сім'ї та продовження роду. Весільна обрядовість гуцулів включає як загальні звичаї та обряди, які поширені в Україні, так і унікальні, що притаманні лише цьому регіону, для нього характерний своєрідний симбіоз християнських та давніх язичницьких традицій, що додає унікальності весільним традиціям [2].

Весільна обрядовість Гуцульщини зацікавила дослідників ще в кінці XIX ст. За тривалий час про обряди Гуцульщини було написано чимало праць. Основними матеріалами, які були використані в доповіді є перші описи гуцульського весілля подані у книгах Р.Ф. Кайндля «Гуцули» (1894). В. Шухевича «Гуцульщина» (1908). Також, не можемо оминати цінність свідчень місцевого населення смт. Верховини, с. Криворівня та с. Кривопілля

Звичайно, у кожному районі ці звичаї мають свої характерні особливості. Для кращої результативності досліджень нами було взято за об'єкт дослідження локальну передвесільну обрядовість Верховинщини.

Здавна вибір пари цілковито залежав від уподобань батьків. Дуже часто на це впливав матеріальний статус, знатність родини, особиста дружба і багато іншого. Це підтверджує В. Шухевич він пише: «Дуже часто силують родичі побиратися дітям, що ніякого прив'язання до себе не мають; Багато гуцулів женяться у віці старшим і беруть собі за жінки 15-17 літні дівчата, (взагалі віддаються в тім віці гуцульські дівчата) котрим, вже на першому році життя збридне жити з чоловіком, то покидають його і стають любасками іншого» [1, с. 237].

До весілля готувались дуже довго, дівчина починала ще з 7 років, мама готувала її до подружнього життя навчала всьому, що сама вміла та знала, щоб з неї вийшла хороша господиня та дружина. Дідусь дівчини, майбутньої нареченої, коли їй було від

7 до 14 років повинен був зробити, або купити верстат на якому вона сама мала зробити весільний одяг, також дуже рано вона починала вишивати собі весільну сорочку.

Першим етапом підготовки до весілля було сватання. Обряд сватання, передбачав домовленість сімей наречених про шлюб. На другий день після сватання, наречений, староста та батько нареченого приходили до молодої, щоб іти до священника давати «на спис» або йти «до спису» домовлятись про вінчання

У четвер, зранку ішли рвати барвінок, з якого будуть потім шити вінок для молодої. Жінка яка запрошувалися шити вінок мала бути доброю і порядною та сама повинна була довго жити у шлюбі, обов'язково вона мала мати дітей. На другий вечір був дівичник та парубочик. Потім були просини, дружби, брати княгині – нареченої, та князя - нареченого скликали гостей на весілля.

На основі наших досліджень можемо сказати, що гуцульська передвесільна обрядовість, має тривалу історичну традицію, яка увібрала в себе культурні особливості християнських і дохристиянських вірувань. Унікальність цього синтезу є предметом дослідження низки відомих науковців, і не втрачає актуальності по сьогоднішній день.

Список літератури

1. Гуцульщина : в 5 частинах / Володимир Шухевич ; передм. А. А. Карпенко ; післям. М. С. Глушко ; упоряд. О. О. Савчук
2. Кожолянко О. Ритуально-магічні дії, які супроводжують обряд вінчання на Гуцульщині // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. Чернівці: Чернівецький університет, 2012. Вип. 590-591. С. 201-205.

Катерина Чорнобай

Науковий керівник – доц. Мельничук Л.Н.

Будапештський меморандум: хто винен у втраті безпеки?

Як відомо, Будапештський меморандум підписаний 5 грудня 1994 року між Україною, Росією, Великою Британією та США в Угорщині, не виправдав сподівань. Україна не отримала гарантій безпеки в обмін на відмову від ядерної зброї у 1994 році, а так звана країна-гарант – РФ, починаючи ще з анексії Криму і дотепер, порушує цю міжнародну угоду. Ми вирішили висвітлити маловідомі факти даного процесу.

Насамперед, варто згадати, що процес відмови України від ядерної зброї почався ще до проголошення незалежності, а саме основні принципи були закладені у Декларації про державний суверенітет (її також називають доктриною Павличка), яку Верховна Рада тодішньої УРСР ухвалила 16 липня 1990 року. Там було чітко зазначено, що УРСР має намір у майбутньому бути нейтральною державою, яка не бере участі у військових блоках і дотримується трьох неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї [1]. Тож, як бачимо, відповідальність лежить не лише на колишніх комуністах, таких як Леонід Кравчук та Леонід Кучма, але і на демократах, які ухвалили декларацію і визначали вже тоді даний вектор політики.

Звичайно, тут не можна не згадати про тиск та шантаж, які активно застосовували американські сили, зокрема вище керівництво Пентагону й НАТО, аргументуючи це наданням так званих гарантій безпеки. А причиною такої реакції був страх США, що РФ в подальшому зможе використати даний ядерний потенціал проти них [2].

Ще одним цікавим аргументом щодо відмови від ядерної зброї став фінансовий чинник. Адже, за словами Л. Кравчука, виготовлення та утримання босголовок в Україні в сумі становило б 80 мільярдів доларів, які Україна при тодішньому складному економічному становищі собі дозволити не могла. Проте, якщо порівняти дані 2021 року, а саме країну-лідера з виробництва та утримання сучасної ядерної зброї – США, то її

число становить лише 44,2 мільярди [3]. І навіть якщо поррахувати загальні витрати всіх дев'яти країн світу, які на сьогодні володіють ядерним потенціалом, загальна сума становитиме 81 мільярд, тобто на 1 мільярд більше, ніж хотів витратити Л. Кравчук на одну Україну. Тож, як бачимо, ті цифри були занадто перебільшеними та використовувались задля замилювання очей.

Окрім того, ще дуже цікавою деталлю даного процесу є те, що на всіх переговорах йшлося лише про стратегічне ядерне озброєння, а про кілька тисяч тактичних ядерних зарядів всі учасники та захисники роззброєння часто замовчують. Справа полягала в тому, що такий вид зброї був значно дешевшим в утриманні, легкий у транспортуванні, міг використовуватись задля захисту України при будь-якій можливій небезпеці, навіть у меншій кількості. Проте всі вони були таємно вивезені до РФ [4]. За словами Юрія Костенка, колишнього міністра з ядерної безпеки, це відбулося до 1 червня 1992 р., тому що РФ розуміла, що тактичну зброю ми могли зберегти та використовувати.

Отже, можна зробити висновок, що укладення Будапештського меморандуму було великою помилкою для України, жакливі наслідки якої ми бачимо сьогодні. Беззаперечно в цьому є вина тодішнього українського керівництва, яке мало, на нашу думку, «рожеві» уявлення про майбутні відносини із східним сусідом. Варто зазначити, що країни-гаранти даної угоди скористались важким становищем новоутвореної держави задля досягнення власних інтересів на світовій політичній арені.

Список літератури

1. Декларація про державний суверенітет України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення 09.03.2024).
2. Обман, страх і зневіра: історія про те, як Україна втратила свій ядерний арсенал. TEXTY.ORG.UA URL: <http://surl.li/rmugb> (дата звернення 09.03.2024).
3. Скільки країни витратили на утримання ядерної зброї в 2021 році: рейтинг. РБК-Україна. URL: <http://surl.li/rmugj> (дата звернення 09.03.2024).
4. Чому і як Україна відмовилась від ядерної зброї. Chasnews URL: <http://surl.li/rmuio> (дата звернення 09.03.2024).

**Северин Наливайко: рука Острозьких чи самостійний
козацький лідер? Спроба розв'язання загадки**

Життєпис цієї неординарної та цікавої постаті, одного з ватажків повстання 1594–1596 рр., і донині залишається недостатньо дослідженим. Після вирішальної битви на р. Солониця, яка завершилася поразкою козаків, Наливайко разом з іншими старшинами був відісланий до Польщі. Щодо них почали проводити жорстокі допити, від яких Наливайко постраждав найбільше – його протримали понад рік у замку Замостя. Довірені люди коронного канцлера Яна Замойського проводили цілодобові катування і були налаштовані витягнути всю можливу інформацію про взаємини між Наливайком та супротивниками Замойського – князями Острозькими.

Перед своїм збройним виступом Наливайко у статусі керівника підрозділу найманих козаків перебував на службі у князя Василя-Костянтина Острозького, київського воєводи, відомого політика і «некоронованого короля України», власника величезного комплексу земельних володінь на українських і не тільки землях. Разом із Северином князем Острозьким служив також його брат Дем'ян.

У квітні 1597 р. було проведено останній допит, що стосувався Острозьких. На ньому, всупереч волі Наливайка, було занотовано твердження, начебто козацький ватажок 1595 р. сконтактувався із Острозьким, щоб разом виступити проти короля та Речі Посполитої. Після цього польські урядники почали звинувачувати Наливайка й в суспільному просторі.

Одною з відомих нотаток таких допитів є т.зв. Повість Наливайкова, що досі неопублікована й зберігається у польському архіві [1]. У ній подається начебто протокол допиту Наливайка у будинку коронного маршалка М. Зебжидовського. За цим документом, керівник повстанців стверджував, що В. Острозький сам вийшов на нього через певного Малашинського, запевняючи, «що король гвалт у релігії руській хоче чинити і питаючи його, чи він пана воєводи хотів би з військом допомогти і при ньому залишитись», тобто натякаючи

на можливу війну Острозьких із королем Зигмунтом III та його прихильниками. Відповідь була начебто такою: «оскільки я давній слуга Його Милості, так і тепер від послуг кн[язя] й[ого] м[илості] не відмовляюся», тобто фактично давалася згода. Наступним свідченням великої приязні між Наливайком та Острозькими було начебто те, що, як він «з Литви назад повертався, в маєтках пана київського воєводи йому велику охоту показували, мости по дорогах мостили, давали стацію».

Інший документ, датований травнем 1596 р., містив зізнання возного, котрий доставив позов Острозькому від пана Семашка, який позивався на нього за те, що Острозький не вчинив справедливості у справі Дем'яна Наливайка. Це начебто був ще один аргумент до того, що взаємини між Острозькими і Наливайками були на диво добрі.

Джерела, однак, інші, тобто ті, що не походять із середовища Замойського, не надають якихось конкретних підтверджень такої співпраці. Цілком очевидно, що Наливайкові не вигідно було афішувати свою прихильність до Острозьких, оскільки саме під їх командуванням кількома роками раніше він придушував козацьке повстання на чолі з К. Косинським. За такі дії він заслужив ненависть запорожців, якої намагався позбутися. Цілком логічно, це неможливо було зробити за умови стосунків, що їх приписували йому люди Замойського.

Як лиш останні на сеймі не хотіли через такі «зв'язки» двох діячів створити образ змови, великої загрози для короля та Речі Посполитої, державної зради В. Острозького, це їм не вдалося – учасники сейму не купились на такі слабкі аргументи, а Острозьким не було висунуто ніяких обвинувачень.

На нашу думку, найбільш обґрунтованим може бути сприйняття Наливайка як самостійного лідера, котрий фактично захищав тільки козацькі інтереси. Якщо навіть певні шляхтичі, клієнти Острозьких, і діяли разом із повстанцями, це було закономірно, оскільки вони були особистими приятелями Наливайка, а від його загонів однаково постраждали і маєтки та піддані Острозьких, й іншої шляхти.

Список літератури

1. Powieść Naliwajkowa, [w:] Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk. Sygn. 1539. S. 120.

Надія Шарабуряк

Науковий керівник – доц. Нечаєва-Юрійчук Н.В.

Європейська інтеграція:

наукові підходи до розуміння та трактування

Реалізація Україною євроінтеграційного курсу передбачає не лише активну й системну діяльність в адаптації законодавства та інших сфер життєдіяльності, але й поширенні європейських цінностей та розуміння сутності євроінтеграційних процесів широкими колами громадськості. З огляду на це звернення до наукових досліджень, присвячених даній проблематиці є актуальним для нашої держави

Вивчення та аналіз теорій європейської інтеграції є непростим завданням. Різні теорії європейської інтеграції та особливості їх виникнення й розвитку представлені у праці «Теорії європейської інтеграції» за редакцією А. Вінера та Т. Дітца [1]. Праця дозволяє проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності європейської інтеграції. Так, до прикладу, Е. Хаас, один із найвпливовіших неофункціоналістських теоретиків інтеграції, визначав інтеграцію як перенесення довіри, очікувань і політичної діяльності політичних акторів у їхніх різних національних середовищах до нового центру з юрисдикційними інституціями, які виходять за межі і перевершують ті, що раніше існували в національній державі. Він наголошував, що інтеграція визначається насамперед як процес досягнення згоди. Пропоноване визначення включає як соціальні процеси (передача довіри), так і політичні (перемоги та рішення щодо створення нових політичних – наддержавних – інститутів, які мають хоч безпосередній вплив на внутрішні справи держав-учасниць процесу).

Політична інтеграція є більш складним процесом, що охоплює питання зовнішньої політики, політики безпеки та оборони. Серед підходів, в яких велика увага звернена на безпекові аспекти – федералізм. Він вважається одним із перших теоретичних підходів до європейської інтеграції. Прихильники федералізму наголошують на важливості федеративного принципу підпорядкування національних урядів

спільній наднаціональній структурі, в якій вагому місце обіймають питання безпеки.

Запобігання політичним розбіжностям між державами шляхом продовження існування міжнародних організацій було запропоновано теоретиками функціоналізму [2]. За словами Мітрани Д., інтеграція життєво важливих інтересів усіх народів, насамперед у соціально-економічній та інших неполітичних сферах є важливою та актуальною для всіх країн. Саме тому функціоналісти наголошують на важливості створення та функціонування міжнародних організацій, здатних забезпечити даний процес.

Питання суверенітету залишається одним із актуальних питань для всіх держав-членів ЄС, про що свідчить й нещодавній вихід Великобританії із Союзу. Дане питання перебуває у фокусі уваги теоретиків нефункціоналізму, згідно з яким держави-члени передають суверенітет до компетенції центральних інституцій Співтовариства.

Україна сьогодні здійснює активний євроінтеграційний поступ, незважаючи на широкомасштабну війну, що її здійснює росія проти нашої держави. Серед причин – прагнення налагодити тісну і всебічну співпрацю з ЄС в цілому та його державами-членами у різних сферах. Однак найважливішим є те, що Україна є органічною частиною Європи, яка прагне налагодити партнерські відносини зі своїми сусідами.

Список літератури

1. Diez T. Introducing the Mosaic of Integration Theory: Its Past, Present and Future [Electronic resource] / T. Diez, A. Wiener. *Paper for presentation at the European Union Studies Association (EUSA) 8th Biennial International Conference*. Mar. 27-29. 2003. Nashville. TN, Panel 8H (Unpublished). 27 p. In: Archive of European integration (AEI). Mode of access <http://aei.pitt.edu/2858/1/107.pdf> [date of access: 09.03.2016].
2. Mutimer D. Theories of political integration. *European integration: theories and approaches* / Ed. by H. Michelmann, P. Soldatos. Lanham, MD: University Press of America, 1994. 112 p.

Діджиталізація у сучасному освітньому просторі

Сучасна освіта ставить перед собою завдання підготувати інтелектуально грамотних особистостей, які вміють орієнтуватися у реальному світі та знаходити своє місце в суспільстві. Необхідність у цифровому оновленні та розширенні можливостей освіти зумовила сьогодні процеси діджиталізації.

Проблеми переходу освітньої сфери до цифрових технологій і їх вплив на освіту досліджували такі вчені, як В.Биков, Н.Коваленко, С.Легомінова, Л.Лігоненко, Р.Олексенко, О.Пінчук, та інші. На думку науковців, діджиталізація освіти, яка сприяє розширенню кругозору здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників, вимагає раціонального застосування інтернет-технологій в освітньому процесі, допомагає формувати у студентів важливі компетенції, що є актуальними у XXI столітті – самостійний пошук, відбір інформації, продуктивне використання digital-технологій, участь у проєктній діяльності [1].

Особливого значення процеси діджиталізації набули в період пандемії та в умовах воєнного стану в Україні. Адже сучасні цифрові технології сприяють, за цих обставин, посиленню міжнародного спілкування та встановлення політичних зв'язків та відносин.

Вдосконалення політичної системи, соціального статусу, освіти країни, потребує оновлення наявних методів навчання та розроблення нових підходів. В контексті цифровізації, діджиталізації, важливого значення набуває впровадження електронного навчання, яке базується на передових цифрових технологіях (Big Data, Інтернет речей, хмарних технологій тощо).

На даний час цифрова трансформація здійснюється як на міжнародному рівні, так і у рамках індивідуальних освітніх вітчизняних програм. Більшість національних освітніх установ прагнуть інтегрувати цифрові технології та переходять на новий рівень надання освітніх послуг, враховуючи цифрове

середовище. Поняття «цифровізації» об'єднує принципово новий клас інформаційних технологій у сфері міжнародних відносин. Цей процес, який є послідовником інформатизації та комп'ютеризації, базується на цифровому форматі даних і сприяє не тільки економічному та політичному зростанню, але і поліпшенню якості життя у світовому та національному масштабах.

Термін «діджиталізація» стосується процесу «цифрової трансформації», зумовленому впровадженням та інтеграцією інформаційних та цифрових технологій у всі аспекти та галузі суспільного життя. Саме це сприяє встановленню нових зв'язків на політичній арені. Тому в освітньому просторі, ми вважаємо критично важливим зберігати глибокі основи традиційного навчання. Адже, окрім цифрових вмінь, для ефективної і креативної роботи людей важливі базові знання, уміння критично мислити та високий рівень креативності [2, с. 24].

Отже, впровадження цифрових технологій в освіту тісно пов'язане з її оновленням та державотворчими процесами. У контексті діджиталізації освіти ключовим є оновлення цифрового освітнього середовища, котре виходить за рамки лише технологічних нововведень; переосмислення та зміна змісту освітнього контенту, структури та управлінських принципів освітніх установ. Це вимагає трансформації провідних концепцій та наукових категорій у галузі освіти, їх пристосування до вимог цифрового навчального простору або створення зовсім нового освітнього матеріалу.

Список літератури

1. Лабенко, О. В., Вакерич, М. М., Усата, О. Ю. Діджиталізація та диверсифікація сучасного освітнього простору. Академічні візії, (15). 2023. Вилучено із <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/100>
2. Сисоєва С. Педагогічні аспекти діджиталізації освіти. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: педагогічні науки. 2021. Вип. 4(69). С.24–32.

Розвиток архітектури Другого Болгарського царства (1185-1396 рр.)

Звільнення Болгарії від візантійського панування дало потужний поштовх розвитку національної культури. Різноманітність його проявів, поява нових культурних центрів, патріотична спрямованість і підтримка з боку держави є відмінними рисами нового етапу культурного розвитку країни. Розвиток культури в період незалежного існування Болгарської держави наприкінці XII-XIV ст. характеризувався всілякою підтримкою з боку держави та освічених представників панівної архітектури, мистецтва тощо [2, с. 25].

Нові або відновлені під час Другого Болгарського царства міста не являли собою єдиного замкнутого цілого. Вони склалися звичайно з фортеці, що піднімалася на самому неприступному місці, і з житлових кварталів, розташованих у її підніжжя. Типовими представниками таких середньовічних міст Болгарії були столиця Тирново, Червен, Ловеч і інші. Царський палац у Тирново являв собою складний архітектурний комплекс, головними частинами якого були тронний зал, церква і житлові приміщення. Він побудований на майже неприступному пагорбі. Усі його частини безпосередньо примикали одна до іншої, майже без дворів між ними, утворити замкнутий блок. Спочатку в палаці був один однефний зал з нартексом і п'ятигранною апсидою. Пізніше замість цього залу був побудований інший, більш значних розмірів (довжина 32 м, ширина 19 м), що мав вигляд тринефної базиліки з передоднем і напівкруглою апсидою на східній стороні середнього нефа. Цей зал був багато прикрашений мозаїкою, стінним живописом і декоративними елементами [1, с. 376-417].

Палацева церква була порівняно невеликою чотиристопною купольною будівлею, прикрашеною усередині мозаїкою і мармуром, а з зовнішньої сторони – зеленими і жовтими керамічними розетками і кружками, розміщеними по вигнутих частинах глухих стінних аркатур. Особливо оживлене церковне

будівництво розгоралося в Тирново й у Месемврії, у Тирново – як у столиці, а в Месемврії – як у важливому торговельному порту. З XI по XIV ст. у цих містах було побудовано багато суспільних, родових і фамільних церков. Ці церкви різні по своєму архітектурному типу, але їх можна об'єднати в окремі групи по їх конструктивних і декоративних особливостях. У цей же час церкви будувалися й в інших місцях, у старих містах і новозаснованих феодальних укріплених поселеннях, у багатьох монастирях і в деяких селах [4, с. 54-68].

Усі церкви цієї епохи відрізняються порівняно невеликими розмірами і розмаїтістю архітектурних форм. Чотиристовпні церкви існували в трьох варіантах: 1) церкви з подовженою східною віткою планового хреста, але без окремого передапсидного простору; 2) церкви з передапсидним простором (константинопольський варіант) і 3) церкви з однаковими по довжині вітками планового хреста і без притвору (провінційний варіант). Першою пам'яткою після звільнення від Візантії стала двоповерхова церква-усипальниця Петрицької Богородиці в Асеновій фортеці кінця XII ст. Це новий тип однонавового однокупольного видовженого храму з дзвіницею над нартексом. Основні пам'ятки Месемврії першої половини XIV ст.: церкви Іоанна Алітургіта (Неосвяченого), Пантократора, Архангелів Гавриїла і Михаїла. У цю ж добу певного розвитку набули триконхові храми – під впливом архітектури Св. гори Афон (церква Погановського монастиря XIII-XIV ст.), а також безстовпні купольні та безкупольні церкви (церква Параскеви П'ятниці в Месемврії) [3, с. 231-250].

Список літератури

1. Миятев К. Архитектура Болгарии. Всеобщая история архитектуры. Ленинград. Москва: Издательство литературы по строительству, 1966. Т. 3. С. 376-417.
2. Тонев Л. Краткая история болгарской архитектуры. – София: Българската академия на науките, 1969. – 647 с.
3. Тонев Л. Средневековая архитектура и изобразительное искусство Болгарии. Краткая художественная энциклопедия искусства стран и народов мира. Т.1. – М., 1962. – С. 231-250.
4. Щапов Я. Византийское и южнославянское правовое наследие на Руси в XI-XIII вв. – М.: Наука, 1978. – 290 с.

Анастасія Шклярук
Науковий керівник - доц. Слюсар О. Ф.

Українсько-польський культурний дует: заходи, проекти, перспективи

Міжкультурний діалог відіграє важливу роль у сучасній системі міжнародних відносин. Культурна співпраця стає одним з інструментів побудови відносин з іншими країнами. Це стосується Польщі та України, спільна історія яких містить багато конфронтаційних, а часом і трагічних подій, які досі впливають на двосторонні відносини та зовнішню політику і культура є тією позаполітичною сферою примирення між українцями та поляками, а також засобом налагодження контактів між державами та окремими людьми і промоції національних культур та підтримки діаспори.

З 1990-х років і досі, українсько-польські культурні відносини стрімко розвиваються. Сучасне культурне співробітництво України та Польщі ґрунтується на численних договорах. Основними напрямками культурної співпраці України та Польщі є:

- обмін художніми колективами в рамках міжнародних музичних та театральних фестивалів, мистецьких, кінематографічних та інших культурних заходів;
- організація та підтримка гастрольної діяльності артистів та колективів;
- провадження музейно-виставкової діяльності;
- підтримка прямих зв'язків між театрами, музеями, осередками народної творчості;
- підтримка культурних заходів національних меншин (українців – у Польщі, поляків – в Україні) [2].

Нині найбільшим культурологічним заходом української тематики в Польщі та у Центрально-Східній Європі є наймолодший фестиваль української культури в Польщі «Українська весна», який існує з 2008 р. Почесний патронат над проектом здійснює Міністерство культури України. Мета «Української весни» яка відбувається в місті Познань, максимально та всебічно відобразити українське мистецтво, яке

було б цікавим пошановувачам будь-якого віку та статусу, а також популяризувати українську культуру серед європейців. У рамках першого фестивалю відбулося 16 акцій різного характеру, які репрезентували полякам українське мистецтво у всіх його вимірах: живопис, кінематограф, театральне мистецтво, література та музика [1, с. 124].

Українсько-польський культурний дует має великі перспективи. Єжи Гедройць, видатний польський культуролог, вважав, що Польща повинна підтримувати ідею української незалежності. Ця позиція відображає тривалу підтримку Польщі української культури та незалежності

Українсько-польський культурний дует - важливий елемент культурного обміну між двома країнами. Через спільні заходи та проекти ця співпраця сприяє підтримці та розвитку української культури в Польщі та польської культури в Україні. Маючи великі перспективи, цей дует продовжує розвиватися, сприяючи зближенню між народами Європи, зокрема України та Польщі.

Список літератури

1. Васюк А. В. Фестивалі «Українська весна» у контексті розвитку українсько-польських культурних. *Слов'янський вісник: Збірник наукових праць*. Серія «Історичні та політичні науки», Вип. 8. Рівне: РІС КСУ, 2009, С. 124, 127.
2. Тоценко Ж. М. Співпраця в галузі культури як складова українсько-польських гуманітарних відносин: автореф. дис. канд. іст. наук: 26.00.01; Київ. нац. ун-т культури і мистец. К., 2012. 16 с.

Повернення до влади і смерть Міхая Хороброго

Наприкінці жовтня 1600 р., після поразки польсько-молдо-турецької коаліції, Міхай Хоробрий опинився в досить складній ситуації, яку симптоматично ілюструє один з представників Францисканського ордину та Римської курії при дворі Молдавського господаря. На той час він, в ролі своєрідного «політичного спостерігача», перебуваючи у Брамі, писав наступне: «Всі виступають проти нього (...) погрожують йому смертю; він не може схилити на свій бік мирними пропозиціями жодним чином ні народ, ні бояр, тому що він налаштував проти себе майже всі верстви населення і вони виступають проти нього; навіть ті самі євреї, люди низького стану»[1, с. 579; 7].

Отримавши відповідний офіційний імперський дозвіл (диплом) і підтриманий грошима у розмірі 100 000 талерів, Міхай, нарешті, вирушив до Трансільванії. На її територію він вступив 27 березня 1601 р. [2, с. 185; 4, с. 204].

Так само важливо зазначити, що у червні 1601 р. Сигізмунд вдався до ризикованої політичної авантюри: він виголосив намір зректися свого престолу в обмін на отримання влади над імперською Сілезією. Однак, такий «обмін» не влаштовував самого Рудольфа II і деяких інших європейських монархів. Як наслідок, геополітичне напруження й військова ескалація зростали; уникнути нових боєзіткнень можливості не було. В даній ситуації король Угорщини і принц Трансільванський почав готуватися до вирішальної битви. Вона, як відомо, сталася 3 серпня 1601р. неподалік містечка Гуруслеу [3, с. 433]. Згідно з джерелами, на початок битви Сигізмунд мав у своєму розпорядженні 40 000 трансільванських, польських, турецьких і татарських загонів (саме турків і татар нараховувалось близько 12 000), а Міхай – лише 20 000 воїнів. Цікаво відзначити і той факт, що військо Сигізmunда першим атакувало ворога, проте, ця стрімка атака була відбита. Не чекаючи нового наступу, Господар Молдавії прийняв рішення про перегруповання своїх

сил. Він їх розділив на дві майже рівні частини: одну очолив самий, іншу – Баста. Другу атаку в битві розпочав вже Баста зі своїми 10 000, зламавши попередню ініціативу угорців. Тепер Міхай атакував супротивника двома колонами, обійшовши угорську армію з флангів [5, с. 124].

Даний тактичний маневр приніс Молдавському господарю перемогу. Армія Сигізмунда зазнала важких втрат (понад 10 тис. загиблих); крім того, весь артилерійський парк – 45 гармат, потрапив до рук Міхая. У свою чергу, військо Міхая Хороброго втратило лише 1200 солдатів. За два дні переможець отримав привітання від імператора Рудольфа II і це, як виявилось, викликало нестерпну заздрість у Басти. Невдовзі (9 серпня 1601 р.), за наказом підступного полководця-зрадника, Міхай був зненацька захоплений і вбитий загоном валлонських найманців [6, с. 152].

У підсумку, отже, необхідно констатувати наступне: після славетної перемоги, коли здавалося, вдача майже подарувала свою прихильність звияжному «гірському воєводі», зрада трансільванського генерала Басти звела нанівець подальші плани Міхая, спрямовані на створення єдиної централізованої Молдо-Валаської держави.

Список літератури

1. Mihai Viteazul în conștiința europeană, ediție de documente. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982. Vol.I 486 p.
2. Moșneanu C. Mihai Viteazul. București: Editura Librex Publishing, 2018. 208 p.
3. Bălcescu N. Românii supt Mihai Voievod Viteazul. București: Editura Minerva, 2018. 560 p.
4. Dragnev D., Gonta G., Cocirla H., Dragnev E., Istoria medievala universala a românilor. Chișinău: I.E.P.Știința, 2011. 241 p .
5. Popovici C., Popovici A. Istorie. Chisinau:Editura Lumina, 2006. 208 p.
6. Turcanu Istoria românilor ilustrata de la origine pâna la Marea Unire. Bucuresti: ISTROS/Muzeul Brailei, 2007. 531 p.
7. Eremia I. Istoria Românilor. Epoca medievala. Note de curs. Chișinău: CEP USM, .2018. 648 p.

Олександр Шутак

Науковий керівник – проф. Ротар Н.Ю.

Проблеми формування спільної політики ЄС в сферах охорони здоров'я та громадського здоров'я

Однією з найважливіших сфер державного управління, що фундаментально впливає на розвиток і добробут сучасних суспільств, є сфери охорони здоров'я та громадського здоров'я. Європейська політика у сфері охорони здоров'я ЄС до пандемії COVID-19 була, за означенням дослідників «надто маргінальною сферою політики» [1]. На відміну від багатьох інших політик Об'єднання, наприклад, політики фінансового регулювання, політики у сферах громадського здоров'я та охорони здоров'я формувалися як «побічний продукт» [1] інших політик: торгівля, регулювання ринку, соціальна політика.

Договірна база ЄС містить чіткі норми щодо розмежування сфер охорони здоров'я та громадського здоров'я та передбачають різну логіку поширення відповідних норм на рівні держав-членів ЄС та їх інтеграції у національні політики. Охорона здоров'я означається як підгалузь політики, що стосується організації та надання медичних послуг і медичного обслуговування. Управління в цій сфері передбачає необхідність дотримання та координації інтересів медичних працівників, страхових компаній, лікарень та податкової політики. Зважаючи на те, що проблеми охорони здоров'я в державах-членах ЄС є важливою сферою їх внутрішньої політики, що актуалізується у національних публічних дискусіях, тому їх інтеграція до простору спільної політики ЄС є малоімовірною. Межі політики охорони громадського здоров'я на рівні ЄС, важко визначити, оскільки вони охоплюють будь-які управлінські зусилля, спрямовані на вирішення проблеми захворюваності та смертності та включають контроль за інфекційними захворюваннями, що мають транскордонний ефект. Тому перспективи вироблення універсального управлінського алгоритму є більш імовірним.

В умовах пандемії COVID-19, Єврокомісія наголосила, що на рівні ЄС політику охорони здоров'я слід переорієнтувати з виключного регулювання на національному рівні держав-членів

в напрямі формування правових повноважень Об'єднання для вироблення скоординованих дій його членів. Однак, відповідні зміни не були внесені до Договорів ЄС, натомість Єврокомісія запропонувала набір законодавчих пропозицій, спрямованих на створення Європейського союзу охорони здоров'я [2], що вбачався основним управлінським інструментом у розширенні ролі ЄС у сфері охорони здоров'я. Паралельно відбувалося розширення повноважень Європейського агентства з лікарських засобів (EMA) та Європейського центру профілактики і контролю захворювань (ECDC), розширювалося чинне законодавства про інфекційні захворювання, було створено Управління з питань надзвичайних ситуацій, готовності та реагування (HERA).

На нашу думку, найбільш важливим управлінським кроком Єврокомісії стала презентація програми EU4Health на період 2021–2027 рр., що має бюджет у 5,1 млрд. євро. Хоча більша частина роботи EU4Health зосереджена на реагуванні на кризи та протидії інфекційним захворюванням, регламент передбачає, що мінімум 20 % коштів має бути зарезервовано для діяльності зі зміцнення здоров'я та профілактики захворювань [3]. Актуалізовані EU4Health управлінські механізми передбачають заходи зі зміцнення систем охорони здоров'я держав-членів ЄС, покращення доступу до медичної допомоги та посилення інфраструктури даних з метою кращого формування спільної політики. Отже, EU4Health заклала основу для ширшої інтеграції систем охорони здоров'я держав-членів ЄС та планування готовності до надзвичайних ситуацій, а розмір її бюджету вказує на визнання державами-членами ЄС необхідності більшого ступеня інтеграції як відповідного їх національним інтересам.

Список літератури

1. Brooks, E., Guy, M. EU health law and policy: Shaping a future research agenda. *Health Economics, Policy and Law*, 2021. Vol. 16(1). P. 1–7.
2. European Commission. A European Health Union: Tackling health crises together – Coronavirus impact and response (FS/20/2078). November 11, 2020. URL: <https://cutt.ly/vw2dsWJO>
3. Regulation (EU) 2021/522 of 24 March 2021 establishing a Programme for the Union's action in the field of health. URL: <https://cutt.ly/Nw2dsCsP>

Вероніка Яшнова

Науковий керівник – доц. Басняк Т. А.

Ретроспективна зміна риторики німецьких ЗМІ стосовно війни Росії в Україні

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. головні німецькі медіа рясніють заголовками про Україну, хоча донедавна провідними темами залишалися боротьба з пандемією, біткоїн та кліматичні зміни.

Актуальність питання зміни риторики німецьких ЗМІ стосовно нападу Росії на Україну та його перебігу в майбутньому, обґрунтовується можливістю відстеження розвитку двосторонніх відносин України та одного з її основних партнерів, а саме Німеччини, у ретроспективі.

«Путін жбурляє мирний порядок Європи у смітник!», «Якщо Захід відмовиться від України – він капітулює», «Це важкий день для всього світу» [1], – саме такими словами популярне видання Bild відповіло на ескалацію та початок повномасштабного вторгнення, що, як і більшість подібних статей, підкреслює, наскільки розпочата війна підважує демократичні засади та цінності, які сповідує Захід. Однак важливим залишається питання найменування вторгнення у ЗМІ, яке викликало обурення української сторони, адже стало засобом відвертого маніпулювання думкою німецького населення з метою згладження іміджу, ба навіть виправдовування, ворога. Досліджуючи архіви таких відомих видань, як Der Spiegel, Bild, Süddeutsche Zeitung, Die Welt та Frankfurter Allgemeine, можна спостерігати такі позначення, які фігурували у лютому 2022 р.: «російська війна», «війна Путіна», «криза в Україні», «конфлікт в Україні», «наступ Путіна», «війна за Україну» та інколи просто «війна». Більшість вказаних визначень, зокрема транслітерована з російської назва столиці «Kiew», стали образливими для громадян України, тому не раз публічно піддавалися критиці як хибні.

Чи відбулися якісь зміни у риторичі провідних ЗМІ Німеччини через два роки після початку відкритого нападу Росії на Україну? Хоча визначення «путінська війна» значно рідше трапляється у заголовках, незрозумілим залишається, чи

пов'язано це саме з імовірними позитивними змінами, чи радше зі зменшенням кількості статей на цю тематику, що також не останнім способом спричинено нападом ХАМАСу на Ізраїль та перебігом подій на Близькому Сході. Ситуація у нашій державі продовжує залишатися самостійною темою в більшості медіа Німеччини, проте й далі під заголовком «війна в Україні». Хоча у такий спосіб утримується увага на факті військової агресії, однак певною мірою стирається присутність у цій війні Росії саме як агресора, зміщуючи фокус з неї на Україну. Щодо транслітерації назв українських міст, то ця проблема все ще залишається актуальною, проте спостерігаються зміни: зокрема Die Welt вживає українську транслітерацію «Dnipro», щоправда при цьому публікує статтю про розчарування українців після двох років війни та недосяжність цілей уряду. Відповідно до даних Statista Research Department у 2022 р., лише близько 30 % опитаних громадян Німеччини вважали необхідним не втручатися у справи українців. Втім, переважна більшість німців висловилися за допомогу нашій країні, хоча й не у військовому плані [2]. Цей самий сервіс опублікував цьогорічну статистику, яка показала, що приблизно 70 % опитаних вважають Росію загрозою й для самої Німеччини та з острахом припускають ймовірність безпосередньої участі країни у війні [3].

Отже, хоча риторика німецьких ЗМІ не надто сильно змінилася з початку повномасштабного вторгнення, а кількість статей з часом зменшилася, тема війни Росії проти України залишається актуальною серед населення Німеччини. Однак проблема найменувань досі вимагає доопрацювання.

Список літератури

1. Archiv. Bild. 2022. URL: [archiv-82532020.bild.html](https://www.archiv.bild.de/2022/03/09/ukraine-krieg-germanien-umfrage/) (дата звернення: 9.03.2023).
2. Wie sehr stimmen sie den folgenden Aussagen zum Ukraine-Krieg zu? Statista. 2022. URL: [meinungen-zum](https://www.statista.com/statistik/daten/trend/statistikseiten/umfrage/ukraine-krieg-germanien/) (дата звернення: 9.03.2023).
3. Machen Sie sich wegen des Krieges in der Ukraine sehr große Sorgen, große Sorgen, wenig oder gar keine Sorgen, ... ? Statista. 2024. URL: [sorgen-in-deutschland-nach](https://www.statista.com/statistik/daten/trend/statistikseiten/umfrage/ukraine-krieg-germanien-sorgen/) (дата звернення: 9.03.2023).

ЗМІСТ

1.	<i>Алекса Л.</i> Музична культура Шумеру.....	3
2.	<i>Банар Е.</i> Актуальність професії перекладача в епоху високих технологій.....	5
3.	<i>Барилко П.</i> Особливості та діалект англійської мови в Ірландії.....	7
4.	<i>Береза Г.</i> Питання мультикультурності країн сучасної Європи.....	9
5.	<i>Богданова С.</i> Європейська політика SMART-підходів: передовий досвід Естонії у молодіжному секторі.....	11
6.	<i>Богущька О.</i> Пережити смерть: Кенгірське повстання – початок розпаду системи концентраційних таборів.....	13
7.	<i>Власова А.</i> Гендерний вимір політичних ідей епохи Просвітництва.....	15
8.	<i>Войцихова А.</i> Позиція Латвії, Литви та Естонії, як членів НАТО, щодо російсько-української війни.....	17
9.	<i>Волкова А.</i> Реферативний переклад: використання в сучасних реаліях.....	19
10.	<i>Воротняк К.</i> Театр в гуманістичній педагогіці XV-XVI ст.....	21
11.	<i>Гаїна О.</i> Макіавеллізм та його роль у формуванні сучасного лідерства.....	23
12.	<i>Гордей Ю.</i> Сучасна стратегія кібербезпеки Естонії як інструмент протидії російській загрозі.....	25
13.	<i>Гуйванюк О.</i> Телемарафон «Єдині новини»: від інформаційного захисту до контрпропаганди	27
14.	<i>Гук М.</i> Роль штучного інтелекту в протистоянні між США та Китаєм.....	29
15.	<i>Давидян В.</i> «Αρχοντήσ[σ]η 'Ρωσίας τη Μουζαλονήσ[σ]η»: хто була Феофано Музалон?.....	31
16.	<i>Демциун Ю.</i> Співробітництво територіальних громад	

в Україні: основні завдання та переваги.....	33
17. <i>Дзюба І.</i> Використання ІІІ в контексті гібридної російсько-української війни.....	35
18. <i>Дудка В.</i> Консерватизм як опора традиційних цінностей та соціального порядку.....	37
19. <i>Дузяк В.</i> Вплив мемів на громадську думку населення України після повномасштабного вторгнення.....	39
20. <i>Квасневський А.</i> Клинкова зброя скіфського часу з межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра.....	41
21. <i>Кишкан Н.</i> До питання про переклад німецьких неологізмів у мові ЗМІ чи соціальних мереж.....	43
22. <i>Кіб'юк Є.</i> Харківський дебют «Тигрів». Оцінка першого масового бойового застосування PzKpfw VI в лютому-березні 1943 року.....	45
23. <i>Колесніченко В.</i> Міжнародна діяльність Голди Меір під час Другої світової війни.....	47
24. <i>Косович В.</i> Встановлення влади династії Гогенцоллерн-Зігмарінген у об'єднаній Румунії.....	49
25. <i>Крушніцький Д.</i> Владика Євген (Гакман): вибір моделі церковного управління.....	51
26. <i>Кубляк С.</i> Ефективність цифрової дипломатії в кризових ситуаціях.....	53
27. <i>Кушнір Є.</i> Літературні твори Жана Кальвіна.....	55
28. <i>Кушнір Н.</i> Вплив процесів європеїзації на розвиток інституту публічної служби за стандартами ЄС.....	57
29. <i>Лисенко Д.</i> Люблінський трикутник: пріоритети та перспективи діяльності.....	59
30. <i>Лукинчук А.</i> Історична карта як відображення історичного простору.....	61
31. <i>Майборода М.</i> Дипломатична підтримка Нідерландів Україні в російсько-українській війні.....	63
32. <i>Майданська А.</i> Українсько-німецькі комунікації під час російської агресії 2022–2023.....	65

33. <i>Маняк В.</i> Наукова спадщина Є.В. Черезова (1912-1988).....	67
34. <i>Марків Д.</i> Лінгвістичні особливості заголовків та стратегії їх перекладу.....	69
35. <i>Маслюковська А.</i> Теорія Френсіса Фукуями у прогнозуванні закінчення російсько-української війни...71	
36. <i>Матушак В.</i> Внутрішня напруга в межах Вишеградської групи після ескалації збройної агресії РФ: на прикладі Польщі та Угорщини.....	73
37. <i>Мельничук І.</i> Організація земських шкіл в українських губерніях (друга половина XIX – початок XX ст.).....	75
38. <i>Москалюк Б.</i> Німецький дубляж: історія та перспектива.....	77
39. <i>Пастух А.</i> Роль і принципи системи організаційно-розпорядчої документації в публічному управлінні.....	79
40. <i>Пилипець В.</i> Фрески Помпеїв – барвисті свідки трагедії та спадщина давньоримської культури.....	81
41. <i>Потятинник Р.</i> Критика деліберативної демократії в сучасній політичній науці: Е. Гуттман, Д. Томпсон, Дж. Талліс.....	83
42. <i>Присмотров І.</i> Передумови та фактори популярності ультраправих партій у сучасній Європі....	85
43. <i>Прохніцька Х.</i> Стратегічне партнерство між Україною і Туреччиною та його перспективи.....	87
44. <i>Рушак Н.</i> Причини Англійської революції середини XVII ст. у сучасних українських шкільних підручниках.	89
45. <i>Сарафінчан Н.</i> Ретроспективний аналіз ідеї створення Балто-Чорноморського союзу.....	91
46. <i>Слота О.</i> Образ рицаря в художній культурі Середньовіччя.....	91
47. <i>Смелянська Ю.</i> Теоретичні основи превентивної дипломатії та її миротворчий потенціал.....	93

48.	<i>Тоака Д.</i> Вплив кіберінцидентів на зміну безпекової політики Великої Британії.....	95
49.	<i>Торак І.</i> Цифрова політика США в сфері захисту прав людини.....	97
50.	<i>Фартушняк Ю.</i> Мистецтво як засіб політичної пропаганди Козімо Медічі.....	99
51.	<i>Фірманюк Я.</i> Посібники з позакласного читання з історії стародавнього світу у школі СРСР.....	101
52.	<i>Худик К.</i> Рефлексія змісту діяльності товариства «Просвіта» в Україні у сучасних умовах.....	103
53.	<i>Цвіненко Є.</i> Вплив подій 11 вересня 2001 року на зміну ідеологічних підходів США.....	105
54.	<i>Цуркан А.</i> Взаємодія США та України у ході російсько-української війни.....	107
55.	<i>Чимчинська В.</i> Світ пам'яті: реконструкція релігійного світосприйняття княгині Гертруди-Олиси.....	109
56.	<i>Чорней Ю.</i> Основні етапи підготовки до весілля на Гуцульщині.....	111
57.	<i>Чорнобай К.</i> Будапештський меморандум: хто винен у втраті безпеки?.....	113
58.	<i>Чудик О.</i> Северин Наливайко: рука Острозьких чи самостійний козацький лідер? Спроба розв'язання загадки.....	115
59.	<i>Шарабуряк Н.</i> Європейська інтеграція: наукові підходи до розуміння та трактування.....	117
60.	<i>Шевчук Г.</i> Діджиталізація у сучасному освітньому просторі.....	119
61.	<i>Шеманський І.</i> Розвиток архітектури Другого Болгарського царства (1185-1396 рр.).....	121
62.	<i>Шклярук А.</i> Українсько-польський культурний дует: заходи, проєкти, перспективи.....	123
63.	<i>Штефанко А.</i> Повернення до влади і смерть Міхая Хороброго.....	125

64.	<i>Шутак О.</i> Проблеми формування спільної політики ЄС в сферах охорони здоров'я та громадського здоров'я.....	127
65.	<i>Яшинова В.</i> Ретроспективна зміна риторики німецьких ЗМІ стосовно війни Росії в Україні.....	129